

Герберт Уеллс

НЕВИДИМЕЦЬ

I. ПРИБУТТЯ НЕЗНАЙОМЦЯ

Стояв холодний лютневий ранок. Подував колький вітер, сипав і крутив сніг — останній того року. Незнайомець прийшов із станції Бремблгерст, тримаючи в обтягнутій рукавичкою руці маленьку чорну валізку. Він був закутаний з голови до п'ят, і під крисами м'якого фетрового капелюха ховалося геть усе його обличчя, крім блискучого кінчика носа. Сніг укривав йому плечі та груди і білим гребенем лежав на його валізці. Ледь живий від втоми, він увійшов до заїзду "Карета й коні" і жбурнув на підлогу свій багаж.

— Вогню! — закричав він.— В ім'я милосердя людського! Кімнату й вогню!

Він потупав ногами, струсив з себе в буфеті сніг і пішов слідом за місіс Гол до її вітальні сторгуватися про ціну. Не заходячи в довгі переговори, він кинув на стіл пару соверенів¹ і в такий спосіб найняв собі кімнату в заїзді.

Місіс Гол запалила в коминку і, залишивши Незнайомця на самоті, подалася власноручно готувати йому поїсти. Зимової пори постоялець в Айпінзі — подія незвичайна, а тим паче постоялець, що не дуже торгується; і місіс Гол вирішила бути гідною такого щастя.

Налагодивши справу з грудинкою і підбадьоривши свою мляву служницю Міллі кількома влучно добрими зневажливими словами, вона понесла скатертину, тарілки та склянки у вітальню і заходилась із надзвичайним шиком накривати на стіл. Дарма що вогонь у каміні жарко горів, постоялець місіс Гол, на превелике її здивування, все ще був у

пальті й капелюсі і, повернувшись до неї спиною, стояв біля вікна і дивився, як надворі падає сніг.

Руки в рукавичках він застав за спину, а сам неначе поринув у задуму. Місіс Гол помітила, що сніг, танучи у нього на плечах, стікав на килим.

— Можна взяти ваші капелюх та пальто, сер, і висушити їх на кухні?
— спитала вона.

— Ні,— не обертаючись, відповів постоялець.

Місіс Гол не певна була, чи почула його, і повторила своє запитання.

Він повернув голову і глянув на неї через плече.

— Краще хай вони залишаться на мені,— з притиском відказав Незнайомець, і місіс Гол побачила, що він у великих синіх окулярах з бічними скельцями, а густі бакенбарди спускаються йому на комір пальта і повністю закривають щоки.

— Дуже добре, сер,— сказала вона.— Як ваша ласка. За хвилину в кімнаті буде тепло.

Не відповівши нічого, він знову відвернув обличчя, а місіс Гол, почувавши, що спроби її зав'язати розмову марні, поспіхом заслала стіл і війнулася з кімнати. Зайшовши знову, вона побачила, що Незнайомець, немов кам'яна статуя, і далі згорбившись стоїть на тому самому місці, піднявши комір пальта і спустивши вниз криси капелюха, що зовсім закривали йому обличчя й вуха. Вона досить гучно поставила на стіл яєчню з грудинкою і скоріше скрикнула, аніж сказала:

— Сніданок готовий, сер!

— Дякую,— відповів Незнайомець, але не ворухнувся, доки місіс Гол не зачинила за собою дверей. Тільки тоді він повернувся і нетерпляче наблизився до столу.

Ідучи повз буфет на кухню, місіс Гол почула рівномірний стукіт ложки, якою швидко крутили в мисці.

— Оце ще мені дівчисько! — сказала місіс Гол.— А я зовсім і забула... Завжди вона зволікає!

І, взявши сама розмішувати гірчицю, місіс Гол присоромила Міллі за її надмірну млявість. Вона ж устигла вже підсмажити яєчню з шинкою, застелила стіл і геть усе поробила, поки та Міллі (добра з неї помічниця!) весь цей час возилася коло гірчиці! А тут, як на те, новий гість, що хоче пожити в них! Місіс Гол наповнила гірчичницю і, врочисто поставивши її на чорну з золотим обводом тацю, понесла до вітальні.

Постукавши у двері, вона одразу ж і ввійшла. Її пожилець зробив швидкий рух, і місіс Гол встигла помітити тільки якусь білу річ, що зникла за столом. Він так наче підіймав щось із підлоги. Місіс Гол поставила на стіл гірчичницю і лише тоді побачила, що капелюх і пальто гостя повішені на спинці стільця перед вогнем, а мокрі черевики стоять на чавунній решітці каміна. Решітка, звісно, може заіржавіти! Місіс Гол рішуче попрямувала до каміна.

— Тепер уже можна взяти просушити ваші речі? — спитала вона категоричним тоном.

— Капелюх залиште,— якось приглушено сказав пожилець.

Повернувшись, місіс Гол побачила, що він підвів голову й дивиться на неї.

З хвилину вона розглядала його, не мігши від подиву вимовити й слова.

Щось біле,— очевидно, серветку,— Незнайомець притискував до нижньої частини обличчя, зовсім ховаючи під нею підборіддя та рот, через що й був у нього такий приглушений голос. Але не те вразило місіс Гол. Її вразило, що все чоло постояльца над синіми окулярами було обвинуто білим бинтом, а другий бинт закривав вуха, залишаючи на видноті лише рожевий гострий ніс, що блищав так само, як і тоді, коли Незнайомець прийшов. На ньому була коричнева оксамитова куртка з піднятим високим коміром. Густе чорне волосся, вибиваючись пасмами з-під бинтів, надавало йому надзвичайно дивного вигляду. Ця закутана й забинтована голова була настільки не схожа на будь-що бачене коли-небудь місіс Гол, що вона на хвилину аж наче закам'яніла.

Незнайомець, не віднімаючи від обличчя серветки і все ще тримаючи її рукою в темній рукавичці, дивився на місіс Гол крізь сині окуляри.

— Капелюх залиште,— повторив він не досить ясно через ту білу серветку.

Місіс Гол поволі прийшла до пам'яті і поклала капелюх назад на стілець перед каміном.

— Я не знала, сер,— пробелькотіла вона,— що...— І, збентежившись, замовкла.

— Дякую,— холодно сказав Незнайомець, поглядаючи то на двері, то на неї.

— Я зараз же все добре висушу, сер,— пообіцяла місіс Гол, забираючи одяг. З порога вона знову глянула на його закутану в біле голову й темні окуляри; обличчя його все ще покривала серветка. Місіс

Гол ледь здригнулася, зачиняючи за собою двері, лице її виразно свідчило про подив та збентеження.

— Скільки живу...— прошепотіла вона.— Ото таке!

У кухню місіс Гол увійшла зовсім тихо і була занадто заклопотана своїми думками, щоб спитати в Міллі, з чим вона тепер тут вовтузиться.

А пожилець тим часом сидів і прислухався, як даленіли її кроки. Перше ніж одвести від рота серветку та знову взятися їсти, він пильно глянув на вікно. Проковтнувши шматок, він підозріло зиркнув на вікно ще раз, проковтнув ще шматок, а тоді встав і з серветкою в руці підійшов до вікна й опустил штору до білої муслінової завіси на нижніх шибках. В кімнаті посутеніло. Після того Незнайомець з полегшеним виглядом повернувся до сніданку.

— Бідолашний, з ним, видно, трапився якийсь нещасний випадок, а може, він переніс операцію або що,— казала місіс Гол.— Та й налякали ж мене його бинти!

Вона поклала в пічку ще вугілля й повісила пальто на спеціальну підставку, щоб висушити одяг.

— А ті окуляри! Наче в якогось водолаза, а не у звичайної людини...

Вона повісила сушити і його кашне.

— І весь час затуляє лице серветкою... Говорить крізь неї... Може, в нього й рот пошкоджено... А певне...

Тут місіс Гол повернулася, неначе раптом згадала щось.

— Матінко моя! — раптом змінила вона тему.— А млинці й досі не готові, Міллі?

Коли місіс Гол прийшла до пожильцевої кімнати прибирати після сніданку, її здогад про скалічений або порізаний під час операції рот підтвердився. Незнайомий кури́в, але поки вона була в кімнаті, ні разу не розмотував шовкової хустки, яка закривала йому нижню половину обличчя, щоб узяти люльку в зуби. І то була не забутливість, бо місіс Гол спостерігала, як він поглядав на люльку, коли вона пригасала. Він сидів у кутку, спиною до затемненого шторою вікна. Попоївши й добре зогрівшись, він говорив уже не так уривчасто й роздратовано, як перше.

— На станції Бремблґерст залишився мій багаж,— сказав Незнайо́мець і спитав, як він може отримати його. На подяку за її пояснення він ввічливо нахилив свою забинтовану голову.

— Завтра? А раніше не доставлять?

Йому, здається, було прикро, коли місіс Гол відповіла:

— Ні.

Невже таки не можна? Невже не знайшлося б тут кого-небудь з візком, хто поїхав би по його речі?

Місіс Гол охоче відповідала на його запитання, сподіваючись у такий спосіб зав'язати розмову:

— Тут дуже крута дорога до станції, сер,— послужливо сказала вона і принагідно додала: — Десь так рік тому на цій дорозі перекинувся екіпаж. Убито було й пасажира, і кучера. Нещасний випадок — це ж одна мить, і все, хіба ж не так, сер?

Але заохотити пожильця до розмови було нелегко.

— Певна річ,— ствердив він крізь хустку, спокійно дивлячись на місіс Гол через непроникні окуляри.

— І щоб одужати після цього, треба багато часу, хіба ж не так, сер? Оце мій небіж Том був порізав собі руку косою... розумієте, спіткнувся, косивши, й упав... І що ж ви думаєте, сер? Три місяці ходив з перев'язаною рукою. І тепер я страх як боюся коси, сер.

— Я дуже добре розумію вас,— сказав пожилець.

— Один час ми навіть гадали, що йому доведеться робити операцію; так було йому погано, сер.

Пожилець уривчасто засміявся і зараз же немов проковтнув свій сміх.

— Невже? — сказав він.

— Свята правда, сер. І в цьому не було нічого смішного для тих, хто доглядав його, як я, сер, бо моя сестра мала досить клопоту зі своїми малими. То забинтовуєш, то розбинтовуєш... Отож наслідуюся сказати, сер...

— Чи не дасте ви мені сірників? — несподівано перебив її Незнайомець.— Моя люлька погасла.

Місіс Гол ураз зупинилася. Отак перервати її мову — це, звичайно, було нечемно з його боку. Вона здивовано глянула на Незнайомця, але згадала два соверени й пішла по сірники.

— Дякую! — уривчасто кинув він, коли місіс Гол принесла сірники, обернувся до неї спиною і знову став дивитись у вікно. Очевидно, його нервували розмови про операції та бинтування. Вона так і не "наслідилась сказати" про те, що думала, до того ж її розсердила зневажлива поведінка пожилця, і тому Міллі цього дня перепало.

Незнайомець до четвертої години знаходився у своїй кімнаті і не подумав навіть перепросити за свою нечемність. Здебільшого там було зовсім тихо. Він, певно, сидів перед каміном, палив люльку, а то й дрімав у надвечірніх сутінках.

Однак, прислухавшись, раз чи два можна було б почути, як він перегрібав вугілля і хвилин п'ять походжав по кімнаті. Здавалося, він розмовляв сам із собою. Потім він сів знову, і крісло під ним заскрипіло.

II. ПЕРШІ ВРАЖЕННЯ МІСТЕРА ТЕДДІ ГЕНФРІ

О четвертій годині, коли досить споночило і місіс Гол уже наважилася піти до свого пожильця спитати, чи не хоче він чаю, до буфету увійшов Тедді Генфрі, годинникар.

— Ну й погода, місіс Гол,— сказав він.— Якраз для поганих чобіт!

Сніг надворі сипав усе густіше.

Місіс Гол підтакнула, а тоді побачила, що при майстрові його валізка з інструментами.

— Коли ви вже тут, містере Тедді,— сказала вона,— то я хотіла б, щоб ви глянули на годинник у вітальні. Він іде й правильно вибиває години, тільки годинна стрілка завжди стоїть на шостій.

Місіс Гол провела майстра до вітальні, постукала у двері й увійшла.

Відчиняючи двері, вона побачила, що пожилець її сидить у кріслі перед каміном і немовби дрімає, схиливши набік перев'язану голову. Кімнату освітлювали тільки червоні жаринки в каміні. Місіс Гол усе видалося рудуватим, тьмяним і неясним, певно, тому, що вона якраз засвітила лампу в буфеті й очі її були ще засліплені тим світлом. На мить їй здалося, ніби в чоловіка, на якого вона дивилася, величезний,

неймовірних розмірів рот на всю нижню частину обличчя. Це видиво — голова, вся в білому, потворні окуляри на очах і велетенська паща під ними — тривало один лише момент. Незнайомець кинувся, випростався в кріслі й підніс руку. Місіс Гол широко розчинила двері, в кімнаті повітлішало, і тепер вона побачила ясніше, що лице його прикрите хусткою точнісінько так, як і раніше було прикрите серветкою. Місіс Гол вирішила, що то їй привиділося у сутінках.

— Чи дозволите, сер?.. Цей чоловік прийшов подивитись на годинник, — сказала вона, отямившись після хвилинного збентеження.

— Подивитись на годинник? — перепитав він напівсонним голосом, прикриваючи рот рукою.— Звичайно,— додав він, приходячи майже зовсім до тями.

Місіс Гол вийшла по лампу, а Незнайомець устав і потягся. Принесено було світло, і містер Тедді Генфрі, увійшовши, спинився перед забинтованим Незнайомцем. Він був, як сам потім казав, "ошелешений".

— Добрий вечір,— привітався Незнайомець, дивлячись на нього "омарячими очима", як розповідав потім вражений цими темними окулярами містер Генфрі.

— Сподіваюсь, я не перешкоджаю вам,— зауважив містер Генфрі.

— О ні, анітрохи,— відповів Незнайомець.— Хоч я думаю,— він обернувся до місіс Гол,— що ця кімната цілковито в моєму розпорядженні.

— Я гадала, сер,— почала була місіс Гол,— що ви хотіли б, щоб годинник...

— Звичайно,— перебив її Незнайомець,— але загалом я хотів би, щоб мені дали спокій і не турбували.

Він повернувся спиною до каміна й заклав руки за спину.

— А коли годинник полагождать, я попросив би принести чаю,— додав він.— Тільки не раніше, як полагождать годинник.

Місіс Гол збиралась уже залишити кімнату,— цього разу і не намагаючись зав'язати розмову, бо їй не хотілося, щоб її образили в присутності містера Генфрі,— коли пожилець спитав її, чи вжила вона заходів щодо його багажу на станції. Місіс Гол відповіла, що говорила про це з поштарем, і той обіцяв привезти багаж завтра вранці.

— А раніше — ви певні, що не можна? — спитав Незнайомець.

Місіс Гол була впевнена і з підкресленою холодністю ствердила це.

— Мушу попередити вас, що я — дослідник-експериментатор,— пояснив Незнайомець,— і не сказав про це досі тільки тому, що занадто змерз і був стомлений.

— Справді, сер? — вражено відповіла місіс Гол.

— І в моєму багажі — різні апарати та прилади.

— То все, безперечно, дуже корисні речі, сер,— докинула місіс Гол.

— І я, природно, бажаю вести далі мої досліді.

— Звичайно, сер.

— Приїхав я до Айпінга,— досить невимушено провадив він,— тому що... шукаю самотності. Я не хочу, щоб мені заважали працювати. А тут ще цей нещасний випадок...

"Я так і знала",— подумала місіс Гол.

— ...вимагає певної відлюдності. Очі в мене такі слабкі й так болять, що іноді мені годинами доводиться сидіти в темряві... і зачинятися. Подеколи. Не зараз, звісно. І коли ось у такі хвилини мене турбують, наприклад, сторонні люди, які заходять до моєї кімнати,— це завдає мені болісних страждань. Я хочу, щоб ви добре усвідомили мої слова.

— Певна річ, сер,— відповіла місіс Гол.— І... дозвольте запитати...

— Це, здається, й усе,— перебив Незнайомець зі спокійною рішучістю, яка клала край подальшим балачкам. Свої запитання й вияви прихильності місіс Гол мала залишити до слушнішої нагоди.

Коли місіс Гол вийшла, він (так казав пізніше містер Генфрі) став перед каміном і стежив, як лагодять годинник. Працюючи, містер Генфрі поставив лампу біля себе, і ясне світло падало на його руки та на сам годинник, в кімнаті ж було напівтемно. Коли він підводив голову, перед очима в нього плавали кольорові плями. Цікавий від природи, містер Генфрі розібрав (у чому не було жодної потреби) увесь механізм, щоб довше побути в кімнаті, а може, й розпочати розмову з Незнайомцем. Але Незнайомець був мовчазний і нерухомий. Такий нерухомий, що це аж нервувало Генфрі. Йому здавалося, ніби в кімнаті він сам. Коли він поглянув на Незнайомця, то побачив у зеленуватому плямистому тумані, що поплив перед очима, тільки забинтовану голову та величезні темні окуляри, які прикро дивилися на нього. Генфрі це здалося таким незвичайним, що добру хвилину він і собі не спускав з нього очей. Потім Генфрі відвів погляд. Дуже незручне становище! Треба б сказати що-небудь. Може, зауважити, що для такої пори року погода стоїть занадто холодна?

— Погода...— почав був він.

— Чого ви не кінчаєте й не йдете? — озвалась закам'яніла постать, мабуть, ледь стримуючи гнів.— Вам треба було тільки закріпити на стрижні годинну стрілку. Ви просто байдики б'єте.

— Звичайно, сер... ще хвилинку. Я зараз...

І містер Генфрі, хутко закінчивши роботу, пішов.

Вийшов він, проте, надзвичайно сердитий.

— А, чорт! — бурмотів містер Генфрі, пробираючись містечком через замети.— Треба ж бо чоловікові іноді лагодити годинники... Подумаєш! — провадив він далі.— На тебе, значить, і дивитись не можна? — І знову: — Здається, що ні. Якби тебе шукала поліція, то й тоді ти не зміг би бути більш закутаний та забинтований.

На розі вулиці він побачив Гола, який нещодавно одружився з господинею заїзду, де зупинився Незнайомець, і вряди-годи, коли випадала нагода, перевозив пасажирів з Айпінга до Сіддербріджа. Тепер він саме повертався додому. Судячи з того, як він поганяв коня, Гол, очевидно, вже хильнув трохи в Сіддербріджі.

— Як справи, Тедді? — гукнув він мимохідь.

— У вас там якийсь чудернацький постоялець,— відповів Тедді.

Гол зупинився.

— Що таке? — спитав він.

— Та якийсь там чудернацький пожилець зупинився в заїзді "Карета й коні",— пояснив Тедді.— Їй же бо!

І він жваво заходився описувати Голові химерного Незнайомця.

— Він так наче перевдягнений. Я, в усякому разі, неодмінно подивився б на його обличчя, якби він спинився в мене,— вів далі Генфрі.
— Але жінки завжди такі довірливі, коли йдеться про когось чужого. Він оселився у вас, Голе, і не сказав навіть свого імені.

— Та невже? — спитав Гол, не дуже меткий на розум.

— Так, так,— наполягав Тедді.— І заплатив за тиждень. Отож раніше ви його не здихаєтесь. І купу різних речей, каже, має — завтра йому тільки привезуть. Лишається сподіватися, що це не будуть ящики з камінням, Голе.

І містер Генфрі розповів, як його тітку в Гастінгсі обдурив якийсь зайда із порожнім чемоданом. Уся ця розмова збудила у Гола якісь неясні підозри.

— Ну, поїхали, стара,— хльоснув він свою кобилу,— Треба навести лад.

А Тедді, розваживши душу, і собі почвалав далі.

Не довелось-таки Голові "наводити лад", бо коли він повернувся додому, добре перепало йому від дружини за те, що загаявся в Сіддербріджі; тож на всі свої несміливі запитання він чув лише гострі й ухильні відповіді. Але насіння підозри, посіяне Тедді в його душі, зійшло.

— Ви, баби, на цьому не розумієтесь,— буркнув собі під ніс містер Гол, твердо вирішивши при першій же нагоді докладніше дізнатися про свого пожилця. І як тільки Незнайомець пішов спати,— а це було десь о пів на десяту,— містер Гол з дуже войовничим виглядом вступив у вітальню, суворо оглянув меблі, немов бажаючи показати, що він, а не

цей Незнайомець тут господар, і трохи зневажливо зиркнув на аркуш з якимись математичними обчисленнями, що його залишив Незнайомець.

Укладаючись на ніч, він порадив місіс Гол дуже пильно стежити за багажем Незнайомця, який привезуть завтра.

— Не стромляй носа до моїх справ, Голе,— відповіла місіс Гол.— Я й сама в них розберуся.

Їй тим більше хотілося присікатись до Гола, що Незнайомець таки й справді був незвичайний пожилець і дуже непокоїв її. Серед ночі вона прокинулася: їй приснилися потворні, білі, схожі на брукву, голови на довжелезних стеблах, з величезними чорними очима, що ганялись за нею. Але місіс Гол була жінкою розумною, тому вона здолала свої страхи, повернулася на другий бік і знову заснула.

III. ТИСЯЧА Й ОДНА ПЛЯШКА

Отже, двадцять дев'ятого лютого, коли почалася відлига, цей дивний суб'єкт з'явився невідомо звідки в містечко Айпінг. Наступного дня, саме в сльоту, прибув його багаж. І досить дивний багаж! Дві звичайні, як і в будь-якого подорожнього, валізи, але, крім них, привезено ще було цілий ящик з книгами — великими, товстими книгами, друкованими чи написаними від руки якимось нерозбірливим почерком, і з дванадцять, коли не більше, кошів, коробок та ящиків із чимось запакованим у солому. Гол засунув в ту солому руку і вирішив, що там скляні пляшки. Він ледь устиг перекинутися словом-другим із візником Фіренсайдом, лаштуючись допомогти йому вивантажувати багаж, як на поріг нетерпляче вийшов Незнайомець — у пальті й кашне, в капелюсі й у рукавичках. Виходячи, пожилець навіть і не глянув на собаку Фіренсайда, який ліниво обнюхував Голові ноги.

— Вносьте швидше ящики,— сказав він.— Я й так досить довго чекав на них.

Він зійшов униз і попрямував до задка фургона, неначе сам хотів узяти один з менших кошиків.

Ледве побачивши його, собака Фіренсайда наїжачився і сердито загавкав, а коли Незнайомець збігав сходами, кинувся на нього й схопив за рукав.

— Пішов геть! — Гол, який дуже боявся собак, перелякано відскочив назад, а Фіренсайд гукнув: "Лягай мені зараз!" — і схопив батіг.

Вони помітили, що зуби собаки ковзнули по руці Незнайомця і чули, як собаку вдарили ногою, бачили, як пес відскочив убік, а тоді вчепився Незнайомцеві в ногу, і почули, як тріщать розірвані штани. Нарешті кінчиком батога Фіренсайд уперіщив собаку, і той, заскавулівши від болю, поплентався під колеса фургона. Все це сталося протягом якоїсь півхвилини. Ніхто не говорив, усі галасували.

Незнайомець швидко глянув на свої подерті рукавички й штанину, зробив такий рух, ніби хотів нахилитись, а потім повернув і швидко зійшов назад на ганок. Потім чути було, як він біг коридором і сходами до своєї кімнати.

— Ах, ти, гадюка! — вилаявся Фіренсайд, з батогом у руці злазячи з фургона, тоді як собака дивився на нього з-за колеса.

— Ану сюди! — гукнув Фіренсайд.— Я т-тобі!..

Гол розгублено стояв на місці.

— Укусив,— сказав він.— Я краще піду подивлюсь на нього. І Гол подався слідом за Незнайомцем. У коридорі він зустрів місіс Гол.

— Його вкусив Фіренсайдів собака,— кинув він.— Треба поглянути, що з ним.

Гол піднявся нагору. Двері кімнати Незнайомця стояли прочинені. Він штовхнув їх, без вагань увійшов, щоб чимось допомогти.

Штора була спущена, в кімнаті було досить темно. Гол устиг помітити щось незвичайне: перед ним, у повітрі, метнулася ніби рука без кисті, а далі видніло обличчя — так наче три великі бліді плями на білому тлі, що скидалися на квітку братків. Потім його щось боляче вдарило в груди, жбурнуло назад, і перед самим його носом зачинилися двері. Все це сталося так швидко, що Гол не мав часу й роздивитись. Якись непевні тіні, стусан і біль у грудях. Гол стояв на маленькій темній площадці і дивувався з того, що сталося.

За кілька хвилин він приєднався до маленького гурту, що зібрався перед дверима "Карети й коней". Там був Фіренсайд, який удруге докладно розповідав про подію; була місіс Гол, яка казала, що Фіренсайдів собака не повинен кусати її пожильців; був Гакстер, власник універсальної крамнички навпроти, який розпитував про подробиці; був Сенді Воджерс із кузні, що вряди-годи докидав і свої зауваження. Були ще й жінки та діти, і кожне висловлювало звичайні за таких обставин зауваження: "Хай би він мене спробував укусити", "Ніхто не має права тримати таких собак", "За що він його вкусив?" тощо.

Містер Гол дивився на них зі сходів, прислухаючись до їхніх розмов, і йому здалося неймовірним те, що він бачив там, нагорі.

— Він не хоче ніякої допомоги,— сказав містер Гол у відповідь на жінчине запитання.— Давайте віднесемо його багаж.

— Слід було б зараз же припекти рану,— зауважив містер Гакстер.— Особливо якщо почалося запалення.

— А я б застрелила цього собаку,— сказала одна з жінок.

Раптом собака загарчав знову.

— Швидше! — гукнув сердитий голос у дверях. Там удруге з'явився Незнайомець у пальті з піднятим коміром і в капелюсі із спушеними крисами.— Чим швидше повносите ви мої речі, тим краще.

Один з присутніх зауважив, що на ньому були вже інші штани й рукавички.

— Він вас покусав, сер? — спитав Фіренсайд.— Мені дуже прикро, що мій собака...

— Це пусте,— заспокоїв його Незнайомець.— Навіть шкіра не подряпана.— Поспішіть краще з цими речами.

І він стиха вилаявся — так принаймні запевняє містер Гол. Як тільки перший ящик за його командою було принесено до вітальні, Незнайомець зараз же кинувся до нього і заходився розпаковувати, розтрушуючи скрізь соломі на килимі місіс Гол. Він витягав різні пляшки: маленькі, опуклі з якимись порошками, тоненькі з білою та кольоровою рідиною, видовжені, циліндричні з наклейками "отрута", круглі з вузькими шийками, великі з зеленого та білого скла, пляшки із скляними затичками, пляшки з корковими затичками, пляшки з дерев'яними затичками, пляшки з-під вина, пляшки з-під олії. Розставляв він усе це рядами на шифоньєрі, на каміні, на столі коло вікна, на підлозі, на книжковій полиці,— одне слово, скрізь. Аптека в Бремблґерсті не могла похвалитися й половиною такої кількості пляшок. Видовище було разюче. Ящик за ящиком звільнявся від пляшок; і нарешті всі шість спорожніли, а на столі й підлозі виросла ціла купа соломи. Крім пляшок, у ящиках було ще багато пробірок, а в одному з них лежали старанно укутані терези.

Порозпаковувавши ящики, Незнайомець зараз же підійшов до вікна й почав працювати, не звертаючи найменшої уваги ні на грубий шар соломи під ногами, ні на пригаслий камін, ні на ящик з книжками, який залишався ще надворі, ні на решту багажу, вже винесеного нагору.

Коли місіс Гол принесла йому обідати, Незнайомець настільки захопився переливанням рідини з пляшок у пробірки, що не помічав її присутності, аж доки вона не позамітала соломі і не поставила на стіл тацю, зробивши це трохи сердито, бо бачила, в якому стані її підлога. Тільки тоді він озирнувся, але одразу ж повернув голову назад. Місіс Гол помітила, проте, що він був без окулярів, які лежали поруч на столі, і їй здалося, ніби очні западини в нього страшенно глибокі. Незнайомець зараз же надів окуляри, а тоді повернувся обличчям до неї. Місіс Гол зібралася вже висловити своє незадоволення щодо забрудненої підлоги, але пожилець випередив її.

— Я попросив би вас не заходити до кімнати, не постукавши,— сказав він із роздратуванням, яке не залишало його весь ранок.

— Я постукала, здається...

— Може, й так. Але під час моїх досліджень — надзвичайно важливих і потрібних — найменша перешкода... скрип дверей... Я мушу просити вас...

— Звичайно, сер. Ви можете зачинятися на ключ у таких випадках. Та й завжди.

— Думка дуже слушна,— погодився Незнайомець.

— Але ця солома, сер. Дозволю собі сказати...

— Не треба. Якщо солома вас непокоїть, запишіть її до рахунку.

І він пробурмотів кілька слів, що місіс Гол видалися ніби лайкою.

У нього був такий дивний вигляд, войовничий і запальний, коли він стояв перед нею з пляшкою в одній руці й з пробіркою в другій, що місіс Гол не на жарт занепокоїлась. Але вона була жінка рішуча.

— Тоді я б хотіла знати, сер, скільки, на вашу думку...

— Шилінг... Запишіть до рахунку шилінг. Шилінга, певно, вистачить?

— Нехай і так,— сказала місіс Гол, застеляючи стіл скатертиною.— Коли це вас задовольняє, то, звісно...

Він сів, обернувшись до неї піднятим коміром пальта.

До вечора він працював, замкнувши двері і, як свідчить місіс Гол, майже в цілковитій тиші. Тільки раз почувся дзенькіт пляшок, що стукались одна об одну, неначе трусили стіл, і брязкіт кинутої на підлогу пляшки. Після цього почулися швидкі кроки по кімнаті. Боячись, чи не скоїлось там чого серйозного, місіс Гол підійшла до дверей і прислухалась, але стукати не наважилась.

— Нічого не виходить! — нестямно вигукнув її пожилець.— Нічого не виходить! Триста тисяч, чотириста тисяч! Безліч! Залишився в дурнях! Це може забрати все моє життя... Але терпіння! Терпіння насамперед! Дурень і брехун!

У цю хвилину в буфеті почулась чиясь важка хода, і місіс Гол хоч-не-хоч мусила відійти, так і не дослухавши. Коли ж вона вернулась до дверей, в кімнаті вже було тихо, тільки поскрипувало крісло під постояльцем та іноді дзенькала пляшка. Все скінчилося. Він знову працював.

Принісши йому чай, місіс Гол побачила в кутку під дзеркалом побите скло й жовтувату, абияк розтерту пляму. Вона звернула на це його увагу.

— Запишіть це до рахунку! — огризнувся він.— І, Бога ради, не докучайте мені. Коли щось буде пошкоджено, записуйте до рахунку.— І він знову взявся робити якісь позначки у своєму зошиті.

— Маю щось розповісти вам,— таємниче сказав Фіренсайд. Було вже надвечір, і вони сиділи в маленькій пивничці.

— Ну? — спитав Тедді Генфрі.

— Про того самого молодця, що його вкусив мій собака. Він, знаєте, чорний. Принаймні його ноги. Я бачив це крізь дірку в штанях і в рукавичці. Ви сподівалися б побачити там щось рожеве, правда? Але нічого подібного. Справжнісінька чорнота. Він — чорний, кажу я вам, як мій капелюх.

— Та ну? — здивувався Тедді.— От-то чудасія! А ніс же в нього рожевий, мов намальований.

— Правда ваша,— згодився Фіренсайд.— Але я теж дещо бачив. І я скажу вам те, що думаю. Він — рябий, Тедді. Подекуди — чорний, подекуди — білий: плямистий. Колір на ньому виступає плямами впереміш. Я чув про таке й раніше. А в коней воно буває раз у раз, це кожен знає.

IV. ПОБАЧЕННЯ МІСТЕРА КАСА З НЕЗНАЙОМЦЕМ

Про прибуття Незнайомця в Айпінг я розповів досить докладно, щоб читач зрозумів, яке дивне враження справив він на місцевих громадян. А про подальше його перебування там аж до пам'ятного дня клубного свята, за винятком двох не зовсім звичайних випадків, досить буде розповісти у кількох словах. Правда, він мав не одну сутичку з місіс Гол з приводу порушень встановленого нею розпорядку, але до кінця квітня, аж поки не з'явилися перші ознаки грошових нестатків, всі непорозуміння легко залагоджував додатковий рахунок.

Гол не любив свого пожильця і, коли набирався духу, все повторював, що треба його позбутися. Найвиразніше виявляв він свою неприязнь тим, що намагався уникати зустрічей з пожильцем.

— Зажди до літа,— розважливо казала місіс Гол,— коли сюди почнуть приїздити художники. Тоді побачимо. Він, може, й з примхами, але хоч би там як, а рахунки сплачує акуратно.

Незнайомець не бував у церкві та й взагалі не відрізняв неділі від буднів, навіть щодо вбрання. Працював він, казала місіс Гол, з перебоями. То він сходив у вітальню вранці і був зайнятий увесь день, а то вставав пізно, цілими годинами снував по кімнаті, нервував, палив люльку або спав у кріслі перед каміном. Ніяких стосунків ні з ким не підтримував. Настрій у нього бував дуже мінливий. Здебільшого він мав вигляд людини немовби зацькованої, а іноді вибухав гнівом і тоді лаявся, бив, трошив усе, що попадало під руку. Дедалі частіше він розмовляв упівголоса з самим собою, та хоч як ревно підслуховувала його місіс Гол, второпати не могла нічого.

Вдень він рідко виходив з дому, зате прогулювався смерком, під час усякої погоди однаково закутаний, і все вибирав найбезлюдніші стежки та найбільш затінені деревами чи відмежовані насипами місця. Його окуляри та страхітливо перев'язана голова під навислими крисами капелюха, виринаючи з темряви, лякали поодиноких робітників, що поверталися з роботи додому, а Тедді Генфрі, що якось о пів на десяту, йшовши із "Червоного камзола", угледів схожу на череп голову Незнайомця (той ніс капелюх у руці, і з розчинених дверей шинку блиснуло на неї світло),— мало не вмер від страху. Діти, побачивши його ввечері, марили уві сні привидами, і важко сказати, хто кого не любив більше: він хлопців чи хлопці його. В усякому разі, неприязнь була взаємна і досить сильна.

Людина настільки примітної зовнішності та поведінки неминуче мала стати частою темою для розмов у такому містечку, як Айпінг. Щодо його роботи, то думки були різні. Місіс Гол у цій справі трималася дуже розважливо. Коли її розпитували, вона дуже поважно пояснювала, що пожилець її — "дослідник-експериментатор", промовляючи ці слова склад за складом, повільно, аби не спіткнутися. Коли ж її питали, що воно таке "дослідник-експериментатор", то місіс Гол зверхньо

відповідала, що освічені люди це знають, а потім додавала, що він, мовляв, "досліджує". Вона розповідала, що її пожилець потерпів від нещасного випадку, через що його обличчя та руки втратили звичайний свій колір, і він як людина вразлива не хоче, щоб інші це знали.

Але за спиною місіс Гол подейкували (і дедалі частіше), що Незнайомець — злочинець, який, закутуючись, намагається в такий спосіб не потрапити до рук поліції і, отже, хоче уникнути правосуддя. Думка ця зародилась у мозку містера Тедді Генфрі. Проте, оскільки було відомо, ніяких значних злочинів за останні тижні не сталося. Тому, пройшовши через фантазію містера Гаулда, місцевого вчителя-практиканта, ця теорія набрала іншої форми: Незнайомець був уже перевдягненим анархістом, який виготовляє вибухові речовини; і містер Гаулд вирішив, не шкодуючи свого часу, вжити всіх заходів, щоб викрити Незнайомця. Здебільшого ці заходи полягали в тому, що містер Гаулд, зустрічаючися з Незнайомцем, дуже пильно дивився на нього або розпитував про нього тих, хто ніколи його не бачив. Однак викрити Незнайомця він так і не зміг.

Інші дотримувалися погляду, який висунув містер Фіренсайд: нібито пожилець рябий або щось подібне. Так, наприклад, Сайлас Дарген запевняв, що Незнайомець міг би розбагатіти, показуючи себе на ярмарку; знаючи Святе письмо, той Дарген навіть порівнював пожилця з людиною, що закопала свій талант у землю.

Існувала й ще одна версія — що Незнайомець, мовляв, просто трохи не сповна розуму.

Крім прихильників цих основних угруповань, були й такі, що вагалися, і такі, що приймали компромісні погляди. Мешканці графства Сассекс — люди не дуже забобонні, і думку про якусь надприродність Незнайомця було вперше висловлено в містечку тільки після подій на початку квітня. Та й то успіх вона мала тільки серед жіноцтва.

Та хоч би як там було, а населення Айпінга недолюблювало Незнайомця. Його дразливість, зрозуміла людині розумової праці, дивувала цих спокійних сассекських мешканців. Нестямна жестикуляція, звичка несподівано вигулькувати в темряві десь із-за рогу глухої вулиці, впертий опір, який він чинив спробам усіх цікавих ближче познайомитися з ним, любов до сутіні, що змушувала його зачиняти двері, спускати штори, гасити свічки та лампи,— кому могла сподобатися така поведінка? Коли він ішов містечком, зустрічні розступалися перед ним, а за спиною в нього міські жартівники й собі підіймали коміри та спускали криси капелюхів і нервовою ходою ступали слідом за ним, передражняючи його. У той час велику популярність мала пісня "Людина-примара". Міс Сетчел проспівала її якось на благодійному концерті в школі (збір мав піти на купівлю ламп для церкви), і відтоді щоразу, коли сходилися два-три айпінгці і з'являвся Незнайомець, у гурті починали насвистувати мотив цієї пісеньки. Навіть запізнілі хлопчаки, поспішаючи ввечері додому, гукали до нього: "Людина-примара" — і в радісному збудженні тікали геть.

Каса, місцевого лікаря, долала цікавість. Бинти викликали в ньому професійний інтерес, а оповідання про тисячу й одну пляшку збуджували заздрісну повагу. Протягом усього квітня й травня він шукав нагоди порозмовляти з Незнайомцем і нарешті десь перед Зеленими святами таки знайшов її. Якраз почалося збирання пожертв на утримання місцевої медичної сестри, і це стало приводом для побачення з Незнайомцем. Лікаря вразило, що місіс Гол не знає прізвища свого пожильця.

— Він назвав мені своє ім'я,— сказала місіс Гол (твердження, до речі, цілком безпідставне),— але я не дочула.

На її думку, кожен взяв би її на сміх, якби вона призналася, що зовсім не знає імені свого постояльця.

Кас постукав у двері вітальні й увійшов. З-за дверей ясно чути було прокляття.

— Даруйте, що я так вдерся до вас,— почав містер Кас, але потім двері зачинились, і подальшої розмови місіс Гол не чула.

Вона розповідала, що перші десять хвилин чула гомін, далі вигук подиву, шурхіт ніг, падіння стільця, вибух сміху, швидкі кроки до дверей, і на порозі з'явився Кас; блідий, він вираченими очима дивився через плече. Дверей за собою він не зачинив, на господиню й не глянув, шмигнув через залу, збіг сходами й хутко пішов по дорозі. Капелюх свій він тримав у руці. Місіс Гол усе стояла за прилавком і дивилася на розчинені двері вітальні. Вона почула, як Незнайомець тихенько засміявся і пройшовся по кімнаті. З того місця, де вона стояла, обличчя його не було видно. Потім грюкнули двері вітальні, і знову запала тиша.

Кас побіг просто до Бантінга, місцевого вікарія.

— Чи я не божевільний? — уривчасто почав Кас, заходячи в убогий кабінет.— Хіба в мене вигляд хворого на голову?

— Що трапилося? — спитав вікарій, кладучи аркушки, на яких була написана його майбутня проповідь.

— Той суб'єкт із готеля...

— Ну?

— Дайте мені випити чогось,— попросив лікар і сів.

І тільки випивши склянку дешевого хересу — єдиного напою, який визнавав вікарій,— Кас трохи заспокоївся й розповів про своє побачення з Незнайомцем.

— Приходжу я,— ледве зводячи дух, казав він,— і починаю з того, що прошу відписати яку-небудь суму на користь медичної сестри. Коли я ввійшов, він сунув руки в кишені і всівся в крісло. Сопе. Я кажу йому, що

чув про його наукові інтереси. "Так",— каже і знову сопє. Сопів він увесь час, поки я був там; певно, здорово застудився. Воно й не диво, коли так закутуватися. Я розказую йому про сестру, а сам пильно до всього придивляюся. Скрізь — пляшки, хімікалії, терези, пробірки на підставках і запах... вечірніх фіалок, чи що. "То підпишетесь?" — питаю. Каже, що подумає. Тоді я питаю навіпростець, чи не провадить він яких-небудь дослідів? Каже, що так. І давно? Його взяла злість. "Давно, чорти б його батькові!.." — "О!" — кажу. Він і так уже кипів, а моє запитання розпалило його ще більше. Йому, бачте, дали рецепт, і рецепт надзвичайно важливий; який саме — не сказав. "Медичний?" — питаю. "А вам навіщо знати?" Я перепросив його. Він зверхньо пирхнув, кашлянув і вів далі. Він прочитав рецепт. П'ять складових частин. Потім поклав його й відвернувся. Працював він у кімнаті з відчиненим вікном, і протяг здмухнув папірець. Він помітив — щось полетіло. Кинувся до каміна, та ба! Папірець згорів, тільки попіл витягло в димар. Тут він безнадійно махнув рукою.

— Ну й що?

— А руки ніякої! Самий порожній рукав. Я подумав, що він каліка,— носить коркову руку, а оце відчепив її. А потім гадаю: ні, тут щось не так. Який же чорт підтримує рукав зсередини й не дає йому стулятись, коли там нічого нема? А там не було нічого, запевняю вас. Анічогісінько. Я бачив приблизно до ліктя, і там була тільки порожнеча, видима крізь дірку в рукаві. "Боже!" — скрикнув я. Тоді він спинився. Вступив у мене свої очі під окулярами, а потім і собі глянув на рукав.

— Ну й що?

— Оце й усе. Він не промовив ні слова. Тільки подивився на свій рукав і хутко засунув його назад у кишеню. "Я розповідав, здається, що рецепт згорів?" — і запитливо кахикнув. "Слухайте,— питаю,— як ви рухаєте цим порожнім рукавом?" — "Порожнім рукавом?" — "Авжеж,— кажу,— порожнім".— "А хіба він порожній? Ви бачили, що порожній?" Він устав. Устав і я. Він повільно ступив три кроки й підійшов зовсім близько до

мене. Сопів люто! Я не злякався; хоч нехай мене повісять, коли його забинтована макітра та ці окуляри на очах не наженуть страху на будь-кого! "Так рукав, кажете, порожній?" — питає. "Звичайно", — відповідаю. А справді, таки важко було витримати його німотно втуплений погляд! Тоді він спокійно знову витягає з кишені той рукав і підводить руку до мене, неначе хоче показати її ще раз. І так повільно це робить! Я зазираю всередину. Дивлюсь немов цілу вічність. "Ну, що ж, — кажу відкашлюючись, — там нема нічого". Треба ж було сказати щось. Мене починав брати страх. Він повільно-повільно — ось так — простягає руку, поки від рукава до мого обличчя залишилось не більше як шість дюймів... Яюсь моторошно дивитись, коли до вас наближається порожній рукав... І тоді...

— Ну й що?

— Щось, немов великий і вказівний палець, стискає мені носа.

Бантінг зайшовся сміхом.

— Але ж там не було нічого! — майже істерично вигукнув Кас. — Добре вам сміятись, а я так налякався, що вдарив по рукаві, повернувся й дременув із кімнати...

Кас умовк. Сумнівів не було — лікар справді не на жарт перелякався. Він розпачливо повернувся й випив ще склянку дешевенького хересу, яким частував його добрий вікарій.

— І коли я вдарив його по рукаві, — вів далі Кас, — враження в мене було точнісінько таке, якби я вдарив по руці. Але руки не було! Там не було й натяку на руку!

Містер Бантінг замислився, недовірливо дивлячись на Каса.

— Надзвичайна історія,— сказав містер Бантінг. Вигляд у нього був серйозний і глибокодумний.— Справді, надзвичайна історія,— з притиском повторив він.

V. КРАДІЖКА У БУДИНКУ ВІКАРІЯ

Відомості про крадіжку в будинку вікарія ми маємо головним чином від нього самого та його дружини. Трапилось це в день традиційного в Айпінзі клубного свята. Перед світанком місіс Бантінг раптом прокинулася — їй здалось, ніби двері їхньої спальні відчинились і зачинилися знову. Спершу вона не будила чоловіка, а, сівши в ліжку, стала прислухатися. Вона ясно чула, як хтось босими ногами вийшов із суміжної кімнати й коридором іде до сходів. Переконавшись, що в домі хтось чужий, вона зараз же тихенько збудила містера Бантінга. Той, не запалюючи світла, надів на ніс окуляри, одяг жінчин пеньюар, взяв купальні капці і вийшов на площадку біля сходів. Він цілком виразно почув, як унизу хтось порався коло письмового столу в його кабінеті, а потім там хтось чхнув.

Містер Бантінг повернувся до спальні, озброївся кочергою, найпевнішою зброєю, що була,— і якомога тихіше спустився вниз, а місіс Бантінг вийшла на сходи.

Було близько четвертої ранку, і нічна темрява вже розсіювалась. У коридор пробивалося бліде світло, але двері кабінету зяли непроникним мороком. Скрізь було тихо, тільки ледь чутно поскрипували східці під ногами містера Бантінга та ще чувся легенький шурхіт у кабінеті. Потім щось клацнуло, шухляду письмового столу було висунуто, і зашелестіли папери. Хтось вилаявся, черкнув сірником, і кабінет освітило жовтувате світло. Містер Бантінг уже був у коридорі і крізь отвір дверей побачив письмовий стіл з висунутою шухлядою та свічку, що горіла на столі. Але злодія не було видно. Так вікарій і стояв у коридорі, не знаючи, що робити далі, а місіс Бантінг, з блідим і напруженим лицем, повільно сповзала вниз по сходах. Одна обставина додавала духу вікарієві: певність, що злочинцем був місцевий мешканець.

Вони чули брязкіт монет і зрозуміли, що злодій знайшов їхні заощадження — два фунти півсоверенами і десять шилінгів. Цей звук спонукав містера Бантінга до рішучих дій. Міцно затиснувши в руці кочергу, він увійшов до кімнати, а слідом за ним і місіс Бантінг.

— Здавайся! — люто гукнув містер Бантінг і враз розгублено спинився: в кабінеті не було нікого.

І все ж таки відчуття, що в кімнаті хтось ворухиться, дедалі посилювалося. З півхвилини простояли господарі, ледве переводячи дух від подиву, і тоді місіс Бантінг, перейшовши кімнату, подивилась за ширми, а містер Бантінг зазирнув під письмовий стіл. Потім місіс Бантінг відгорнула завісу на вікні, а містер Бантінг оглянув димар каміна й постукав по ньому кочергою. Далі місіс Бантінг уважно заглянула в кошик для паперів, а містер Бантінг відкрив ящик для вугілля. Нарешті вони зупинились і запитливо перезирнулися.

— Можу заприсягтися...— почав містер Бантінг.

— А свічка! — скрикнула місіс Бантінг.— Хто засвітив свічку?

— А шухляда! — сказав містер Бантінг.— Та й гроші ж зникли!

Місіс Бантінг квапливо підійшла до дверей.

— З усіх незвичайних випадків...

В коридорі розляглося голосне чхання. Вони метнулися з кабінету, і в ту ж мить грюкнули двері на кухні.

— Принеси свічку! — сказав містер Бантінг і рушив уперед. Обоє чули, як хтось, кваплячись, відсунув засув.

Заглянувши в кухню, вони побачили, що двері запасного входу розчиняються, і в передсвітанкових сутінках видніє темна зелень саду. Містер Бантінг був певний, що з дверей ніхто не виходив. Але двері відчинились, якусь хвилину стояли отвором, а тоді з грюкотом зачинилися. Від подуву повітря свічка, що її принесла місіс Бантінг, блимнула й спалахнула яскравіше... Минула добра хвилинка, перше ніж вони ввійшли в кухню.

Там не було нікого. Вони знову замкнули запасний вхід, оглянули всю кухню, комору і, нарешті, зійшли в льох. Та як вони не шукали, а в цілому будинку не було ані живої душі.

День застав вікарія і його дружину в дивному вбранні. Вони все сиділи на першому поверсі й не могли оговтатися після нічної пригоди, а поряд горіла непотрібна вже свічка.

— З усіх незвичайних випадків...— удвадцятье почав вікарій.

— Он іде Сузі,— сказала місіс Бантінг.— Зажди, доки вона пройде на кухню, а тоді тікаймо нагору.

VI. МЕБЛІ, ЩО ЗБОЖЕВОЛІЛИ

Того самого ранку в день святого духа, коли Міллі ще не встигли завантажити роботою, містер і місіс Гол устали з ліжка й тихенько зійшли в льох. Робота їхня мала цілком приватний характер, бо була зв'язана з міцністю їхнього пива.

Ледве вони ступили в льох, як місіс Гол виявила, що забула взяти із спальні пляшку з настоянкою, щоб підмішати до пива. Головним виконавцем і експертом у таких справах завжди була вона, а по настоянку, цілком природно, подався Гол.

Піднявшись на площадку сходів, він здивовано помітив, що двері кімнати Незнайомця прочинені. Гол увійшов до своєї кімнати і знайшов пляшку на тому місці, де йому й було сказано.

Вертаючись уже з пляшкою, він помітив, що засуви на дверях на вулицю скинуті і двері зачинені тільки на клямку. У нього майнула думка пов'язати цей факт з відчиненою кімнатою Незнайомця і з припущенням містера Тедді Генфрі. Він чудово пам'ятав, що напередодні ввечері тримав свічку, коли місіс Гол засувала ті засуви. Він раптом спинився, здивовано роззявивши рот, і подався нагору з пляшкою в руках. Там постукав у двері Незнайомця. Ніякої відповіді. Містер Гол постукав ще раз, а тоді розчинив навстіж двері і увійшов у кімнату.

Він побачив те, чого й чекав. І ліжко, й кімната були порожні. Але дивнішим, навіть для його важкого розуму, видавалося те, що на стільці й на спинці ліжка лежав костюм — наскільки він знав, єдиний костюм постяльця,— і його ж бинти. Навіть крилатий капелюх висів на спинці ліжка.

Стоячи в кімнаті, Гол чув голос своєї дружини, що долинав до нього з глибини льоху. Скоромовка і притиск на останніх складах слів, властивий мешканцям Західного Сассексу, свідчили про її нетерплячку й лють.

— Джордже! Ти знайшов те, що мені треба?

Містер Гол обернувся до дверей і подався до жінки.

— Дженні,— крикнув він, перехилившись через поручні сходів до льоху,— а Генфрі правду каже! Його нема в кімнаті. І на парадних дверях відсунуто засуви.

Спершу місіс Гол не добрала, про що він говорить, і вирішила сама оглянути порожню кімнату. Гол, усе ще з пляшкою в руці, ішов попереду.

— Хоч самого його й нема,— розводився він,— так зате є його одяг. І де він може вештатися роздягнений? Дивно!

Коли вони піднімалися сходами, обом їм здавалося (це вже було з'ясовано згодом), ніби парадні двері відчинилися й зачинилися знову. Але, побачивши, що двері зачинені і нікого нема, вони тоді не сказали про це одне одному ні слова. В коридорі місіс Гол випередила свого чоловіка і побігла сходами перша. На площадці хтось раптом чхнув. Гол, який відстав від неї на кілька сходинок, подумав, що то вона, а місіс Гол була певна, що то її чоловік. Вона широко розчинила двері і з порога оглядала кімнату.

— Справжнє диво! — сказала місіс Гол.

Їй здалося, ніби хтось позад неї сопе, і вона дуже здивувалася, коли, обернувшись, побачила, що Гол іще кроків за десять від неї. Правда, за мить він стояв уже поруч. Місіс Гол нахилилася й стала обмацувати подушку, потім і всю постіль.

— Холодна,— заявила вона.— Він устав добру годину тому, коли не більше.

І в цей час сталося щось зовсім незвичайне. Постіль зібралася купою у формі стіжка, а потім перестрибнула через спинку ліжка,— зовсім так, неначе чиясь рука вхопила її посередині й одкинула вбік. Зараз же після цього капелюх Незнайомця зірвався із спинки ліжка, окреслив дугу в повітрі й плюхнувся просто в обличчя місіс Гол. Потім туди ж полетіла губка з умивальника, а тоді крісло, недбало скинувши з себе пальто й штани пожилця і заходячись сухим сміхом, що нагадував сміх Незнайомця, повернулося всіма чотирма своїми ніжками до місіс Гол, якусь мить ніби цілилось, а тоді кинулося на неї. Верескнувши, вона повернулася тікати, а ніжки делікатно, але впевнено вперлися їй у спину й виштовхали разом із Голом з кімнати. Двері грюкнули й замкнулися на

ключ. Стілець і ліжко з хвилину, здавалось, виконували якийсь переможний танець, а потім раптом усе стихло.

Місіс Гол майже непритомна повисла на руках містера Гола. На превелику силу пощастило йому й Міллі, що вже проснулася від того шуму, звести місіс Гол униз і дати їй, звичайного в таких випадках, підкріплюючого напою.

— То були духи,— сказала місіс Гол.— Я знаю, що то були духи. Я читала про них у газетах. Столи та стільці самі собою починають стрибати і танцювати...

— Ковтни ще трошки, Дженні,— просив містер Гол.— Це додасть тобі сили.

— Зачиніть двері! Не пускайте його більше! — кричала місіс Гол.— Я майже догадуюся... Я мусила б знати... Такі окуляри... забинтована голова... ніколи не буває в церкві в неділю... А всі ті пляшки... Навіщо їх стільки порядній людині? Він понапускав у меблі духів. Мої гарні старі меблі!.. В тому кріслі завжди сиділа моя люба матуся, коли я була ще дівчинкою. І подумати тільки, що тепер воно кидається на мене!..

— Випий ще краплинку, Дженні,— умовляв Гол.— Ти зовсім знервована.

О п'ятій годині, коли сонце заливало золотим світлом вулицю, вони вирішили Міллі збудити містера Сенді Воджерса — коваля, що жив навпроти, щоб сказати йому про надзвичайно дивну поведінку меблів і запитати його, чи не завітав би він до них. Містер Воджерс був чоловік тямущий і дуже кмітливий. До повідомлення Міллі поставився він досить серйозно.

— Побий мене лиха година, коли це не чаклунство! — сказав коваль.
— Такому пожилцеві тільки копит бракує.

Прийшов він дуже занепокоєний. Господарі хотіли були повести його нагору, до тієї кімнати, але містер Воджерс, здавалося, зовсім не квапився і вважав за краще розмовляти в коридорі. На тому боці вулиці з тютюнової крамниці вийшов учень Гакстера і почав відчиняти віконниці. Його запросили теж взяти участь в обговоренні. За кілька хвилин, як завжди, підійшов і містер Гакстер. Англосаксонський дух парламентарного способу врядування виявився й тут: розмов було багато, а рішучих дій — жодних.

— Необхідно встановити факти,— наполягав містер Сенді Воджерс.— Обміркуємо, чи розважливо буде ламати двері нагорі. Доки двері не поламано, їх завжди можна поламати, але коли двері уже поламано, назад їх не зробиш неполаманими.

І раптом двері нагорі відчинилися, і всі з подивом побачили, як сходами почала спускатися закутана постать Незнайомця, що дивився на них зловісним поглядом своїх незвичайних скляних очей. Він повільно пройшов коридором і зупинився.

— Гляньте сюди! — сказав він, ткнувши пальцем у рукавичці.

Глянувши, куди показав Незнайомець, вони побачили пляшку з настоянкою під дверима до льоху. А він увійшов у вітальню і з несподіваною швидкістю злісно грюкнув дверима в них перед самим носом.

Ніхто не мовив і слова, доки не завмер грюкіт зачинених дверей. Всі здивовано презирнулися.

— Ну, знаєте, це вже перевершує...— почав був містер Воджерс і не докінчив фрази.

— Я пішов би й поговорив з ним,— сказав він містерові Голу.— Я зажадав би від нього пояснень!

Потрібно було чимало часу, щоб підбити на те хазяйчиного чоловіка. Проте нарешті він таки насмілився й постукав у двері.

— Вибачте...— тільки й устиг вимовити містер Гол.

— Геть к бісу! — люто grimнув Незнайомець.— І зачиніть двері.

На цьому й скінчилися переговори.

VII. НЕЗНАЙОМЦЯ ВИКРИТО

Незнайомець, зайшовши у маленьку вітальню заїзду о пів на шосту ранку, залишався там майже до полудня. Штори в кімнаті були спущені, двері зачинені, і після того, як він вигнав Гола, ніхто не наважувався туди наближатись.

Весь цей час Незнайомець нічого не їв. Він тричі дзвонив, останній раз розлючено і довго, але ніхто не відгукувався.

— Буде він у мене пам'ятати "геть к бісу",— бурмотіла місіс Гол.

Чутка про нічне пограбування вікарія уже встигла облетіти місто, і люди зіставляли ці дві події. Гол у супроводі Воджерса відвідав містера Шеклфорса, суддю, і просив у нього поради. Нагору ніхто не відважувався йти. Що робив Незнайомець — було невідомо. Час від часу чулося, як він розлючено ходив по кімнаті, двічі чули, як він вибухав прокльонами, дер якісь папери та трощив пляшки.

Юрба наляканих, але цікавих людей все більшала. Надійшла місіс Гакстер. Прилучилося ще декілька хлопців у чорних куртках та пікейних краватках — було ж саме свято — і почали недоладно розпитувати. Юний Арчі Гаркер відзначився тим, що пішов у двір і спробував зазирнути під спущену штору. Хоч він не міг анічогісінько побачити, проте вдавав, ніби щось розгледів, і до нього приєдналися ще кілька молодих айпінгців.

Погода того дня була чудова. Уздовж вулиці стояли в ряд з дванадцять лотків і тир для стрільби, а на траві біля кузні — три жовто-коричневі фургони, і кілька мальовничо вдягнених чоловіків та жінок ставили ціль для метання в неї кокосових горіхів. Чоловіки були в синіх светрах, дами — в білих фартушках і модних капелюшках з великими перами. Оджер із шинку "Червона лань" і містер Джегерс, швець, який торгував також старими велосипедами, протягували впоперек дороги гірлянди з прапорцями,— ту саму, що залишилася від святкування п'ятдесятиріччя королеви Вікторії.

А в вітальні, куди проходив тільки тоненький жмут сонячного проміння, Незнайомець, напевне, голодний, а може, й наляканий, пріючи в своїх пов'язках, розглядав крізь скло окулярів папери, дзвенів брудними пляшками і часом завзято кляв невидних зсередини хлопчаків, що товклися під вікнами. У кутку біля каміна лежали скалки кількох розбитих пляшок, і в повітрі стояв їдкий запах хлору. Ось і все, що було відомо з розмов і з того, що побачили цікаві, увійшовши до вітальні.

Під полудень Незнайомець несподівано відчинив двері своєї кімнати і став на порозі, пильно дивлячись на трьох-чотирьох людей, що були в буфеті.

— Місіс Гол! — гукнув він.

Хтось боязко пішов покликати місіс Гол.

Вона з'явилася досить швидко, трохи задихана, але через те ще більше розлючена. Гол досі не повернувся. Вона давно вже обмірковувала цю сцену і прийшла з маленькою тацею, на якій лежав неоплачений рахунок.

— Ви просите подати вам рахунок, сер? — спитала вона.

— Чому мені не приносили снідати? Чому не приготували мені нічого їсти і не озивалися на мої дзвінки? Ви гадаєте, я можу жити не ївши?

— А чому ви не сплатили за моїм рахунком? — відповіла місіс Гол.—
Ось що хочеться мені знати.

— Я три дні тому сказав вам, що чекаю переказу і...

— А я три дні тому сказала вам, що не хочу чекати ніякого переказу.
Вам нічого нарікати, що запізнюється сніданок, коли п'ять днів не
сплачуєте по рахунку.

Незнайомець лайнувся — коротко, але цілком виразно.

— Ви там не надто! — почулося з буфету.

— І я буду вдячна вам, сер, якщо ви свої лайки залишите при собі,—
сказала місіс Гол.

Незнайомець зараз більше ніж будь-коли скидався на розлюченого
водолаза в скафандрі. Всі присутні відчували, що місіс Гол бере над ним
гору. І його подальші слова ствердили це.

— Послухайте, моя мила...— почав Незнайомець.

— Я вам не "мила"! — огризнулася місіс Гол.

— Я ж казав вам, що не одержав іще переказу.

— Знаємо ми такі перекази! — сказала місіс Гол.

— Але ж у кишені в мене...

— Три дні тому ви заявили, що у вас на соверен не набереться.

— А тепер я знайшов ще трохи.

— О! — скрикнув хтось із буфету.

— Цікаво, де ви їх знайшли? — зауважила місіс Гол.

Це, очевидно, страшенно роздратувало Незнайомця. Він тупнув ногою.

— Що ви цим хочете сказати? — спитав він.

— Те, що мені цікаво, де ви знайшли гроші,— відповіла місіс Гол.— І перше ніж я подам вам новий рахунок, або принесу снідати, або взагалі зроблю що-небудь для вас, ви мусите пояснити мені дещо, чого не розумію ні я, ні хто інший і що всі бажають зрозуміти. Я хочу знати, що зробили ви з моїм кріслом у вашій спальні, я хочу знати, як то сталося, що ваша кімната була порожня, і як опинились ви в ній знову? Хто спиняється в цьому будинку, той увиходить крізь двері: таке тут правило. А ви його порушили, і я хочу знати, яким способом ви ввійшли? Я ще хочу знати...

Незнайомець раптом підняв угору стиснені в кулаки руки в рукавичках, тупнув ногою і крикнув "годі!" з такою силою, що місіс Гол зараз же вмовкла.

— Ви не розумієте, хто я і що я таке? — сказав він.— Гаразд. Я вам покажу. Справді, покажу!

Він приклав долоню собі до обличчя, а потім відвів руку. На місці, де мала бути середина лиця, зазяяла чорна порожнеча.

— Нате! — сказав Незнайомець.

Він ступив крок уперед і подав місіс Гол якусь річ, яку вона, вражена різкою зміною в його обличчі, механічно взяла в руки, але, глянувши на неї, заверещала, впустила долі і відсахнулась. Ніс — рожевий, блискучий ніс Незнайомця — покотився по підлозі.

Потім Незнайомець зняв свої окуляри, і всі в буфеті остовпіли. Він скинув капелюх і шарпливим жестом зірвав із себе парик та бинти. Спершу вони не піддавались його зусиллям. Всі завмерли в жахливому передчутті. "О Боже!" — скрикнув хтось. Бинти й парик полетіли на підлогу.

Те, що постало перед їхніми очима, було страшніше за всякі сподівання. Остовпіла з жаху місіс Гол стояла, розкривши рот, а потім закричала й кинулась тікати з дому. Всі заворушилися. Вони готові були побачити все, що завгодно — шрами, каліцтво, якийсь відчутний жах... але — нічого? Бинти й перука пролетіли через коридор у буфет, перелякавши присутніх. Падаючи одне на одного, всі бігли сходами донизу. А на порозі вітальні, вигукуючи якісь безладні пояснення та жестикулюючи, стояла постать, схожа на людську до самого коміра пальта, а вище... не було нічого, зовсім нічого видимого!

Ті, що були подалі від будинку, почувши гамір та крики, глянули вздовж вулиці й побачили, як із заїзду "Карета і коні" прудко вибігають люди. Вони бачили, як упала місіс Гол, а містер Тедді перестрибнув через неї, щоб не спіткнутися; потім почули страшні зойки Міллі, яка, почувши гамір, вийшла з кухні й наштовхнулася на безголову людину.

І всі, хто був у той час на вулиці — продавець солодошів, власник балагана для метання кокосових горіхів та його спритний помічник, хазяїн гойдалки, хлоп'ята, сільські франти, причепурені молодичі, поважні фермери у блузах, циганки у фартушках,— кинулися бігти до заїзду. За короткий час перед будинком місіс Гол зібралась юрба чоловік

сорок. Людей все більшало, всі метушилися, галасували, розпитували і висловлювали різні здогади. Кожному неодмінно хотілося говорити, але ніхто нікого не слухав. Кілька чоловік підтримували місіс Гол, що була майже без пам'яті. Над загальною колотнечею чулася розповідь одного горластого самовидця.

— Перевертень!

— Що ж він накоїв?

— Невже поранив служницю?

— Здається, кинувся на неї з ножем!

— Не так, як то кажуть. А справді у нього нема голови!

— Нісенітниця! Це — просто якийсь фокус!

— Тільки-но поскидав свої бинти...

Намагаючись зазирнути у відчинені двері, натовп утворив клин, гостряк якого біля входу займали найвідважніші.

— Він на хвилинку спинився. Аж тут скрикнула служниця, і він обернувся. Я бачив, як майнула її спідниця, і він побіг слідом за нею. Не минуло й десяти секунд, як він повернувся з ножем в одній руці, із скибкою хліба в другій і став, так наче вдивлявся в щось. Це було ось тільки. Увійшов він у ці двері. Голови в нього немає зовсім. Ви трохи пропустили, а то б самі...

Ззаду сталося якесь замішання, і промовець замовк, даючи пройти невеличкому гурту людей, що впевнено прямував до будинку. На чолі гурту виступав містер Гол, дуже червоний і рішучий, далі містер Боббі

Джеферс, місцевий полісмен, і, нарешті, обережний містер Воджерс. У них був наказ арештувати Незнайомця.

Натовп галасував, переказуючи їм суперечливі останні відомості.

— З головою він чи без голови, але я маю наказ арештувати його і арештую,— заявив Джеферс.

Містер Гол піднявся сходами, підійшов до дверей вітальні й побачив, що вони відчинені.

— Констебле,— сказав він,— виконуйте ваш обов'язок.

Джеферс ступив у кімнату, слідом за ним — Гол, останнім — Воджерс. У тьмяному світлі вони побачили безголову постать у рукавичках, що в одній руці тримала недоїдену скибку хліба, а в другій — шматок сиру.

— Це він,— посвідчив Гол.

— А то що за витівки? — пролунав роздратований голос із порожнечі над коміром постаті.

— Ви — надзвичайно дивний постоялець, сер,— сказав містер Джеферс.— Але з головою ви чи без голови, а я маю наказ арештувати вас, і обов'язок — це обов'язок.

— Не підходьте! — гукнув Незнайомець, хитнувшись назад.

Він кинув хліб і сир, а містер Гол ледве встиг прибрати зі столу ніж. Ліва рукавичка Незнайомця шугнула в обличчя містера Джеферса. За одну мить полісмен, увірвавши свої пояснення щодо наказу, схопив за кисть невидиму руку і стиснув невидиме горло. Його стусонуло ногою по

голінці так, що він аж крикнув, але руки не випустив. Гол пересунув по столу ніж до Воджерса, який був, сказати б, воротарем нападників, і ступив назустріч Джеферсові і Незнайомцю, які, зчепившись, розхитуючись та спотикаючись, наближалися до нього.

Стілець, що стояв на дорозі, з гуркотом відлетів убік, і вони покотилися на підлогу.

— За ноги його,— крізь зуби промимрив Джеферс.

Містер Гол, узявшись виконати розпорядження, дістав добрячого штурхана під ребра і на якийсь час вибув із лав, а містер Воджерс, побачивши, що безголовий Незнайомець бере гору з ножем у руці, відступив до дверей, де зіткнувся з містером Гекстером та віддербріджським візником, які з'явилися на підмогу слугі закону й порядку. У ту ж таки мить з шифон'єра полетіли долі три чи чотири пляшки, наповнивши кімнату надзвичайно їдким запахом.

— Здаюся! — закричав Незнайомець, дарма що Джеферс був під ним, і через секунду стояв уже на ногах захеканий, безголовий і безкистий, бо тепер на ньому не було вже й правої рукавички.— Це ні до чого,— сказав він, неначе схлипнувши.

Найдивніша то була у світі річ — чути голос, який виходив з порожнечі, але мешканці Сассексу, може, найбільші матеріалісти на землі. Джеферс теж підвівся, видобув пару наручників і... аж очі витріщив.

— Еге! — сказав Джеферс, ураз збагнувши незвичайність ситуації.— До дідька! Я бачу, що скоро й наручники будуть не потрібні.

Незнайомець перебіг рукою згори вниз по своєму піджаку, і всі гудзики, що до них доторкався його порожній рукав, немов чудом якимось розстебнулися. Потім він буркнув щось собі в підборіддя і

нахилився. Здавалося, він щось робить із своїми шкарпетками та взуттям.

— Дозвольте,— раптом зауважив Гакстер,— та це ж зовсім не людина! Це просто порожня одежа! Ви ж можете подивитись усередину його коміра й костюма. Я міг би встромити руку...

Він простяг руку, здавалось, наткнувся на щось на півдорозі і, гостро скрикнувши, відсмикнув її назад.

— Я просив би вас не тикати пальцями мені в очі! — мовив злостивим тоном голос із повітря.— Я ж тут увесь — з руками, ногами й рештою тіла, тільки Невидимець. Це дуже незручно, та нічого не вдієш. Невже ж це достатня причина, щоб кожен айпінзький йолоп тикав пальцями мені в обличчя?

Костюм, зовсім уже розстебнутий і повислий на невидимих підпорах, стояв тепер, випроставшись і взявшись у боки.

Тим часом у кімнату понаходили ще люди, і вона була повнісінька.

— Невидимець! — сказав Гакстер, незважаючи на сердитий тон Незнайомця.— Та де ж таке чувано?

— Воно, може, й дивно, але це — не злочин. Я не розумію, чого накинувся на мене полісмен...

— А! То вже річ зовсім інша,— сказав Джеферс.— Вас, безперечно, досить важко побачити при такому освітленні, але я дістав наказ і діяв згідно закону. Арештовую я вас не за те, що ви невидимий, а через підозру в крадіжці. Сьогодні вночі тут в одному будинку вкрали гроші.

— Ну то й що?

— І деякі обставини вказують...

— Безглуздя! — крикнув Невидимець.

— Сподіваюся, що так, сер. Але я дістав наказ...

— Гаразд,— сказав Незнайомець.— Я піду. Я піду з вами. Тільки без наручників!

— Такий порядок,— пояснив Джеферс.

— Ніяких наручників! — уперся Незнайомець.

— Вибачте...— почав був Джеферс.

Раптом безголова постать присіла, і, перш ніж будь-хто зрозумів, що вона робить, під стіл полетіли туфлі, шкарпетки і штани. Тоді постать випросталась і скинула піджак.

— Стій! Стій! — крикнув Джеферс, раптом збагнувши, до чого йдеться. Він схопив жилетку, та запручалася, і, нарешті, з неї випорснула сорочка, а порожня жилетка залишилася в руках у Джеферса.

— Держіть його! — крикнув Джеферс.— Як тільки він роздягнеться...

— Держіть його! — зарепетували й інші і кинулись до білої сорочки, яка тріпотіла в повітрі,— єдине, що залишилось іще видиме на Незнайомцеві.

Рукав сорочки вдало зацідив в обличчя Голу, і це припинило його рішучий наступ, а потім штовхнув його на старого Тусома, паламаря; за мить рукава підвелись угору і почали робити рухи, як людина, що скидає сорочку через голову. Джеферс вхопився за сорочку, але цим тільки

допоміг скинути її. Він дістав з повітря доброго стусана по щелепах і зараз же своїм кийком з усієї сили люто вперіщив по маківці Тедді Генфрі.

— Обережно! — гукав кожен, замахуючись на вбивство і ні в що не влучаючи.— Держіть його! Замкніть двері! Не випускайте його! Я впіймав щось! Ось він!

Зчинилося справжнє стовпотворіння. Перепало, мабуть, кожному. Тямуций, як завжди, Сенді Воджерс завдяки страшному ударові в ніс набрався ще більше тям, перший вихопився в двері й чкурнув надвір. Інші зараз же кинулись слідом за ним і за якусь хвилину збилися всі в кутку біля дверей. А вдари не вщухали. Сектанту Фіпсові було вибито переднього зуба, а Генфрі пошкоджено вухо. Джеферс дістав удар у підборіддя і, повернувшись, впіймав щось невидиме, що втиснулося між ним та Гакстером, і заважало обом вийти. Джеферс намацав під руками мускулясті груди, але за мить увесь цей клубок збуджених бійкою людей викотився в коридор.

— Я впіймав його! — задихаючись, прохрипів Джеферс. Борючись з невидимим суперником, він пробивався крізь натовп, лице його налилося кров'ю, жили набрякли.

Люди розступалися перед цими незвичайними борцями, що, кружляючи, наближалися до виходу по східцях на вулицю. Джеферс кричав здушеним голосом, коліна його тремтіли, але він цупко тримав ворога. Потім ураз він перекутнувся і важко впав, стукнувшись головою об землю, і тільки тоді розтулив пальці.

Розляглись несамовиті крики: "Держи його!", "Невидимець!" Якийсь парубок, не з місцевих, чиє ім'я залишилося невідомим, зненацька метнувся вперед, схопив щось, але не зміг утримати і впав на розпростерте констеблеве тіло. Якась жінка посередині вулиці заверещала, коли щось промчало повз неї; загавкав собака, якого,

очевидно, штовхнули ногою, і, скімлячи, побіг у Гакстерів двір. Так утік Невидимець.

Деякий час люди стояли, здивовано озираючись та жестикулюючи, а тоді їх охопила паніка і розвіяла по всьому містечку, як порив вітру розвіює сухе листя. Тільки Джеферс, зігнувши коліна, нерухомо лежав горілиць біля сходів заїзду.

VIII. ПІД ЧАС УТЕЧІ

Розділ восьмий — надзвичайно короткий. Оповідается в ньому про те, як Джібінс, місцевий натураліст-аматор, дрімаючи на пагорку серед рівнини, де, як він гадав, милі на дві навколо не було й живого духу, почув раптом, як поряд нього хтось закашляв, чхнув, а потім люто вилаявся. Озирнувшись, Джібінс не побачив нікого, а проте голос чути було цілком виразно. Невидимець усе лаявся тими добірними й особливими слівцями, що одразу виказують освічену людину. Дійшовши найвищої сили, голос почав стихуватися й, нарешті, зовсім завмер удалині, як здалося Джібінсові, в напрямі Алдердіна. Ще раз почулося, як хтось чхнув, і все стихло. Джібінс не знав нічого про ранкові події, але те, що він почув, так його спантеличило і вразило, що весь його філософський спокій зник. Він схопився і якомога швидше спустився з пагорка та й подався до містечка.

IX. МІСТЕР ТОМАС МАРВЕЛ

Щоб уявити собі містера Томаса Марвела, потрібно запам'ятати, що в нього було широке одутле обличчя, довгий м'ясистий і пухлий ніс, великий слинявий рот і ексцентрична щетиняста борода. Названий джентльмен був схильний до повноти, а його короткі ноги ще більше підкреслювали це. Носив він пухнастий циліндр, а те, що різні шворки та шнурки від черевиків правили йому за гудзики на самих критичних місцях його туалету,— тільки свідчило, що він затятий парубок.

Спустивши ноги в рівчак, містер Томас Марвел сидів на узбіччі дороги, що веде до Алдердіна, милі за півтори від Айпінга. Ноги його, якщо не брати до уваги шкарпеток, досить ажурних від дірок, були босі; широкі великі пальці їх були нашорошені, наче вуха якогось собаки. Неквапним поглядом — містер Томас Марвел усе робив неквапно — він приглядався до пари черевиків, що збирався приміряти. То були черевики найдобротніші з усіх, які йому траплялися останнім часом, тільки що занадто великі; та старі його черевики, дуже зручні в суху погоду, як на сльоту, мали занадто тонкі підшви. Містер Томас Марвел ненавидів велике взуття, але ненавидів він і сльоту. Зрештою він ніколи не замислювався над тим, що ненавидить більше; а тим часом день стояв чудовий, і нагальної роботи в нього не було, то він і вирішив поміркувати над цим питанням. Отож він мальовничо виставив дві пари черевиків на траві і розглядав їх; на зеленій траві обидві пари здалися йому огидними. Голос за його спиною анітрохи не злякав містера Марвела.

— І все ж таки це черевики,— сказав Голос.

— Подаровані черевики,— відповів містер Томас Марвел, схиливши голову набік і з відразою дивлячись на них.— І щоб мене грім побив, коли я знаю, яка з цих пар гидкіша.

— Гм! — озвався Голос.

— Я носив і гірші, доводилося ходити й босим. Але ніколи не було в мене таких, сказати б, нахабно потворних черевиків. Я давненько випрошую собі черевики, бо ті старі вже осточортіли мені. Ці, звичайно, ще досить цілі. Але джентльмен, який багато ходить пішки, багато в чому залежить від своїх черевиків. І — чи повірите? — в цьому клятому графстві я не знайшов нічого, крім оцих черевиків. Ви тільки гляньте на них. Взагалі-то в цій окрузі можна розжитися на добрі черевики. Але така вже моя щербата доля. Років десять я вже ношу черевики з цього графства... А от тепер вони мені підсунули, маєш!..

— Паскудне графство! І люди препогані,— промовив Голос.

— Правда ж? — сказав містер Томас Марвел.— Боже! Ну й черевики! Хай їм!

Він глянув через плече праворуч, щоб порівняти, які черевики у його співбесідника, але там, де той мусив би стояти,— не побачив ні черевиків, ні ніг. Він повернув голову ліворуч — і там ні черевиків, ні ніг. На обличчі Марвела відобразився глибокий подив.

— Де ви? — спитав він, повертаючись на всіх чотирьох. Але побачив він тільки широку, безлюдну рівнину, де вітер розхитував зеленуваті кущі дроку.

— Що це я, п'яний? — пробурмотів містер Томас Марвел.— Чи то мені ввижається? Може, я розмовляю з собою? Якесь чортovinня...

— Не хвилюйтеся,— промовив Голос.

— Годі вже вам фокуси виробляти! — крикнув містер Томас Марвел, зірвавшись на ноги.— Де ви? Буду я ще хвилюватись!

— Не хвилюйтеся! — повторив Голос.

— Зараз ви хвилюватиметесь,— погрозився містер Томас Марвел.— Де ви? Хай лишень я побачу вас...— А може, ви поховані? — спитав він, помовчавши.

Відповіді не було. Містер Томас Марвел стояв напівбосий, збентежений, майже зовсім скинувши куртку.

— Пі-у-їт! — цвірінькнула десь далеко вертихвістка.

— Теж мені пі-у-їт,— сказав містер Томас Марвел.— Тепер зовсім не час клеїти дурника.

Рівнина на всі боки, куди не гляне око, була безлюдна. Дорога з білими стовпами на ній та з глибокими рівчакми обабіч слалася, гладка та порожня, на схід і на захід. Крім тої вертихвістки, порожньо було й у небесній блакиті.

— Не доведи господи! — сказав містер Томас Марвел, знову натягуючи на плечі куртку.— То я випив. Так я й думав.

— То не сп'яну,— промовив Голос.— І з нервами у вас гаразд.

— О-о! — протяг містер Томас Марвел, і обличчя його побіліло.— То я випив,— безгучно повторювали його губи. Він усе роздивлявся довкола, повільно обертаючись.— Але можу присягтись, що я чув голос,— прошепотів він.

— Звичайно, чули.

— От знову! — вигукнув містер Томас Марвел, заплющуючи очі й трагічним жестом притискаючи руку до лоба.

Раптом щось ухватило його за комір, міцно струснуло, і в голові в нього зовсім замаятрилось.

— Не будьте дурнем! — гукнув Голос.

— Це вже я збожеволів...— сказав містер Томас Марвел.— Кепська справа. І все через ті кляті черевики. Справді, збожеволів. Або це — привид.

— Ні те і ні те,— мовив Голос.— Слухай.

— От бевзь,— сказав містер Марвел.

— Та стривай же! — Голос тремтів, ледь стримуючи роздратування.

— Ну? — зойкнув містер Томас Марвел, відчувши, як щось невидиме штурхнуло його пальцем у груди.

— То ти думаєш, що це примарилось?

— А то ж як? — спитав містер Томас Марвел, чухаючи потилицю.

— Гаразд,— з полегкістю мовив Голос.— Тоді я кидатиму в тебе камінцями, доки ти не почнеш думати інакше.

— Та де ж ви?

Голос не відповів нічого. У повітрі просвистів камінець, пролетівши біля самого плеча містера Марвела. Повертаючись, він побачив, як камінець підстрибнув угору, пролетів дугою, на хвилину завис у повітрі і впав йому до ніг з майже невловимою швидкістю. Він був занадто вражений, щоб ухилитися. Ще свист — і камінець, ударившись об його голий великий палець, відскочив у рівчак. Містер Томас Марвел дригнув ногою і зарепетував. Потім кинувся тікати, наштовхнувся на якусь невидиму перепону, полетів шкереберть і, коли отямився, уже сидів на землі.

— Ну,— промовив Голос, коли й третій камінь, описавши криву, завис у повітрі над головою бродяги,— то це все тобі мариться?

Замість відповіді містер Марвел зробив одчайдушну спробу встати і знову покотився на землю. Хвилинку він лежав спокійно.

— Якщо ти ще будеш пручатись,— попередив Голос,— я дам тобі цим камінцем по голові.

— Здорово,— сказав містер Томас Марвел, сидючи на землі, потираючи забитий палець і не спускаючи ока з третього камінця.— Нічого не розумію. Камінці самі літають. Камінці розмовляють. Звалюють вас з ніг. Пропав я!

Третій камінь упав.

— Все це — дуже просто,— сказав Голос.— Я — невидима людина.

— Верзійте собі казна-що,— відповів містер Марвел, кривлячись від болю.— Де ви сховались, як ви це робите? Нічого не второпаю. Здаюсь.

— От і добре,— мовив Голос.— Я просто невидимий. І хочу, щоб ти це зрозумів.

— Це ясно кожному. Вам нема чого злитися, містере. Ну, а тепер... поясніть мені, як ви це робите?

— Я — невидимий. Це головне. І зрозумій, що...

— Та де ж ви? — перебив його містер Марвел.

— Тут. За кілька кроків від тебе.

— Облиште. Я ж не сліпий. Ото ще почнете доводити мені, ніби ви — просто повітря. Я — не якийсь неук!

— Правильно. Я — повітря, і ти дивишся крізь мене.

— Що? В вас так-таки нічого нема? Може, ви — тільки порожній голос, га?

— Та ні, я — такий самий, як і всяка людина,— я мушу пити, їсти, ховатися від негоди... але я — невидимий. Розумієш? Невидимий. Це просто. Невидимий.

— Значить, ви таки справжній?

— Ну звісно, справжній.

— Якщо ви справжній, то дайте мені вашу руку,— попросив Марвел.— Тоді це не буде така чудасія.

Він відчув, як чийсь пальці стиснули йому зап'ясток, а потім його пальці несміливо піднялись по чийсь руці, намацали мускулясті груди, бородате обличчя. Марвел неймовірно здивувався.

— Оце маєш! — скрикнув він.— Куди там ті півнячі бої. Дивина! І крізь вас я можу побачити кролика аж ген за милю звідси. У вас не видно нічого... крім...— Містер Марвел пильно оглянув порожнечу перед собою. — Чи не їли ви хліба з сиром? — спитав він, тримаючи невидиму руку.

— Ти вгадав. Цю їжу мій організм ще не засвоїв.

— Ага! Хоч ви — ніби й дух.

— Звичайно, все це й наполовину не таке дивне, як ти думаєш.

— Е, як на мій вбогий розум, то воно досить дивне,— сказав містер Томас Марвел.— Але як же це ви спромоглися, до дідька?

— Довго розповідати. І до того ж...

— А знаєте, я ще досі не можу оговтатись.

— Тепер я хочу сказати ось що: по-перше, мені потрібна допомога. Через те я й прийшов сюди. Тебе я побачив випадково. Я блукав безтямний від люті, голий, безсилий. Я ладен був убити... І побачив тебе...

— Боже! — зітхнув містер Марвел.

— Я підійшов ззаду, завагався... пройшов далі...

Обличчя містера Марвела красномовно говорило про його почуття.

— Потім зупинився. Це, сказав я собі, невдаха, як і я. Такий мені якраз і потрібен. Тоді я повернув назад і підійшов до тебе. І...

— Боже! — застогнав містер Марвел.— Мені в голові паморочиться... Та дозвольте запитати: чого ж вам від мене треба? Якої допомоги?... Невидимий!..

— Я хочу, щоб ти допоміг мені дістати одягу, знайти притулок та ще дещо. Я давно втратив усе це. Коли ж ти не схочеш, тоді... Але ти допоможеш мені... мусиш допомогти!

— Стривайте,— сказав містер Марвел.— Я занадто приголомшений. Не вражайте мене більше. Дозвольте мені встати... Я мушу трохи отямитись... Ви ж мало не розбили пальця. Все це так неймовірно. Нікого на землі, нікого в небі. На цілі милі довкола не бачити нікого, сама природа. І раптом голос. Голос, із неба! І каміння! Господи Боже мій!

— Візьми себе в руки,— відповів Голос.— Тобі треба зробити те, що я скажу.

Містер Марвел надув щоки, і очі його стали круглі.

— Я вибрав тебе,— пояснив Голос.— Ти, крім кількох дурнів там, єдиний, хто знає про існування невидимої людини. Ти мусиш допомогти мені. Допоможи — і я зроблю для тебе дуже багато. Невидима людина — могутня! — На хвилинку він замовк, щоб чхнути.— Але якщо ти викажеш мене,— вів далі Голос,— якщо ти не зробиш того, що я звелю...

Він замовк і боляче ляснув містера Марвела по плечу. Той з переляку від цього дотику аж скрикнув.

— Я не викажу вас,— запевнив містер Марвел, намагаючись ухилитись од невидимих пальців.— І не думайте такого. Я щиро хочу допомогти вам. Кажіть мені, що я маю робити. (Боже!) І все, що ви забажаєте, я зроблю з величезним задоволенням.

Х. МІСТЕР МАРВЕЛ ВІДВІДУЄ АЙПІНГ

Коли паніка трохи вщухла, мешканці Айпінга почали тверезо обмірковувати незвичайну подію. Зараз же підвів голову скептицизм,— щоправда, гарячковий, не зовсім певний, але все-таки скептицизм. Адже найлегше не вірити в існування невидимої людини! А таких, хто на власні очі бачив, як Невидимець розтанув у повітрі, або хто відчув на собі силу його кулаків,— можна було порахувати по пальцях. До того ж один з цих свідків, містер Воджерс, неприступно забарикадувався за замками та засувами свого будинку, а Джеферс лежав непритомний у вітальні "Карети й коней". Великі й незвичайні ідеї, що виходять поза межі досвіду, часто впливають на нас менше, ніж незначні, але зате цілком конкретні міркування. Айпінг красувався в прапорах, і всі були в найкращих святкових вбраннях. До свята ж бо готувалися вже з місяць, а то й більше. Під вечір навіть і ті, хто вірив у існування Невидимця, почали розважатися, заспокоюючи себе спокусливою думкою, що він пішов зовсім, а для скептиків це взагалі був тільки привід для дотепів. Одне слово, як ті, так і ті віддавалися бурхливим веселощам.

Прикрасою Гейсменського луку був намет, де місис Бантінг з іншими леді готувала чай, а дівчата з недільної школи бігала та гралась під галасливим керівництвом молодшого пастора, міс Кас та міс Секбат. Правда, навкруги відчувався якийсь неспокій, але більшість публіки розважливо приховувала свої побоювання. На галявині великий успіх мав у молоді туго натягнений мотузок, по якому, тримаючись рукою за блок, можна було швидко з'їхати на мішок із сіном на протилежному кінці мотузки. Такий же успіх мали гойдалка та кидання в ціль кокосовими горіхами. Одні прогулювалися, інші кружляли на маленькій каруселі, до якої було прикріплено паровий орган, що виповнював повітря нестерпним духом мастила і не менш нестерпною музикою. Члени місцевого клубу, які вранці були в церкві, хизувалися своїми рожевими та зеленими значками, а дехто оздобив свої циліндри ще й барвистими стрічками. Старий Флетчер, який мав власну тверду думку щодо святкового відпочинку, ставши на дошку, покладену на два стільці, білів стелю своєї кімнати, що виходила на вулицю, і його можна було бачити або через вікно, де стояли гілки жасмину, або через відчинені двері.

Близько четвертої години в містечко ввійшов якийсь невідомий. Це був невисокий огрядний чоловік у надзвичайно поношеному циліндрі і, здавалося, дуже задиханий. Щоки в нього то надималися, то опадали. Рябе обличчя було стурбоване, і посувався він з якоюсь ніби силуваною жвавистю. Завернувши за ріг церкви, він попростував до "Карети й коней". Разом з іншими звернув на нього увагу й Флетчер; незвичайний вигляд прибульця так вразив старого, що він дивився йому вслід, аж доки із щітки не затік у рукав крейдяний розчин.

За свідченням власника тиру, невідомий розмовляв сам із собою; помітив це й містер Гакстер. Невідомий спинився перед ганком заїзду і, як розповідав містер Гакстер, довго вагався, доки наважився ввійти в будинок. Нарешті він піднявся сходами і (містер Гакстер бачив це), повернувши ліворуч, відчинив двері вітальні. Містер Гакстер чув голоси з кімнати і з буфету, які гукали невідомому, що він помилився.

— Це приватне помешкання,— сказав містер Гол, після чого невідомий незграбно причинив двері й пішов у буфет.

За кілька хвилин він показався знову, витираючи долонею губи з задоволеним виглядом, що здався містерові Гакстеру удаваним. Хвилинку невідомий постояв, озираючись навкруг, а потім містер Гакстер помітив, що він, неначе крадькома, підійшов до воріт у двір, куди виходило вікно з вітальні. Трохи повагавшись, невідомий сперся на стовп воріт, видобув коротеньку глиняну люльку й набив її тютюном. Пальці його тремтіли. Він незграбно запалив люльку й, схрестивши руки на грудях, почав курити з байдужим виглядом, хоча тривожні погляди, які він раз у раз кидав на вікно, ніяк не узгоджувалися з тією байдужістю.

Все це містер Гакстер бачив з-за бляшанок на вікні своєї крамниці. Загадкова поведінка невідомого спонукала його й далі вести спостереження.

Раптом невідомий випростався, сунув люльку в кишеню й шаснув у двір. Гадаючи, що тут ідеться про якусь дрібну крадіжку, містер Гакстер вискочив з-за прилавка й вибіг на дорогу перейняти злодія. Тим часом містер Марвел (а це був він) з'явився знову. Циліндр його був збитий набакир, у правій руці він тримав пакунок у синій скатертині, а в лівій — три книги, зв'язані, як доведено згодом, пасторовими шлейками. Побачивши Гакстера, він розкрив рот, а тоді раптом повернув ліворуч і дременув щодуху. "Держи злодія!" — гукнув містер Гакстер і кинувся слідом за ним.

Враження містера Гакстера були глибокі, але короточасні. Він бачив перед собою чоловіка, що хутко завернув за ріг церкви й пустився в поле. Попереду він бачив прапори, гуляли люди, але ніхто не кинувся на Гакстерів крик.

— Держи злодія! — відважно переслідуючи втікача, гукнув він іще раз. Та не пробіг він і десяти кроків, як щось незримо вхопило його за

підборіддя, і він з неймовірною швидкістю злетів у повітрі. Не встиг він отямитись, як уже лежав на землі. Світ, здавалося, розсипався мільйоном іскор, і йому стало байдуже до того, що було далі.

XI. В ЗАЇЗДІ "КАРЕТА Й КОНІ"

Щоб ясно уявити собі перебіг подій у заїзді, треба повернутися назад до того моменту, коли містер Гакстер побачив із свого вікна містера Марвела.

На той час у вітальні були містер Кас і містер Бантінг. Вони серйозно заходилися обмірковувати дивні ранкові пригоди і, з дозволу містера Гола, докладно переглядали речі невидимої людини. Джеферс, оклигавши від падіння, пішов додому під доглядом своїх приятелів. Місіс Гол склала порозкиданий одяг Незнайомця і прибрала кімнату. На столі під вікном, за яким звичайно пожилець працював, Кас відразу знайшов три грубі рукописні книги із заголовком "Щоденник".

— Щоденник! — сказав Кас.— Тепер ми, в усякому разі, дещо дізнаємось.

Вікарій стояв тут же, поклавши руку на стіл.

— Щоденник,— повторив Кас, сідаючи; далі він підклав дві книги під третю і розгорнув її.— Гм! Ніякого імені на першій сторінці. Оце так... Самі цифри.

Вікарій глянув через плече.

Кас гортав сторінки, і обличчя його виражало розчарування.

— Ет! — сказав він.— Самі тільки цифри, Бантінгу.

— А діаграм нема? — спитав містер Бантінг.— Або малюнків, що прояснили б щось?..

— Подивіться самі,— запропонував Кас.— Тут, як судити з літер, написано російською чи якоюсь подібною мовою, а трохи — по-грецькому. Ну, грецьку-то ви, я думаю...

— Звичайно,— відповів містер Бантінг, витягаючи окуляри і витираючи їх; видно було, що він почував себе якимось незручно. Від грецької мови в пам'яті його залишилось так мало, що не варто було й говорити...— Авжеж... грецька мова, звісно, може дати нам ключ...

— Я знайду вам те місце...

— Мабуть, краще я перегляну спершу весь том,— сказав містер Бантінг, усе ще тручи свої окуляри.— Насамперед, знаєте, загальне враження, а ключ уже будемо шукати потім.

Він кахикнув, надів окуляри, невдоволено поправив їх, кахикнув ще раз, палко бажаючи, щоб трапився якийсь випадок і врятував його від неминучої ганьби. Потім він неквапливо взяв у Каса книгу. І тут справді щось трапилось.

Двері несподівано відчинилися.

Обидва джентльмени аж підскочили, озирнулися, та коли побачили рожеве обличчя під пухнастим циліндром, полегшено зітхнули.

— Пивниця? — спитало обличчя, роздивляючись по кімнаті.

— Ні,— воднораз відповіли вони.

— Навпроти, голубчику,— пояснив містер Бантінг.

— І прошу, зачиняйте двері,— роздратовано додав містер Кас.

— Гаразд,— стиха мовив гість.— Відчалюй! — наказав сам собі й, зачинивши за собою двері, зник.

— Моряк, мабуть,— сказав містер Бантінг.— Цікаві вони хлопці. "Відчалюй!" — напевне, морський термін, що означає наказ вийти з кімнати.

— Може, й так,— згодився Кас.— Я сьогодні вкрай знервований. Коли двері ото відчинялись, я мало не підскочив.

Містер Бантінг посміхнувся, ніби сам не підскочив із несподіванки.

— А тут іще,— зітхнув він,— ці книги!

— Одну хвилинку,— мовив Кас, устаючи і зачиняючи двері на ключ.— Тепер, гадаю, ніхто до нас не вдереться.

У цей час почулося, як хтось засопів.

— Безперечно одне,— зауважив Бантінг, присуваючи свій стілець до Каса,— що останніми днями в Айпінзі сталися дивні речі... дуже дивні. Я, звичайно, не можу повірити в цю безглузду історію про невидиму людину...

— Вона таки неймовірна,— сказав Кас.— Але факт, що я бачив у рукаві...

— Та чи бачили ж ви? Чи впевнені в цьому?.. Може, тут, наприклад, дзеркало... Галюцинацію викликати досить легко. Не знаю, чи доводилось вам бачити коли-небудь справді доброго фокусника.

— Я не хочу знову товкти те саме,— відповів Кас.— Ми вже розібралися в цьому, Бантіngu. Ось ці книги... А ось і місце, що, як мені здалося, написано по-грецькому. Літери справді грецькі.

Він показав на середину сторінки. Містер Бантінг злегка почервонів і наблизив до книги своє обличчя,— очевидно, щось було негаразд з його окулярами. Обізнаність цього маленького чоловіка з грецькою мовою була наймізерніша, але він був упевнений, що всі парафіяни вважали, ніби він знає і грецьку, і давньоєврейську. А тепер... Чи не признатися? А може, просто вдати, що він читає? Раптом він відчув якийсь дивний дотик до потилиці. Він спробував поворухнути головою і зустрів непереборний опір. Немов чиясь важка, тверда рука схопила його за голову і сильно тисне її до столу.

— Не ворухіться! — прошепотів чийсь голос,— або я розтрощу вам голови!

Містер Бантінг глянув Касові в обличчя, що було зовсім близько від його власного, і побачив на ньому відбиття свого власного переляку й подиву.

— Я дуже шкодую, що мушу повестися з вам так брутально,— сказав Голос,— але нічого не поробиш. Відколи це ви навчилися нишпорити в приватних записках дослідників? — додав Голос, і два підборіддя, водночас гупнувши в стіл, клацнули чотирма рядами зубів.— Відколи це ви навчилися вдиратись до приватного помешкання людини, що опинилася в біді? — і знову стук об стіл і клацання зубів.

— Куди ви поділи мій одяг?.. Послухайте,— провадив далі Голос.— Вікна ці зачинені, ключ од дверей у мене. Людина я дуже сильна, під руками в мене — кочерга, і до того ж я — невидимий. Будьте певні, що, коли схочу, я можу любісінько вбити вас обох і легко звідси вибратися. Розумієте? Отож-то. Якщо я пушу вас, обіцяєте мені не робити ніяких дурниць і виконувати те, що я скажу?

Вікарій та лікар презирнулися, і обличчя в лікаря видовжилось.

— Обіцяємо! — відповів містер Бантінг.

— Обіцяємо! — повторив за ним і лікар.

Тоді Невидимець відпустив їм шиї, і вікарій з лікарем випросталися на своїх стільцях. Обличчя в них були дуже червоні, і обидва вони крутили головами.

— Сидіть, будь ласка, там, де й сидите,— сказав Невидимець.— Ось, бачите, кочерга. Входячи в цю кімнату,— вів далі Невидимець, ткнувши кочергу під ніс одному й другому,— я не думав, що тут хтось є, і сподівався, крім книг з моїми записами, знайти тут і свій одяг. Де він? Ні, не підводься. Я й так бачу, що він зник. Хоч дні тепер досить теплі, щоб невидима людина могла бігати гола, але вечори — прохолодні. Мені потрібен одяг та й ще дещо. Потрібні мені й ці три книги.

ХІІ. НЕВИДИМЦЕВІ ВРИВАЄТЬСЯ ТЕРПЕЦЬ

З одної дуже прикрої причини, яка зараз стане ясною, наше оповідання доводиться тут знову перервати. Поки все оте відбувалось у вітальні й містер Гакстер стежив за містером Марвелом, що палив люльку біля воріт, ярдів за дванадцять далі містер Гол і Тедді Генфрі з превеликим подивом розмовляли на єдину тоді в Айпінзі тему.

Раптом у двері вітальні щось сильно стукнуло, розлігся голосний крик, а потім... усе стихло.

— Е-гей! — гукнув Тедді Генфрі.

— Е-гей! — відгукнулося з пивниці.

Містер Гол усвідомлював речі повільно, але певно.

— Щось там негаразд,— сказав він і відійшов од прилавка до дверей вітальні.

З виразом напруженої уваги на обличчях, із задумою в очах вони з Тедді Генфрі підійшли до дверей вітальні.

— Щось сталося,— сказав Гол, а Генфрі підтакнув головою.

На них війнуло неприємним запахом хімікалій, і з кімнати почулися притишені звуки швидкої розмови.

— Чи все там у вас гаразд? — постукавши у двері, спитав Гол.

Приглушена розмова враз увірвалася, на мить настала тиша, а тоді знову заговорили пошепки, і хтось скрикнув: "Ну, ні, не треба!" Потім раптом почулася метушня, стук перекинутого стільця і шум короткої боротьби. І знову тиша.

— Що там за дідько? — півголосом вигукнув Генфрі.

— Чи все у вас гаразд? — повторив містер Гол. Вікарій озвався якимось дивним уривчастим голосом:

— Цілком. Прошу... не перешкоджати.

— Дивно! — зауважив містер Генфрі.

— Дивно! — згодився містер Гол.

— Каже "не перешкоджати",— сказав Генфрі.

— Я не чув,— сказав Гол.

— І хтось сопів,— додав Генфрі.

Вони стояли, прислухаючись. У вітальні почали знову розмовляти швидко і притишено.

— Я не можу,— заявив містер Бантінг, підвищуючи голос.— Кажу вам, сер, я не хочу!

— Що таке? — спитав Генфрі.

— Каже, що не хоче,— пояснив Гол.— Але то ж він не до нас говорить, правда?

— Це насильство,— сказав у вітальні містер Бантінг.

— Насильство,— повторив Генфрі.— Я виразно чув.

— А хто це говорить тепер? — спитав містер Генфрі.

— Містер Кас, здається,— відповів Гол.— Ви що-не-будь розібрали?

Тиша. Долинали якісь неясні звуки.

— Здається, стягають зі столу скатертину,— сказав Гол.

За прилавком з'явилася місіс Гол. Чоловік знаком попросив її не галасувати й підійти до них, але місіс Гол була жінка завзята. Вона розкричалася:

— Чого ти стовбичиш там і прислухаєшся, Голе? Чи тобі роботи нема, та ще й у свято?

Містер Гол пробував усе їй пояснити мімікою та жестами, але уперта жінка ще більш розходилася. Тоді приголомшені Гол і Генфрі навшпиньки відступили до неї і, розмахуючи руками, взялися пояснювати їй, у чому річ.

Спершу місіс Гол зовсім відмовилась вбачати щось незвичайне в тому, що почула, а потім звеліла Голові мовчати, поки розповідатиме Генфрі. Вона схильна була вважати все це за дрібницю,— може, там просто пересували меблі.

— Я чув, як він казав "насильство",— запевняв Гол.

— І я чув те саме, місіс Гол,— ствердив Генфрі.

— А може...— почала місіс Гол.

— Ш-ш! — прошипів містер Тедді Генфрі.— Чи це не вікно відчиняють?

— Яке вікно? — не зрозуміла місіс Гол.

— Вікно у вітальні,— пояснив Генфрі.

Всі пильно дослухалися. Місіс Гол, не бачачи нічого, дивилась просто себе на світлий отвір дверей заїзду, на білу залюднену дорогу і на фасад Гакстерової крамниці, залитий червоним сонцем. Раптом у Гакстера відчинились двері, і сам він вискочив на вулицю, жестикулюючи і вирячивши від подиву очі.

— Гей! — зарепетував Гакстер.— Держи злодія! — Він перебіг вулицю і зник за ворітьми двору.

Водночас із вітальні почувся гамір і стукіт вікна, що хтось зачиняв.

Гол, Генфрі і всі, хто був у буфеті, висипали стрімголов на вулицю. Вони побачили, як хтось метнувся за ріг, у напрямі поля, а містер Гакстер виконав у повітрі складний стрибок і впав долі. Люди на вулиці здивовано зупинялися, а дехто й собі кинувся бігти.

Містер Гакстер лежав нерухомо, Генфрі нахилився глянути, що з ним сталося, а Гол і двоє робітників з буфету, вигукуючи щось нерозбірливе, підбігли до рогу й побачили, як містер Марвел зникав за церковним парканом. Дійшовши хибного висновку, що це й є невидима людина, яка раптом стала видимою, вони помчали слідом за Марвелом. Але не пробіг Гол і двадцяти ярдів, як голосно скрикнув від подиву і полетів сторчка, зачепившись за одного з робітників і потягнувши його за собою на землю. Його штовхнуло так, як штовхають під час гри у футбол. Другий робітник, обернувшись, подумав, що Гол просто спіткнувся, і побіг далі, але враз спіткнувся так само, як і Гол. Перший робітник, що силкувався встати, дістав такого стусана в бік, який звалив би й вола.

Коли він падав, з лугу, де відбувалося нове гуляння, показався цілий натовп. Попереду йшов власник тиру, огрядний чоловік у синій фуфайці. Він дуже здивувався, побачивши трьох людей, які в незвичайних позах борсалися на безлюдному шляху. Аж тут щось трапилось з його ногою, і він і собі покотився на землю, встигнувши підбити свого брата й компаньйона, який біг слідом за ним і теж шкереберть полетів униз. А тоді на них обох навалився людський натовп, що квапливо відкочувався назад: їх штовхали ногами, товкли коліньми, спотикалися через них і нещадно кляли.

Коли Гол, Генфрі та робітники вибігли з буфету, місіс Гол, навчена багаторічним досвідом, залишилася біля каси. Раптом двері з вітальні відчинилися, і з'явився містер Кас. Не дивлячись на господиню, він кинувся сходами вниз, вибіг надвір і зразу метнувся за ріг будинку.

— Держіть його! — закричав він. — Дивіться, щоб він не випустив із рук клунка. Бо тоді його не буде видно!

Він нічого не знав про існування Марвела, бо Невидимець передав тому пакунок і книги у дворі. Обличчя містера Каса було сердите й рішуче, але костюм його був не повний: він нап'яв на себе тільки якусь білу спідничину, що могла правити за одержу хіба десь у Греції.

— Держіть його! — не вгавав він.— Невидимець забрав мої штани і всю одержу вікарія!

— Я зараз наздожену його! — гукнув містер Кас до Генфрі, біжучи повз розпростертого на землі Гакстера і повертаючи за ріг, щоб приєднатися до натовпу, який, здавалося, гнавсь за Невидимцем. Та враз хтось збив його з ніг. Хтось на бігу важко наступив йому на палець. Містер Кас верескнуп, спробував підвестися, але, знову збитий з ніг, упав на всі чотири і аж тоді збагнув, що бере участь не в наступі, а у відступі. Всі тікали назад до містечка. Він устав і ще раз і дістав дошкульний удар у вухо. Містер Кас, хитаючись, подався до заїзду і по дорозі перестрибнув через покинутого всіма Гакстера, який, оклигавши, сидів уже посеред дороги.

Підіймаючись на ганок заїзду, він раптом почув, як крикнула людина, розлютована від болісного удару, і ніби звук ляпаса. Той крик гостро вирізнився з гомону на вулиці. Він Упізнав голос Невидимця.

За мить містер Кас був знов у вітальні.

— Він повертається, Бантінгу,— загаласував Кас.— Рятуйтеся! Він знавіснів.

Містер Бантінг стояв біля вікна, намагаючись змайструвати собі одяг із килимка й великого газетного аркуша.

— Хто повертається? — спитав він, так шарпнувшись, що його костюм мало не розсипався.

— Невидимець! — відповів Кас і метнувся до вікна.— Нам краще втекти звідси. Він б'ється, як скажений. Ніби й справді одурів.

За мить містер Кас був уже в дворі.

— Боже милий! — вигукнув пройнятий жахом містер Бантінг, не знаючи, на що зважитись. Раптом він почув відчайдушну метушню в коридорі і таки наважився. Вилізши з вікна, містер Бантінг поспіхом приладнав свій костюм і подався містечком із швидкістю, на яку тільки спроможні були його коротенькі ніжки.

.....

Починаючи з того моменту, коли Невидимець скрикнув від люті, а містер Бантінг дав тягу через усе містечко, послідовний опис айпінзьких подій став неможливим. Невидимець, мабуть, хотів спершу просто прикрити відступ Марвела з книгами та одягом. Але його й без того не дуже лагідну вдачу розпалив, очевидно, якийсь випадковий удар, і він став лупцювати та перекидати всіх, щоб на чомусь зігнати свій гнів.

Уявіть собі вулицю, повну людей, що летять стрімголов, грюкання дверей і бійки за сховища. Уявіть собі, як уся ця колотнеча вплинула на несталу рівновагу дошки на двох стільцях у старого Флетчера і до яких катастрофічних наслідків це призвело. Уявіть собі налякану парочку, захоплену переполохом на гойдалці... А потім увесь цей гамір ущух; вулиця в Айпінзі з усіма прапорами та гірляндами спорожніла, якщо не рахувати розлюченого Невидимця, порозкиданих кокосових горіхів, звалених парусинових ширм і розсипаного краму торговця солодощами. Скрізь грюкали зачинювані віконниці та засуви, і єдиною ознакою, що в місті ще zostалися люди, було хіба лиш якесь око під зведеною бровою, що визирало з куточка шибки.

Невидимець якийсь час розважався тим, що трощив вікна в заїзді "Карета й коні", а потім пожбурих вуличний ліхтар у вікно вітальні містера

Грогрема. Мабуть, таки він же обірвав телеграфний дріт біля котеджу Гігінса на Едердінському шляху. Після того, завдяки своїм особливим можливостям, він зник для тамтешніх людей, і відтоді в Айпінзі його більше не бачили й не чули. Він зник назавжди.

Але минуло мало не дві години, перш ніж хто наважився вийти на безлюдну айпінзьку вулицю.

XIII. МІСТЕР МАРВЕЛ ПРОСИТЬ ДАТИ ЙОМУ ВІДСТАВКУ

Вже западали сутінки, і айпінгці почали полохливо позирати на руїни свого невдалого свята. У цей час за буковим гайком на шляху до Брембльгерста чвалав низенький, огрядний чоловічок в убогому циліндрі. Він ніс три книги, перев'язані якоюсь еластичною стрічкою, і пакунок у синій скатертині. На його багряному обличчі відбивався вираз жаху та втоми, і він, здавалося, страшенно поспішав. Супроводив його чийсь, не його власний, голос, і сердега щоразу корчився від дотику невидимих рук.

— Якщо ти знову спробуєш утекти,— сказав Голос,— якщо ти ще раз насмілишся...

— О боже! — зітхнув містер Марвел.— Всі мої плечі в синцях.

— ...то, слово честі, я тебе вб'ю,— закінчив Голос.

— Та я ж і не пробував тікати,— запевняв Марвел, мало не плачучи.— Їй-богу, ні. Я просто не знав про той клятий поворот. Як у біса я міг про нього знати? А ви мені завдали такого прочухана.

— Дістанеться ще більше, коли не будеш слухати,— пообіцяв Голос, і містер Марвел ураз замовк. Він надув щоки, а очі його красномовно свідчили про глибокий розпач.

— Досить того, що ці несусвітні дурні довідались про мій секрет, а тут ще й ти дременув з моїми книжками. Їхнє щастя, що порозбігались та поховались. А то б... Ніхто не знав, що я невидимий. А тепер що мені робити?

— А мені що робити? — пробурмотів Марвел.

— Тепер усе відомо. Газети ще ширше роздзвонять. Усі кинуться мене шукати. Кожне буде насторожі...

Голос вибухнув прокльонами й замовк. Розпука на обличчі містера Марвела стала ще глибша, і він поплентав зовсім повільно.

— Ну, йди, йди! — звелів Голос.

Марвелове обличчя поміж червонястих плям посіріло.

— Та не розгуби книг, бовдуре! — гостро сказав Голос.— Я хочу, щоб ти мені допоміг. Щоправда, знаряддя з тебе поганеньке, але нічого не вдієш...

— З мене — жалюгідне знаряддя,— поправив Марвел.

— Правду кажеш.

— Гірше навряд чи змогли б ви знайти,— сказав Марвел.— Я слабосилий,— додав він, помовчавши.— Я зовсім слабосилий,— повторив він.

— Справді?

— І серце в мене хворе. Ваше завдання я виконав. Але, їй-богу, на превелику силу.

— Ну?

— Для таких штук мені бракує сил і духу.

— Нічого, духу я тобі додам.

— Краще вже не треба. Я, бачите, не хотів би попсувати ваші плани... Але, може... А раптом я злякаюсь абощо...

— Гляди-но мені, спробуй лише,— з спокійною твердістю мовив
Голос.

— Краще вже вмерти...— сказав Марвел.— І це ж несправедливо... ви повинні згодитись. Маю ж я право...

— Марш! — наказав Голос.

Містер Марвел прискорив ходу, і якийсь час вони йшли мовчки.

— Страшенно важко! — сказав містер Марвел.

Ці слова не справили на Невидимця ніякого враження. Тоді Марвел спробував удатись до інших заходів.

— І що я матиму за це? — спитав він страшенно ображеним тоном.

— Заткни пельку,— з несподіваною силою гаркнув Голос.— Я подбаю про тебе. А ти робитимеш те, що тобі казатимуть. І все робитимеш як слід. Ти хоч і дурень, ніде правди діти, але робитимеш, як тобі звелять.

— Кажу ж вам, сер, я — непідходяща для цього людина. Я дуже поважаю вас, але воно так і є.

— Якщо ти не замовкнеш, я знову почну викручувати тобі руку,— сказав Невидимець.— Мені треба поміркувати, не заважай.

Незабаром між деревами блиснули дві жовті плями, і в сутінках замаячила квадратна дзвіниця сільської церкви.

— Я триматиму руку в тебе на плечі, поки ми будемо йти цим селом,— сказав Голос.— Іди прямо й не пробуй робити дурниць. Бо буде гірше.

— Я знаю,— зітхнув містер Марвел.— Все це я добре знаю.

Жалюгідна постать у старомодному циліндрі пройшла з своєю ношею по сільській вулиці повз освітлені вікна і зникла у вечірніх сутінках.

XIV. У ПОРТ-СТОУ

Наступного дня о десятій ранку містер Марвел, непоголений, брудний і запорошений, сидів на лаві біля дверей маленького заїзду в передмісті Порт-Стоу. Руки він сунув у кишені, вигляд мав дуже стомлений, збентежений і розгублений і часто надимав щоки. Поруч лежали книжки, перев'язані вже мотузком. Клунок було залишено в сосняку за Брембльгерстом, згідно з новими планами Невидимця. Отже, містер Марвел сидів на лаві і, дарма що ніхто не звертав на нього найменшої уваги, неспокій його зростав. Руки його раз у раз нервово нишпорили по кишенях.

Просидів він так чи не цілу годину, коли з заїзду вийшов літній матрос з газетою в руках і сів біля нього.

— Гарний день,— сказав матрос.

Містер Марвел озирнувся навкруги мало не з жахом.

— Дуже,— підтвердив він.

— Погода саме на цю пору року,— провадив матрос незаперечним тоном.

— Цілком,— погодився містер Марвел.

Матрос видобув зубочистку і, перепросивши сусіду, кілька хвилин орудував нею. Його очі тим часом роздивлялись запырошену постать містера Марвела та книжки, що лежали поряд. Підходячи до містера Марвела, матрос почув, як у кишені в того забряжчали немовби гроші, і був вражений контрастом між зовнішністю містера Марвела і його можливою грошовитістю. Отож матросові думки перекинулись до теми, яка цупко полонила його уяву.

— Книжки? — зненацька запитав він, закінчивши орудувати зубочисткою.

Містер Марвел здригнувся і глянув на книги.

— Еге ж,— сказав він.— Еге ж,— книжки.

— У книжках натрапляєш іноді на незвичайні речі,— сказав матрос.

— Звісне діло,— відповів містер Марвел.

— Але бувають незвичайні речі не тільки в книжках,— сказав матрос.

— Ваша правда,— сказав містер Марвел. Він зиркнув на свого співбесідника, а тоді озирнувся.

— Оце, бува, в газеті прочитаєш про що-небудь незвичайне,— провадив матрос далі.

— Буває.

— Ось у цій газеті...— сказав матрос.

— А! — відповів містер Марвел.

— Є...— матрос втупив у містера Марвела пильний погляд.— Є, наприклад, про невидиму людину.

Містер Марвел скривив рот, почухав собі щоку і відчув, що вуха в нього червоніють.

— Ну, а що вони ще пишуть? — насилу спромігся він.— І де це: в Австралії чи в Америці?

— Ні там, ні там,— відказав матрос.— Тут.

— Боже! — здригнувся містер Марвел.

— Коли я кажу тут,— на превелику полегкість містера Марвела пояснив матрос,— то це не значить саме в цьому місці, а десь неподалік.

— Невидима людина! — повторив містер Марвел.— І що ж вона робить?

— Все,— відповів матрос, допитливо вдивляючись в містера Марвела, і додав: — Усяке неподобство.

— Я вже чотири дні не бачив газет,— сказав Марвел.

— З'явився він уперше в Айпінзі.

— Ну?

— Відтіля й почав. А звідки він узявся — цього нібито ніхто не знає. Ось тут: "Надзвичайна пригода в Айпінзі". І в газеті сказано, що все це чиста правда!

— О Боже! — вигукнув містер Марвел.

— Справді, історія незвичайна. Свідчать про це священик і лікар, які бачили його цілком ясно... Вірніше, не бачили. Жив він, пишуть, у заїзді "Карета й коні", і ніхто, здається, й гадки не мав про його нещастя, доки під час однієї сварки там не зірвали йому з голови бинтів. Тільки тоді помітили, що голова в нього невидима. Його зараз же спробували забрати, пишуть, але він скинув одяг і йому пощастило вислизнути, правда, після запеклої колотнечі, коли він серйозно поранив, як тут пишуть, нашого достойного і шановного констебля, містера Джеферса. От так штука, га? Наведено й прізвища, й усе інше.

— О Боже! — сказав містер Марвел, нервово озираючись і намагаючись навпомацки перелічити гроші в кишені. Аж раптом у нього в голові майнула нова, досить дивна думка.— Надзвичайно чудна історія,— зауважив він.

— Авжеж! Просто незвичайно! Ніколи не чув я досі про невидимих людей, але тепер доводиться чути про такі дивні речі, що...

— Оце й усе, що він зробив? — спитав Марвел, силкуючись прибрати невимушеного вигляду.

— А хіба цього мало?

— А він часом не повернувся туди знову? Чи зник, і кінці в воду?

— Зник, та й усе,— відповів матрос.— Вам що, цього не досить?

— Цілком досить.

— Ще б пак,— сказав матрос.— Як на мене, то досить.

— А спільників у нього не було? Про це не пишуть? — збентежено запитав містер Марвел.

— Хіба вам мало одного такого? — спитав матрос.— Ні, хвалити Бога, спільників він не мав.

Матрос повільно хитнув головою і вів далі:

— Мене аж нудить, як тільки подумаю, що він вештається десь тут поблизу. Тепер він на волі і, як гадають, подався дорогою на Порт-Стоу. Цебто якраз сюдою. Куди там всякі ваші американські дива проти цього! Подумайте лише, чого може він накоїти! Що було б з вами, якби він хильнув трохи зайвого та закортіло йому напасти на вас? Уявіть собі — він захоче грабувати; хто зможе перешкодити йому? Він може залазити куди схоче, преспокійно красти; може пройти крізь кордон поліції з такою легкістю, як ми з вами могли б утекти від сліпого. Навіть легше! Бо в тих сліпих, кажуть, надзвичайно гострий слух. А коли б він наглянув десь винце, яке б йому припало до смаку...

— І справді, в його руках усі козири,— сказав містер Марвел.— Але...

— Маєте рацію,— погодився матрос,— усі.

Весь цей час містер Марвел уважно оглядався навкруги, прислухаючись до якихось ледве чутних кроків, намагаючись вловити якісь непомітні рухи. Нарешті він, здавалося, наважився. Він кахикнув у руку, ще раз озирнувся, прислухався, а потім нахилився до матроса і стишеним голосом мовив:

— Бачите, я випадково знаю дещо про невидиму людину. З приватних джерел.

— Ну? — здивувався матрос.— Ви?

— Так,— відповів містер Марвел.— Я.

— Ого! — гукнув матрос.— І дозвольте спитати...

— Ви будете вражені,— прикриваючи рукою рот, сказав містер Марвел.— Це — незвичайна річ.

— Правда?

— Бачите...— почав був Марвел конфіденціальним тоном. І раптом вираз на його обличчі неначе якимсь дивом змінився. "Ой!" — скрикнув він і аж підскочив. Обличчя його скривилося від болю.— "Ой-ой!" — скрикнув він знову.

— Що з вами? — здивувався матрос.

— Зуб розболівся,— пояснив містер Марвел, підносячи руку до вуха і хапаючись за книжки.— Ну, мені, мабуть, треба йти,— сказав він, кумедно соваючись на лаві й відсуваючись від свого співбесідника.

— Але ви ж саме хотіли розповісти мені про невидиму людину,— запротестував матрос.

Містер Марвел нібито радився сам з собою.

— Брехня,— мовив Голос.

— Це брехня,— повторив містер Марвел.

— Так у газетах пишуть,— спробував заперечити матрос.

— Брехня однаково,— сказав містер Марвел.— Я знаю хлопця, який вигадав усю цю побрехеньку. Ніякої невидимої людини немає. Дурниці все це!

— А як же в газеті? Чи, може, ви хочете сказати?..

— Хочу,— твердо відповів містер Марвел.

Матрос витріщився на нього, тримаючи в руці газету. Містер Марвел судорожно крутив головою.

— Стривайте,— поволі мовив матрос, зводячись на ноги.— Ви хочете сказати...

— Так, хочу,— повторив містер Марвел.

— Тоді якого ж чорта верзли ви усі ці дурниці? Вам що, подобалось, щоб людина отак шилася в дурні перед вами, га?

Містер Марвел надув щоки. Матрос раптом почервонів і стиснув кулаки.

— Я розводжуся тут добрих хвилин десять, а він, цей мордатий старий шкарбун, цей чортів син, не міг би хоч із чемності...

— І чого ви лаєтеся? — сказав містер Марвел.

— Лаюсь! Я тобі покажу...

— Ходім! — звелів Голос. Раптом щось крутонуло містера Марвела, і він рушив уперед якоюсь дивною, кривульчастою ходою...

— Отож-бо, забирайся відсіль...— сказав матрос.

— Це мені "забирайся"? — спитав містер Марвел. Він сунув якимось боком, майже підстрибом, кумедно шарпаючись раз у раз, немов підштовхуваний ззаду. Відійшовши трохи, він притишеним голосом розпочав посеред дороги якийсь монолог з протестами і докорами.

— Ото блазень,— сказав матрос. Розставивши ноги, він узявся в боки і дивився йому вслід.— Я покажу тобі, старому йолопові, як дурити мене! Про це ж навіть в газеті пишуть!

Містер Марвел буркнув у відповідь щось невиразне і зник за поворотом. А матрос усе стояв переможцем посеред шляху, доки візок різника не примусив його відступитися. Тоді він повернув до Порт-Стоу.

— Скільки тих дурнів на світі,— пробурмотів він до себе.— Ти бач, жарту знайшов... Глузувати з мене... Це ж є в газеті!

Незабаром йому довелось почути ще про одну незвичайну подію, яка сталася зовсім уже недалеко від нього: про "повну жменю грошей", що сама собою посувалася понад стіною за рогом Сент-Майклс-лейн. Це дивовижне видовище спостерігав того ж таки ранку інший матрос. Він спробував схопити гроші, але тут-таки покотився на землю, а коли підвівся, то летючі гроші вже зникли. Наш матрос, як казав він сам, схильний був повірити всьому, але це вже було занадто. Згодом, проте, він поглянув на цю справу трохи інакше.

Історія про летючі гроші була правдива. Того дня скрізь навколо, починаючи від величного філіалу Лондонського банку і до кас крамниць та барів (погода була сонячна, і двері всюди стояли відчиненими навстіж), гроші спокійно і спритно, цілими жменями та стовпчиками, підстрибували зі своїх місць і літали попід стінами та по завулках, швидко зникаючи при наближенні людей. Свій таємничий лет — хоч цього ніхто не бачив — вони закінчували в кишені неспокійного чоловіка в старомодному циліндрі, що сидів біля маленького заїзду на околиці Порт-Стоу.

Тільки через десять днів, коли бердоцькі події вже задавилися, матрос співставив ці факти і зрозумів, як близько був він до тої дивної невидимої людини.

XV. ВТІКАЧ

Надвечір доктор Кемп сидів у своєму кабінеті, в мезоніні будинку на пагорбі, що височить над Бердоком. Це була затишна кімнатка з трьома вікнами — на північ, захід і південь. У ній було багато полиць, заставлених книжками та науковими журналами, і широкий письмовий стіл. Біля північного вікна стояв мікроскоп, лежали різні скельця, дрібні інструменти, кілька пробірок зі зразками бактерій і пляшки з реактивами. В кабінеті горіла вже лампа, хоч призахідне сонце ще ясно освітлювало небо. Штори на вікнах не були спущені, бо хто б наважився зазирати у вікна? Доктор Кемп був високий, стрункий юнак з лляного кольору волоссям і з світлими, майже зовсім білими, вусами. Робота, над якою він тепер працював, мала, на його думку, велике значення, і доктор Кемп сподівався, що завдяки їй його приймуть у члени Королівського наукового товариства.

Підвівши очі від роботи, він побачив, як за пагорбом палало небо. З хвилину, мабуть, сидів він, милуючись золотавим крайобрієм, а потім увагу його привернула невеличка чорна постать, що бігла схилом у напрямі до його будинку. То був маленький чоловічок у циліндрі, й біг він так швидко, що ноги його тільки миготіли.

"Ще один з тих ослів,— подумав доктор Кемп.— Зовсім як той, що налетів на мене з-за рогу сьогодні вранці, репетуючи: "Невидимець!" Не можу зрозуміти, що це на них найшло? Ніби ми живемо в тринадцятому сторіччі!"

Доктор Кемп підвівся, наблизився до вікна й став дивитися на пагорб, уже трохи повитий сутінню, і на маленьку чорну постать, яка мчала вниз.

"Видно, поспішає,— подумав доктор Кемп,— але щось пуття з цього мало. Він біжить такою важкою ходою, наче в кишенях його повно свинцю. Захекався, голубе..."

Через хвилину одна з вілл на тому боці пагорба сховала з очей постать. Але за мить її було видно знову, потім вона знову зникла; і так тричі, за кожним з трьох відрубних будинків, доки постать зовсім не зникла за суцільною лінією забудов.

— Осли! — сказав доктор Кемп, повернувся на підборах і підійшов до письмового стола.

Але ті, що були тоді на шляху і бачили на відкритій місцевості втікача зблизька та помітили вираз дикого жаху на його спітнілому обличчі, ті не поділяли докторової зневаги. Чоловічок біг щодуху і дзвенів так, наче то був набитий грішми гаман, який кидають то туди, то сюди. Він не озирався ні праворуч, ні ліворуч, а широко розплющеними очима дивився просто перед собою, туди, де під пагорбом уже починали запалювати ліхтарі й на вулицях юрмився люд. Його спотворена нижня щелепа звисла, губи були запінені, дихав він хрипко і гучно. Всі по дорозі зупинялись, поглядали на шлях і стурбовано розпитували одне одного, що б могло спричинити такий поспіх.

Тоді раптом на вершині пагорба собака, що саме грався на шляху, заскавулів і шмигнув під ворота, і доки перехожі здивовано роздивлялися, повз них промайнуло щось, шльопаючи ногами і важко дихаючи.

Знявся вереск, люди почали тікати з дороги, галасливо збігаючи пагорбом униз. Крики лунали уже й на вулиці, коли Марвел був ще далеко. Люди, налякані чутками про Невидимця, з грюкотом зачиняли за собою двері, беручи їх на засуви. Марвел чув усе це й напружував останні сили. Страх випередив його, помчав наперед і вмить охопив ціле місто.

— Невидимець! Невидимець!

XVI. У ЗАЇЗДІ "ВЕСЕЛІ КРИКЕТИСТИ"

Заїзд "Веселі крикетисти" стоїть біля самого підніжжя пагорба, де починається трамвайна колія конки. Власник його, спершися товстими червоними руками на прилавок, розмовляв із сухорлявим візником про коней, а якийсь чорнобородий чоловік у сірому вбранні їв сухарі з сиром, пив пиво і говорив про щось з вільним од служби полісменом. Він мав справжню американську вимову.

— Чого це вони галасують? — запитав сухорлявий візник, намагаючись поверх брудної жовтої фіранки на віконці що-небудь розгледіти на пагорбі. Хтось біг по вулиці.

— Може, горить десь? — висловив здогад власник заїзду.

Кроки наближались. Раптом двері відчинились, і вбіг Марвел, весь у сльозах, розпатланий, без циліндра, з подертим коміром куртки. Судорожно повернувшись, він силкувався зачинити двері, але ремінь, яким вони були прив'язані до стіни, дозволяв зробити це тільки наполовину.

— Іде! — закричав він писклявим від жаху голосом.— Іде!
Невидимець! Женеться за мною! Бога ради! Рятуйте мене! Рятуйте мене!
Рятуйте!

— Зачиніть двері,— сказав полісмен.— Хто йде? Що то за гамір? — Він підійшов до дверей, відстебнув ремінь, і двері грюкнули. Американець зачинив другі двері.

— Пустіть мене далі всередину! — плаксиво попросив Марвел, весь тремтячи, але не випускаючи з рук книг.— Пустіть мене далі! Замкніть

мене десь! Кажу вам, він женеться за мною. Я втік від нього. Він обіцяв убити мене і вб'є!

— Тут вам буде безпечно,— заспокоїв його чорнобородий.— Двері зачинені. В чому справа?

— Пустіть мене далі! — просив Марвел і голосно верескнув, коли зачинені двері аж трусонуло від удару, а потім у них квапливо застукали, гукаючи знадвору.

— Гей! — крикнув полісмен.— Хто там?

Містер Марвел, мов божевільний, почав тикатися в стіни і все репетував:

— Він мене вб'є! Він дістав ніж або щось таке! Бога ради!..

— Ну, гаразд,— сказав господар,— заходьте сюди,— і він підняв дошку над проходом за прилавок.

Містер Марвел кинувся в прохід. Гамір надворі не вщухав.

— Не відчиняйте дверей! — репетував він.— Не відчиняйте, будь ласка, дверей! Де мені сховатися?

— То це Невидимець? — спитав чорнобородий, закривши руку за спину.— Нам, гадаю, час уже подивитися на нього.

Раптом віконце на вулицю розлетілося на друзки, а знадвору почулися крики та біганина. Ставши на стілець, полісмен визирав у вікно, силкуючись побачити, що робиться біля дверей. Потім він зліз і, піднявши брови, сказав:

— Це таки він.

Господар став перед дверима до вітальні, які тільки-но замкнулися за містером Марвелом, глянув на розбите вікно й підійшов до своїх клієнтів.

Раптом усе стихло.

— Шкода, що я не маю при собі кийка,— промовив полісмен, нерішуче ступаючи до дверей.— Тільки ми відчинимо, він зараз же увійде. Його ніщо не спинить.

— Не дуже-то поспішайте з дверима,— занепокоєно сказав сухорлявий візник.

— Одсуньте засуви,— порадив чорнобородий,— а коли він увійде...— і він показав револьвер, який був у нього в руці.

— Так не можна,— запротестував полісмен.— Це ж убивство.

— Я знаю, в якій країні я тепер,— відповів чорнобородий.— Я стрілятиму йому в ноги. Відсуньте засуви!

— Тільки не стійте з цією штукаю позаду мене,— сказав господар, дивлячись поверх завіски.

— Добре,— сказав чорнобородий і, нахилившись з револьвером наготові, сам почав одсувати засуви.

Господар, полісмен і візник повернули обличчя до дверей.

— Заходьте,— стиха мовив чорнобородий, од ступивши трохи і з револьвером за спиною дивлячись на відімкнуті двері. Але ніхто не

входив, і двері не розчинялися. Коли через хвилин п'ять другий візник обережно заглянув у пивницю, всі тут ще стояли в чеканні, а з вітальні визирало стривожене обличчя і немов благало розповісти про новини.

— Всі двері в будинку зачинені? — спитав Марвел.— Він пішов кругом... десь нишпорить. Він хитрий, як чорт.

— Боже! — скрикнув огрядний власник заїзду.— А чорний хід! Треба подивитись. Я, знаєте...— він безпорадно озирнувся навколо.

Двері до вітальні грюкнули, їх зачинили на ключ зсередини.

— Двері надвір і ще одні двері,— мовив він далі.— Двері надвір!..— і він вибіг з пивниці, а за хвилину повернувся з кухонним ножом у руках.— Двері надвір були відчинені,— сказав він, і його товста нижня губа відвисла.

— Він тепер мусить бути десь у будинку! — зауважив перший візник.

— В усякому разі, не на кухні,— сказав господар.— Там — дві жінки, і я обтикав у ній кожен закуток оцим різницьким ножом. Жінки не думають, щоб він міг зайти на кухню. Вони помітили б...

— А ви зачинили двері? — спитав перший візник.

— Та вже ж я не дитина,— відповів господар.

Чорнобородий сховав револьвер у кишеню. Саме в цю мить дошка над проходом у прилавку впала, затріщав замок у дверях, і вітальня розчинилася навстіж. Вони почули, як заверещав містер Марвел, немов упійманий заєць, і всі метнулися за прилавок йому на допомогу. Чорнобородий вистрелив, дзеркало на задній стіні вітальні тріснуло, і скалки від нього з дзвоном упали на підлогу.

Коли господар вбіг у вітальню, Марвел якось дивно корчився і немов боровся з дверима, які виходили на кухню. Поки господар вагався, Марвела було витягнуто на кухню. Звідти донеслися крики, брязкіт посуду. Марвел, нахиливши голову, завзято опирався, але його таки дотягли до дверей з кухні надвір і відсунули засув.

Полісмен, спромігшись протиснутись уперед, вбіг разом з одним візником на кухню, схопив зап'ясток невидимої руки, що тримала Марвела за комір, дістав ляпаса і, похитуючись, відступив. Тут двері відчинилися, і Марвел, одчайдушно пручаючись, намагався схватись за ними. Візник раптом ухопив щось.

— Впіймав! — заволав він.

Червоні руки господаря також вп'ялися в невидиме.

— Ось він! — гукнув господар.

Містер Марвел, наче визволившись, зненацька покотився на підлогу й спробував прошмигнути між ногами тих, що зчепилися у бійці. Біля порога зчинилася колотнеча. Тут уперше почули голос Невидимця — він скрикнув, коли полісмен наступив йому на ногу. Потім він люто загарчав, і кулаки його почали лупцювати всіх підряд. Візник завив і скорчився, діставши добрячий удар під серце. Двері з кухні до вітальні зачинилися й прикрили відступ містера Марвела. Люди в кухні нарешті помітили, що вони борються з повітрям.

— Куди він подівся? — кричав чорнобородий.— Невже втік?

— Сюди,— озвався полісмен, виходячи в двір і спиняючись.

Уламок черепиці просвистів біля його голови й розбився серед посуду на кухонному столі.

— Я йому покажу! — вигукнув чорнобородий. Над плечем у полісмена заблищала сталева цівка, і п'ять куль одна за одною полинули в морок у тому напрямі, звідки кинуто було черепицю. Стріляючи, чорнобородий рухав рукою по горизонталі, так щоб кулі слалися у вузькому дворику, наче віялом.

Запала тиша.

— П'ять набоїв,— сказав чорнобородий.— Так воно буде найкраще. Гра певна. Беріть-но хто-небудь ліхтар і ходімо шукати його тіло.

XVII. ГІСТЬ ДОКТОРА КЕМПА

Доктор Кемп все писав у себе в кабінеті, аж доки звуки пострілів не привернули його уваги. "Пах-пах-пах",— клацали вони один за одним.

— Ого! — вигукнув доктор Кемп і, взявши ручку в рот, став прислухатися.— Хто це стріляє з револьвера в Бердоці? Що там ввижається цим осламом?

Він підійшов до південного вікна, підняв раму і, висунувшись, почав удивлятися в нічне місто,— в мережі освітлених вікон, цятки газових ліхтарів, вітрини крамниць на тлі чорних дахів і дворів.

"Там наче натовп під пагорбом, біля "Веселих крикетистів",— подумав доктор Кемп і дивився далі. Погляд його перебіг над містом і зупинився на вогнях кораблів та на пристані — невелику споруду було наче освітлено жовтим світлом. Молодик висів над пагорбом на заході, а зорі сяяли майже по-тропічному.

Хвилин п'ять Кемп розмірковував про життя в майбутньому, і поступово його думки загубилися десь в безмірності часів. Потім він зітхнув, випростався, опустив віконну раму й повернувся до письмового стола.

Десь так через годину раптом задеренчав дзвоник при парадному вході. Після тієї стрілянини доктор Кемп писав повільно і раз у раз впадав у задуму. Він прислухався. Він чув, як служниця відчинила двері, і став чекати її кроків на сходах, але вона не прийшла.

"Що за дивина?" — подумав доктор Кемп.

Він спробував узятися знову за роботу, але марно. Тоді устав, зійшов униз на площадку сходів, подзвонив і, перехилившись через поруччя, гукнув до служниці, коли та з'явилася в передпокої:

— Це не лист був?

— Ні, просто хтось випадково подзвонив, сер,— відповіла вона.

"Щось я неспокійний сьогодні",— сказав до себе доктор, повернувся в кімнату і цього разу рішуче взявся до роботи.

Невдовзі він уже з захопленням працював, і в кімнаті чути було тільки цокання годинника та тихе пошкрябування пера, що швидко бігало посеред світляного кола, яке кидала на стіл лампа під абажуром.

Коли він скінчив роботу, була вже друга година ночі. Доктор Кемп устав, позіхнув і пішов сходами до спальні. Скинувши піджак і жилетку, він відчув, що хоче пити. Він узяв свічку і зійшов униз, в їдальню, по віскі та сифон з содовою водою.

Наукові студії доктора Кемпа розвинули в ньому спостережливість, отож, проходячи коридором, він помітив на лінолеумі, біля матів під сходами, якусь темну пляму. Вже на сходах він раптом запитав себе, що то за пляма. Думка ця, очевидно, була підсвідома. Доктор Кемп повернувся назад, поставив сифон і віскі, нахилився, помацав пляму і не дуже й здивувався, дійшовши висновку, що, судячи з кольору та липучості, це напівзасохла кров.

Він узяв в руки сифон та пляшку з віскі й знову став підійматися сходами, уважно озираючись на всі боки і силкуючись збагнути, звідки могла взятися ця кров. На площадці він спинився здивований: ручка дверей його спальні теж була в крові.

Доктор Кемп глянув на свою руку. Вона була зовсім чиста. Тоді він пригадав, що, коли прийшов з кабінету до спальні, двері її були відчинені, і, значить, він не доторкався до ручки. Він спокійно увійшов у спальню, обличчя його було хіба що трохи рішучіше, ніж звичайно. Обвівши пильним поглядом кімнату, він подивився на ліжко. На укривалі темніла кров, а простирadlo було розідране. Ввійшовши перший раз до спальні, він цього не помітив, бо підходив тоді просто до туалетного столика. Постіль з одного боку ліжка здавалась зім'ятою, неначе хтось тільки-но сидів на ній.

Тут йому невиразно почулось, ніби хтось стиха сказав:

— Боже мій! Кемп!

Але доктор Кемп не вірив у такі голоси.

Він здивовано розглядав зібгану постіль. Чи й справді то був чийсь голос? Він знову озирнувся, але побачив лише пом'яте та закривавлене ліжко. Потім він ясно почув якийсь рух біля рукомийника. Кожна людина, хоч би й яка освічена, зберігає в собі певні нахили до забобонності. Моторошне відчуття чогось надприродного охопило доктора Кемпа. Він зачинив двері спальні, підійшов до туалетного столика й поставив сифон і пляшку. Раптом він здригнувся: у повітрі, між ним і умивальником, висів у формі бинта закривавлений клапоть полотняної матерії.

Доктор Кемп вражено втупив очі. То був порожній всередині бинт, обмотаний як слід круг чогось, але зовсім порожній всередині. Він хотів підійти та схопити пов'язку, але чийсь дотик спинив його, і поруч почувся голос:

— Кемпе!

— Що? — Кемп так і лишився з розкритим ротом.

— Не хвилюйтеся! — сказав Голос.— Я — Невидимець.

Кемп спершу не відповів нічого і тільки дивився на бинт.

— Невидимець! — спромігся він нарешті.

— Невидимець,— повторив Голос.

Кемп ураз згадав історію, з якої так глузував ще сьогодні вранці. Але в цей момент він, здавалося, не дуже злякався й не дуже здивувався. Збагнув усе це тільки згодом.

— А я думав, що все це — брехня,— сказав він.— Ви забинтовані?

— Так,— відповів Невидимець.

— О! — вигукнув Кемп і встав.— Слухайте,— почав він.— Але ж це — безглуздя! Якийсь фокус!

Він раптом ступив наперед, і його простягнена рука зустріла в повітрі невидимі пальці.

Він одсахнувся від цього дотику й пополотнів.

— Заспокойтеся, Кемпе, ради Бога, заспокойтеся! Мені конче потрібна допомога. Стійте!

Невидима рука схопила Кемпа за плече. Він ударив по ній.

— Кемпе! — скрикнув Голос.— Кемпе, заспокойтесь! — І невидима рука стиснула його ще міцніше.

Шалене бажання визволитись охопило Кемпа. Але забинтована рука вп'ялась йому в плече; його штовхнули, і він упав навznak на ліжку. Він розкрив рота, щоб закричати, але межі зуби йому зараз же сунули край простирадла. Невидимець не давав йому підвестися, тільки Кемпові руки були вільні, і він люто бив ними, куди попало.

— Будьте розважливі, чуєте? — сказав Невидимець, не пускаючи Кемпа, хоч той усе штурхав його під боки.— Слово честі, мій терпець зараз урветься! Та лежіть же тихо, дурню! — прогарчав він у саме вухо Кемпові.

Ще трохи Кемп пручався, а тоді втихомирився.

— Якщо ви крикнете, я розтрощу вам голову,— сказав Невидимець, витягаючи йому затичку з рота.— Я — невидима людина. Це не ошуканство і не фокус. Я справді невидимий. І мені потрібна ваша допомога. Я не хочу робити вам ніякої шкоди, якщо тільки ви не будете поводити себе як оскаженілий селяк. Кемпе, хіба ви не пам'ятаєте мене? Я Гриффін, ми ж разом вчилися в університеті.

— Дайте мені підвестися,— попросив Кемп.— Я не втікати. І дайте мені хвилинку спокою.

Він сів і помацав собі шию.

— Я — Гриффін, учився в університеті разом з вами. Я сам зробив себе невидимим. Я — звичайнісінька людина, ми ж разом вчилися, тільки я зробився невидимим.

— Гриффін? — повторив Кемп.

— Гриффін,— відповів Голос.— Я був на курс молодший за вас; майже альбінос, шести футів на зріст, плечистий, з біло-рожевим обличчям і червоними очима. Я ще був нагороджений медаллю за роботу з хімії.

— У мене голова йде обертом,— сказав Кемп.— Нічого не второпаю. До чого тут Гриффін?

— Та це ж я — Гриффін.

Кемп поміркував.

— Це жахливо! — промовив він нарешті.— Але яка диявольська сила може зробити людину невидимою?

— Нема тут ніякої диявольської сили. Це — цілком природний і досить зрозумілий процес.

— Це жахливо! — повторив Кемп.— Як же воно...

— Справді, досить жахливо. Але я — поранений, мені боляче, і я втомлений... О Боже, ви ж мужчина, Кемпе. Сприйміть це спокійно. Дайте мені поїсти, й напитися, і посидіти тут.

Кемп дивився на бинт, що пересувався кімнатою, а потім побачив, як по підлозі протягнувся плетений стілець і зупинився біля ліжка. Стілець скрипів, і сидіння на ньому ввігнулося десь на чверть дюйма. Кемп потер собі очі й знову помацав шию.

— Це краще за всякі привиди,— мовив він, дурнувато засміявшись.

— От і добре. А ви, дякувати богу, починаєте приходити до розуму.

— Або до дурості,— кліпнув очима Кемп.

— Налийте мені віскі. Я зовсім знесилів.

— Я щось цього не відчув. Де ви? Я на вас не наштовхнусь, коли встану? Ага, там. Гаразд. Віскі?.. Прошу. Куди ж подати його вам?

Стілець заскрипів, і Кемп почув, що склянку взяли у нього з рук. Він мусив аж присилувати себе, щоб випустити її, бо інстинктивно боявся, що вона впаде на підлогу. Склянка зупинилася дюймів за двадцять над переднім краєм стільця. Кемп вкрай ошелешено дивився на неї.

— Але ж це... це, напевне, гіпноз. Ви, мабуть, навіяли мені, що ви невидимі.

— Дурниці! — сказав Голос.

— Але ж це божевілля!

— Послухайте...

— Ось тільки сьогодні вранці я переконливо доводив, що невидимість...

— Плюньте на всі ці ваші доводи! — перепинив Голос.— Я помираю з голоду, та й ніч для голої людини трохи холодна.

— Їсти?

Склянка з віскі нахилилась.

— Так,— сказав Невидимець, стукнувши нею, коли ставив на стіл.— І дістаньте мені халат.

Кемп пробурмотів щось упівголоса, підійшов до шафи й витяг звідти червоний халат.

— Підійде? — спитав він.

Халат у нього взяли. Він на мить завис у повітрі, якимось дивно затріпотів, випростався, потім, як і годиться, застібнувся на всі гудзики й сів на стілець.

— Спідні, шкарпетки, капці були б теж дуже до речі,— уривчасто сказав Невидимець.— І поїсти.

— Все матимете. Але це — найнеймовірніша річ з усіх, що я бачив досі.

Він видобув з шухляд одягу, яку просив його гість, і пішов униз шукати їжу. Повернувся Кемп з холодними котлетами та хлібом, підсунув маленький столик і поклав усе це на нього.

— Ножа не треба,— сказав Невидимець. Котлета зависла в повітрі, і почулося плямкання.— Я завжди щось одягаю на себе перед тим, як починаю їсти,— пояснив Невидимець з повним ротом, не перестаючи пожадливо жувати.— Чудна примха.

— Гадаю, що рукою ви можете рухати? — спитав Кемп.

— Та ніби,— відповів Невидимець.

— З усього незвичайного і дивного...

— Авжеж. Та ще дивніше, що для перев'язки я потрапив саме до вас. Це вперше мені пощастило. До речі, я збираюся переночувати в цьому будинку. Доведеться вам згодитися на це. Неприємно, що натекло

стільки крові, правда? — Ціла калюжа. Вона, певне, стає видимою, коли зсідається. Я спромігся змінити лише живі тканини, і мене не видно, доки я живий...

— Але як ви це зробили? — роздратованим тоном почав Кемп.— Чортзна-що! Ця історія геть-чисто вся неприродна!

— Шкода, що ви такої думки. Усе цілком природно,— заперечив Невидимець.

Він простягнув руку й узяв пляшку з віскі. Кемп дивився, як жадібно п'є його халат. Проміння від свічки, проходячи крізь дірочку на правому плечі халата, утворювало світлий трикутник під лівими ребрами.

— Що то були за постріли? — спитав Кемп.— Через що це зчинилося?

— Там був один йолоп... так щось ніби мій спільник, хай він буде проклятий, який хотів украсти мої гроші! І вкрав.

— Теж невидимий?

— Ні.

— Ну й що?

— Чи не дасте мені ще чого-небудь поїсти? Я страшенно голодний. А ви хочете, щоб я розважав вас своїми оповіданнями.

Кемп устав.

— Отже, то не ви стріляли? — спитав він.

— Ні, не я,— відповів гість.— Стріляв навмання якийсь дурень, я його вперше бачив. Багато їх там налякалося. Власне, всі вони — хай будуть прокляті! — злякались мене. Я, кажу, хотів би ще поїсти, Кемпе.

— Піду подивлюся, чи нема чого внизу. Тільки навряд чи багато знайду.

Поївши,— а попоїв він добре,— Невидимець попросив сигару. Він одкусив її кінчик, перш ніж Кемп устиг дати йому ножа, і круто вилаявся, коли тютюновий лист ззовні відстав.

Дивно було бачити, як він курить і як його рот, горло, гортань і ніздрі стали видимими і здавались наче кільцями диму.

— Чудова річ тютюн! — сказав він, затягуючись.— Мені пощастило, що я опинився у вас, Кемпе. Ви мусите допомогти мені. Подумати лише, саме тепер я натрапив на вас! Зараз я в такій скруті, що далі й нікуди, я, здається, мало не збожеволів. Чого тільки я не пережив!.. Зате тепер ми з вами розмахнемося, запевняю вас!

Він налив собі ще віскі з содовою. Кемп підвівся, озирнувся і приніс з сусідньої кімнати і для себе склянку.

— Все це неймовірно, але я, мабуть, теж вип'ю.

— А ви, Кемпе, не дуже змінилися за ці дванадцять років. Біляві мало змінюються. Ви — спокійні і методичні... Я мушу вам розповісти. Ми спільно працюватимем.

— Але як зробилось усе це? — спитав Кемп.— І як стали ви таким?

— Ради Бога, дайте мені хвилинку спокійно покурити, а тоді я почну розповідати.

Але тої ночі Невидимець не розповів нічого. У нього розболілася рука, його трусила пропасниця, він був зовсім виснажений. Йому ввижалася погоня на пагорбі й бійка біля заїзду. Він почав був розповідати свою історію, але потім заплутався. Щось він плів про Марвела, судорожно зтягувався, голос його став роздратований. Кемп намагався зрозуміти хоч що-небудь.

— Він боявся мене... Я бачив, що боявся,— кілька разів повторив Невидимець.— Він хотів утекти від мене, тільки це й мав на думці... Та й дурень же я був! А цей боягуз... Треба було вбити його...

— Звідки дістали ви гроші? — раптом спитав Кемп.

Невидимець на мить замовк.

— Сьогодні я вам цього сказати не можу.

Раптом він застогнав і нахилився вперед, спершись невидимою головою на невидимі руки.

— Кемпе,— мовив він,— я не спав уже майже три ночі, хіба що дрімав годину-другу. Я мушу виспатись.

— То й добре. Оце моя кімната... Тут і вкладайтесь.

— Але як можу я спати? Коли я засну — він утече. Е, та хай йому грець!

— А як ваша рана? — спитав Кемп.

— Пусте,— подряпина і трохи крові. О Боже, як я хочу спати!

— То чого ж не лягаєте?

Невидимець, здавалось, дивився на Кемпа.

— Тому, що не хочу, щоб мої ближні зловили мене,— повільно відповів він.

Кемп здригнувся.

— Та й дурень же я! — стукнув кулаком по столу Невидимець.— Сам же й навів вас на цю думку!

XVIII. НЕВИДИМЕЦЬ СПИТЬ

Хоч і поранений був Невидимець, хоча і виснажений, але не повірив Кемпові, що тут він у безпеці. Він оглянув обидва вікна спальні, підняв штори і відсунув клямки, аби пересвідчитись, що в разі чого й справді можна втекти через вікно. Ніч була спокійна й тиха, над пагорбами світив молодик. Потім Невидимець перевірів замок на дверях спальні, двері до туалету і до ванни, впевнюючись, що при потребі він зможе й цим шляхом скористатися. Нарешті він заявив, що кімната його цілком задовольняє. Стояв він біля каміна, і Кемп почув, як Невидимець позіхає.

— Шкода, що я не можу розповісти вам усього зараз же. Адже я зовсім знесилився. Це, звісно, диво неймовірне. Це жахливо. Але повірте, Кемпе, це цілком можливо, незважаючи на всі аргументи, що ви наводили вранці. Я зробив відкриття. Я хотів зберегти його тільки для себе, але це немислимо. Мені потрібен спільник. І ви... ми зможемо зробити таке... Але хай уже завтра. А зараз, Кемпе, я мушу заснути, або я помру.

Стоячи посеред кімнати, Кемп дивився на одяг, над яким не було голови.

— Я, певно, залишу вас,— сказав він.— Але це й справді неймовірно... Ще кілька таких фактів, які перевертають догори дном всі мої теорії, і я збожеволію. Але це таки дійсність!.. Чи не треба вам ще чого?

— Тільки почути "на добраніч",— сказав Гриффін.

— Що ж, на добраніч,— промовив Кемп, потиснув невидиму руку і боком рушив до дверей.

Раптом халат швидко підійшов до нього.

— Ви зрозуміли мене? — спитав халат.— Жодних спроб перешкодити мені або затримати мене! Інакше...

Кемп трохи змінився на виду.

— Я, здається, дав вам слово,— сказав він.

Кемп тихо зачинив за собою двері, і враз у замку крутнувся ключ. Поки він стояв з виразом німого подиву на обличчі, почулися швидкі кроки до дверей туалетної кімнати, що теж були замкнені на ключ. Кемп ляснув себе рукою по лобі.

— Чи не сплю я? Це світ збожеволів чи я?

Він засміявся й поклав руку на замкнені двері.

— Якийсь привид вигнав мене з моєї власної кімнати!

Він вийшов на сходи, обернувся і ще раз глянув на замкнені двері.

— Факт,— мовив він, доторкаючись пальцем до гулі на потилиці.— Факт незаперечний, але...

Кемп безнадійно похитав головою, повернувся і пішов униз.

В їдальні він засвітив лампу, вийняв сигару і почав походити по кімнаті, час від часу то вигукуючи якісь слова, то немовби сперечаючись сам із собою.

— Невидимий! — сказав він.— Але хіба ж можлива невидима тварина! В морях — можлива. Там їх тисячі, мільйони! Всі маленькі, мікроскопічні істоти... нарешті, медузи... В морі невидимих істот більше, ніж видимих! Про це я ніколи не думав раніше... Та й у ставках теж. Всі ці крихітні організми, які живуть у ставках,— шматочки безбарвного, прозорого слизу. Але в повітрі... Ні! Цього не може бути! А чому зрештою не може? Навіть людину із скла і то було б видно...

Кемп глибоко замислився. Три сигари білим попелом розсипались по килиму, перш ніж знову почувся його голос. Та й то Кемп тільки вигукнув. Тоді він перейшов до своєї приймальні і запалив газ. Кімната ця була невеличка. Оскільки доктор Кемп не практикував, в ній лежали газети. Валявся там і недбало розгорнутий останній ранковий номер. Кемп схопив його, перебіг очима і заходився читати про "Надзвичайну історію в Айпінзі", яку в Порт-Стоу так завзято переповідав Марвелові матрос.

— Закутаний! — вигукнув Кемп.— Перевдягнений! Переховується зі своєю таємницею! Ніхто, здається, не знає про нещастя, яке спіткало його. Що ж у нього, чорт забирай, на думці?

Кемп кинув газету й почав нишпорити очима.

— Ага! — сказав він і взяв нерозгорнену ще "Сент-Джемс газет".— Зараз дізнаємось про всю правду,— мовив доктор Кемп і розкрив газету. В очі йому впало кілька шпальт. "Ціле містечко в Сассексі збожеволіло!" — стояло в заголовку.

— Боже! — вигукнув Кемп, жадібно читаючи скептичну розповідь про відомі вже нам учорашні події в Айпінзі. Над цим звітом було передруковано й повідомлення з ранкової газети.

Доктор Кемп перечитав його ще раз. "Біг по вулиці, завдаючи ударів на всі боки. Джеферс у непритомному стані, містер Гакстер дуже постраждав... І досі не може розповісти, що він бачив. Повибивані вікна. Уся ця незвичайна історія, можливо, й вигадана, але вона занадто цікава, щоб її можна було не надрукувати". Кемп жбурнув газету і безтямно втупився перед собою. "Мабуть, вигадка",— подумав він.

Потім знову схопив газету й знову перечитав.

— Але до чого тут той зайда? Якого біса ганявся він за тим заблудою?

Кемп важко сів на хірургічне крісло.

— Він не тільки невидимий,— сказав доктор,— він ще й божевільний! Маніяк!

Коли бліде проміння світанку змішалось зі світлом лампи та сигарним димом, Кемп усе ще походжав по їдальні, намагаючись зрозуміти незбагненне.

Він був занадто збуджений, щоб спати. Коли сонні слуги зійшли вниз, вони застали господаря в їдальні і подумали, що це в нього від перевтоми. Він дав їм незвичайний, але виразний наказ подати в кабінет сніданок для двох, а потім сидіти собі внизу. А сам і далі все ходив по їдальні, доки не принесли ранкові газети. Понаписувано там було багато, тільки мало що заслуговувало на увагу: власне, тільки підтвердження вчорашнього і дуже невміло викладене повідомлення про події в Бердоці. Звідси Кемп довідався про те, що трапилось у "Веселих крикетистах" і дізнався про людину на ім'я Марвел. "Він примусив мене бути при ньому цілу добу",— заявив Марвел. Було додано деякі подробиці до айпінзької

історії, а саме про розірваний телеграфний дріт. Але все це зовсім не пояснювало, що спільного між Невидимцем і бродягою, бо містер Марвел не сказав нічого ні про книжки, ні про гроші, якими були напхані його кишені. Скептичне ставлення до подій уже зникло, і ціла зграя репортерів і просто цікавих взялася за розслідування цієї справи.

Кемп уважно перечитав усі повідомлення до останнього рядка і послав покоївку купити всі ранкові газети, які тільки вона зможе дістати. Він жадібно прочитав і їх.

— Він невидимий! — сказав Кемп.— І, судячи з газет, гнів його стає манією. Чого тільки не зможе він накоїти! А зараз він тут, нагорі, вільний, мов вітер. Що його робити? Чи можна назвати зрадою, якщо я... Авжеж ні!

Кемп підійшов до маленького, захаращеного столика в кутку і почав писати записку. Не дописавши, він розірвав її і написав іншу. Тоді перечитав і задумався. Нарешті узяв конверт і написав адресу: "Порт-Бердок, полковникові Едаю".

Саме в цю мить прокинувся Невидимець. Прокинувся він у поганому настрої, і Кемп, пильно прислухаючись до кожного звуку, почув гупання ніг у спальні над головою. Потім чути було, як перекинувся стілець і розбилася склянка з рукомийника. Кемп побіг нагору і енергійно постукав у двері.

ХІХ. ДЕЯКІ ОСНОВНІ ЗАКОНИ

— Що сталося? — спитав Кемп, коли Невидимець пустив його в кімнату.

— Нічого.

— А грюкіт чому?

— Це просто роздратованість,— пояснив Невидимець.— Забув про свою руку, а вона болить.

— І таке у вас, видно, часто буває.

— Буває.

Кемп пройшовся по кімнаті й підняв з підлоги уламки скла.

— Всі ваші пригоди відомі тепер,— сказав Кемп, стоячи навпроти нього з розбитою склянкою в руці.— Всі: і айпінзькі, і тут під пагорбом. Світ знає вже свого невидимого громадянина. Але ніхто не знає, що ви тут.

Невидимець вилаявся.

— Ваша таємниця вже відома. Гадаю, то була таємниця. Я не знаю, які у вас плани, але, звичайно, хочу допомогти вам.

Невидимець сів на ліжку.

— Нам подано сніданок нагору,— повідомив Кемп, намагаючись говорити невимушено і з радістю побачивши, що його дивний гість охоче встав. Кемп повів його вузькими сходами в мезонін.

— Перше ніж ми почнемо робити щось,— сказав Кемп,— я повинен трохи більше обізнатися з причинами вашої невидимості.

Збуджено зиркнувши на вікно, Кемп сів з виглядом людини, на яку чекає поважна розмова. Сумніви щодо реальності всієї цієї пригоди знову охопили його, але зразу ж і зникли, тільки він глянув на Гриффіна, що сидів за столом, на цю безголову і безруку постать у халаті, що витирала губи серветкою, яка таємничим способом висіла в повітрі.

— Це досить просто і... досить імовірно,— промовив Гриффін, одкладаючи серветку набік.

— Для вас, певна річ,— засміявся Кемп.— Але...

— Спочатку, правда, воно й мені здавалося дивним. Але тепер... Ну, тепер ми таке з вами закрутимо! Вперше ця ідея виникла в мене в Чезілстоу.

— У Чезілстоу?

— Я перебрався туди з Лондона. Ви не знаєте, що я кинув медицину й узявся до фізики? Ні? Так знайте. Мене захопила проблема світла.

— Ага...

— Оптична густина. Все це питання — суцільне плетиво загадок, крізь яке неясно проблискує можлива розв'язка. Мені було тоді лише двадцять два роки, і я був запальний, отже, й сказав собі: "Цій проблемі я віддам усе своє життя. Вона варта цього". Ви ж знаєте, які ми дурні у двадцять два роки?

— Невідомо ще,— тоді чи пізніш,— зауважив Кемп.

— Немовби знання може задовольнити людину! Так, але я почав завзято працювати, думаючи тільки про свою роботу. І от через півроку в одному з вічок того плетива раптом блимнуло сяйво... сліпуче сяйво! Я знайшов загальний закон пігментації і заломлення світла — формулу, геометричний вираз для чотирьох вимірів. Неуки, звичайні люди, навіть звичайні математики — і гадки не мають, яке значення може мати загальна формула для того, хто вивчає молекулярну фізику. В книгах, які поцупив той бродяга, є дива, просто магічні цифри! Але то був ще не метод, а лише ідея, яка могла привести до методу. Метод же цей дав би змогу, не змінюючи жодної іншої властивості матерії — крім кольору

подеколи,— знизити коефіцієнт світлозаломлення в деяких речовинах, твердих та рідких, до коефіцієнта світлозаломлення повітря... Тобто якраз те, що ми й маємо на меті.

Кемп присвиснув.

— Це дивно. Але все-таки я не зовсім... Я розумію, що в такий спосіб ви можете попсувати якийсь самоцвіт, але до невидимості людини — ще далеко.

— Правильно,— сказав Гриффін.— Але згадайте, що видимість залежить од впливу видимих тіл на світло. Дозвольте викласти вам елементарні положення так, неначеб ви не знали їх. Це пояснить вам ідею. Ви дуже добре знаєте, що тіла або поглинають світло, або відбивають його, або заломлюють, або ж роблять усе це разом. Якщо тіло не відбиває, не заломлює й не поглинає світла, воно само по собі видиме бути не може. Наприклад, непрозору червону скриньку ви бачите тому, що колір її поглинає одні світлові промені й відбиває інші — в даному разі, всі червоні. Якби вона не поглинала якоїсь частини світла, а відбивала його повністю, то це була б блискуча біла скринька. Або срібляста. Діамантова скринька — і не поглине багато світла, і не багато його відіб'є від загальної своєї поверхні, але подекуди, на певних ділянках поверхні, світло буде більше відбиватись і заломлюватись. Ви побачите блискуче павутиння відблисків та прозоростей,— щось ніби світляний скелет. Скло скринька не блищатиме так і не буде так ясно видима, як скринька діамантова, бо скло менше відбиває і заломлює світло. Розумієте? З певних точок ви цілком ясно бачитимете крізь нього. Деякі сорти скла більш видимі, ніж інші; кришталева скринька, наприклад, блищить сильніше, ніж скринька із простого віконного скла. Скринька з дуже тонкого, звичайного скла була б ледь видна при поганому освітленні, бо вона майже не поглинала б світла і дуже мало заломлювала б та відбивала його. А якщо шматок звичайного білого скла ви занурите в воду або ще краще — в якусь густішу, ніж вода, рідину, то він зникне з ваших очей майже зовсім, бо світло, переходячи з води в скло, лише трохи відбивається і заломлюється, майже не зазнаючи

ніякого іншого впливу середовища. Такий шматок буде невидимий, майже так само, як струмінь вуглекислоти або водню в повітрі. І з такої ж самої причини.

— Так,— сказав Кемп,— це все елементарні речі. Про це знає тепер кожен школяр.

— А ось іще факт, теж відомий кожному школяреві. Якщо розбити шматок скла і потовкти його на порошок, то в повітрі скло стане куди видимішим і перетвориться на непрозорий білий порошок. Це відбувається тому, що, подрібнюючи його, ми збільшуємо кількість площин, які відбивають і заломлюють світло. Скляна платівка має лише дві поверхні, а в скляному порошок світло відбивається й заломлюється в кожному зерняткові, і світла крізь усю масу порошку проходить дуже мало. Коли ж біле, потовчене скло покласти в воду, то в ній воно зараз же ніби зникне. Потовчене скло і вода мають майже однаковий коефіцієнт заломлення, і світло, переходячи з води в скло, дуже мало відбивається та заломлюється.

Занурюючи скло в рідину, що має такий самий коефіцієнт заломлення, ви робите його невидимим. Всяка прозора річ стає невидимою, коли помістити її в середовище з майже таким самим коефіцієнтом заломлення. І якщо ви поміркуєте хоч хвилинку, то побачите, що й скляний порошок можна змусити зникнути в повітрі, коли коефіцієнт заломлення його довести до коефіцієнта заломлення повітря. Бо тоді, переходячи із скла в повітря, світло не буде ні відбиватись, ні заломлюватись.

— Все це так,— погодився Кемп,— але ж людина не скляний порошок.

— Ні, вона ще прозоріша,— сказав Гриффін.

— Нісенітниця!

— І це я чую від доктора! Як усе забувається. Невже ви за десять років устигли так забути фізику? Подумайте, скільки існує прозорих речей, які не здаються прозорими. Папір, наприклад, зроблений з прозорих волокон і здається нам білим та непрозорим з тої ж причини, з якої буває білим та непрозорим і потовчене скло. Проолійте білий папір, заповніть олією всі проміжки між його частинами так, щоб відбивання та заломлення світла відбувалося тільки на поверхні, й папір стане прозорий, як скло. І не лише папір, а й волокна бавовни, льону, шерсті, дерева, а також — врахуйте це, Кемпе! — і кістки, і м'язи, і волосся, і нігті, й нерви. Власне, все тіло людини, крім червонокрівців та темного пігменту у волоссі, складається з прозорих, безбарвних тканин. Так мало треба, щоб ми бачили одне одного! Волокна в живій істоті здебільшого такі прозорі, як вода.

— Звичайно, звичайно! — скрикнув Кемп.— Я от тільки сьогодні вночі думав про личинки морських істот і про медуз.

— Тепер ви мене зрозуміли. І все це я обміркував і знав уже через рік після мого від'їзду з Лондона, тобто шість років тому. Але я нікому не казав про це. Працювати мені доводилося в страшенно несприятливих умовах. Гоббема, мій професор, був науковий бездара. Він крав чужі ідеї і завжди шпигував за мною. Ви ж знаєте ті шахрайські звичаї наукового світу. Я просто не хотів розголошувати свого відкриття й поділяти з ним свої успіхи. Я продовжував працювати і все більше наближався до перетворення своєї теоретичної формули в експеримент, тобто в дійсність. Я не говорив ні слова нікому, бо мені хотілось приголомшити світ блискучими наслідками своєї роботи і враз зажити слави. Я заходився заповнювати деякі прогалини в питанні про пігменти, і раптом — чисто випадково — зробив відкриття в галузі фізіології.

— Так?

— Ви знаєте червону речовину, яка забарвлює кров. Так от: вона може стати білою, безбарвною, не втрачаючи жодної зі своїх функцій.

Кемп скрикнув від подиву і недовіри. Невидимець устав і почав ходити по кімнаті.

— Вам є чого дивуватись. Пригадую ту ніч... Було вже пізно; вдень мені заважали ці недолугі студенти, і я іноді засиджувався аж до світанку. Та ідея спала мені на думку несподівано, в усьому своєму блиску та закінченості. Я був сам, у лабораторії стояла тиша, і великі лампи горіли яскраво й німотно... "Можна зробити живу істоту... тканину... прозорою. Можна зробити її невидимою всю, крім пігменту. Я сам можу бути невидимим!" — сказав я і раптом зрозумів, що значить бути альбіносом, коли маєш такі знання. Це приголомшило мене. Я кинув своє фільтрування, підійшов до вікна й почав дивитись па зорі. "Я можу бути невидимим",— усе повторював я.

Осягти таке — означало б перевершити всяку магію. І, не псуючи собі настрою сумнівами, я віддався розкішним мріям про те, що може дати людині невидимість. Таємничість, владу, волю. Зворотного боку медалі я тоді не бачив. Подумайте тільки! Я можу зробитись невидимим, я — бідний асистент, що навчає дурнів у провінційному коледжі! Скажіть, Кемпе, якби вам... Кожний, запевняю вас, ухопився б за ці дослідження! І я працював три роки, долаючи всі перешкоди, що стояли на моєму шляху. Безконечні дрібниці! А розпач! А той професор, провінційний професор, що весь час стежить за вами і обридає одним і тим самим запитанням: "Коли ж нарешті ви опублікуєте свою роботу?" А студенти, а злидні! Так мусив я жити три роки... І після трьох років потайності та хвилювань я переконався, що закінчити роботу мені неможливо... неможливо!

— Чому? — спитав Кемп.

— Гроші,— пояснив Невидимець і знову втупився у вікно. Тоді раптом обернувся.

— Я обікрав старого...— сказав він.— Свого батька. Гроші були не його, і він застрелився...

XX. В БУДИНКУ НА ГРЕЙТ-ПОРТЛЕНД-СТРІТ

Якусь хвилину Кемп сидів мовчки, дивлячись на спину безголової постаті біля вікна. Потім, вражений якоюсь думкою, здригнувся, встав, узяв Невидимця за руку й відвів його на середину кімнати.

— Ви втомилися,— сказав Кемп.— Я сиджу, а ви ходите. Сідайте на мій стілець.

Сам він сів між Гриффіном і найближчим вікном. Посидівши трохи мовчки, Гриффін почав оповідати далі:

— Коли це трапилось, я кинув уже чезілстоуський коледж. Було це торік у грудні. Я найняв кімнату в Лондоні, простору невмебльовану кімнату у великому занедбаному будинку на Грейт-Портленд-стріт. У кімнаті незабаром набралось повно різного приладдя, що я понакупував на батькові гроші, і робота моя посувалась успішно, підходячи до кінця. Я почував себе людиною, що, видобувшись із хащів, несподівано опинилась перед лицем якоїсь безглуздої трагедії. Я поїхав ховати батька. Мій мозок був у полоні моїх дослідів, і я й пальцем не ворухнув, щоб урятувати батькову репутацію. Згадую похорон, дешевий катафалк, убогу церемонію, яму на схилі горба, холодний вітер і давнього, ще з коледжу, батькового приятеля, який робив відправу, жалюгідний згорбатилий старий у чорному. І він усе шморгав носом.

Згадую, як повертався до порожнього будинку; раніш тут було село, а тепер, попсоване поганими архітекторами, воно стало гидкою подобою міста. Кожна вулиця виходила на перетолочені поля й закінчувалась купами каміння та густими заростями бур'яну. Себе я згадую як худорляву, темну постать, що йде слизьким, блискучим тротуаром.

Пам'ятаю, що вбога поважність і брудне крамарство містечка викликали в мені дивне почуття відлюдності...

Я анітрохи не шкодував за батьком. Мені він здавався жертвою власної дурної сентиментальності. Звичайне лицемірство вимагало моєї присутності на його похороні, але насправді все це мене зовсім не обходило.

Проте, йдучи головною вулицею, я на мить немов повернувся до колишнього свого життя. Я побачив дівчину, яку знав десять років тому. Погляди наші зустрілись...

Щось змусило мене обернутись і озватися до неї. Вона виявилась дуже буденною особою.

Ці відвідини рідної оселі були немов сон. Я не відчував тоді, що самотній, що прийшов зі світу в пустелю. Я усвідомлював свою байдужість до всього, але вважав, що винна тут загалом порожнеча життя. Коли я увійшов у свою кімнату, мені здалось, ніби я віднайшов дійсність. Там були речі, які я знав і любив. Там стояли наготові мої апарати і чекали на мене. Майже всі труднощі були вже позаду, залишилось тільки обміркувати деталі.

Колись я ще розповім вам, Кемпе, про всю цю складну процедуру. Тепер нам нема чого вдаватися в подробиці. Окрім дечого, що я вважав за краще зберегти тільки в пам'яті, все інше записане шифром у книжках, які забрав той волоцюга. Треба впіймати його! Треба відібрати в нього ті книжки!.. Основне полягало в тому, щоб прозорий предмет, коефіцієнт заломлення якого мав бути знижений, помістити між двома випромінними центрами певної ефірної вібрації. Про неї я потім розповім вам докладніше. Ні, це не рентгенівське проміння. Не знаю, чи хто коли описав це моє проміння, але що воно існує,— це досить ясно. Використовував я дві маленькі динамо-машини, які пускав у рух з допомогою дешевого газового двигуна. Перший свій дослід я зробив з

клаптем білої шерстяної матерії. Надзвичайно дивно було бачити, як ця м'яка біла тканина блякнула в іскрах розрядів, а потім розвіялась, неначе дим.

Мені майже не вірилось, що я це зробив. Я простяг руку в порожнечу і відчув, що шерсть така ж, як і була. Торкнувши клапоть рукою, я якось мимохіть скинув його на підлогу. Довелося попошукати, поки я його знайшов! Потім я виконав ще один цікавий дослід. Почувши позад себе нявчання, я обернувся й побачив на ринві за вікном брудну, білу, худючу кішку. У мене майнула думка: "Все готове для тебе",— сказав я. Підійшовши до вікна, я відчинив його і ласкаво покликав кішку. Муркаючи, вона ввійшла до кімнати. Бідолашна, вона була голодна, і я налив їй молока. Уся моя їжа стояла в буфеті, в кутку кімнати. Після того кішка почала все обнюхувати, очевидно, збираючись влаштуватись як удома. Невидима ганчірка трохи стурбувала її... Подивилися б ви, як вона пирхнула на неї! Я зручно влаштував кішку на подушці на своєму розкладному ліжку і дав їй масла, щоб вона дозволила себе помити.

— І ви зробили дослід з нею?

— Зробив. Але напоїти кішку всіма тими трунками — не легка то була річ, Кемпе. І дослід не зовсім пройшов удаło.

— Не зовсім?

— Принаймні у двох пунктах. Кішка ж має кігті й пігмент, як він називається... На задній стінці ока. Знаєте?

— Tapetum.

— Same tapetum. Так от цей пігмент не зникав. Напоївши кішку рідиною, що знебарвлює кров, та виконавши над нею ще деякі маніпуляції, я дав їй опію й поклав разом з подушкою, де вона спала, на

мій апарат. І коли все її тіло зблякло й нарешті зовсім зникло, ці дві маленькі цяточки в очах таки залишилися.

— Дивно.

— Цього я пояснити не можу. Кішка, звичайно, була забинтована та прив'язана, і я не боявся, що вона втече. Але, прокинувшись, коли її тіло ще трохи було видимим, вона жалібно рознявчалась, і тут хтось постукав до мене в двері. То була стара жінка, яка жила внизу; вона підозрювала, що я роблю вівісекцію. Вона завжди була п'яна і тільки цю кішку й мала на білому світі. Я схопив хлороформ, дав понюхати його тварині й одчинив двері. "Я, здається, чула нявчання кішки. Чи не моя?" — спитала вона. Я чемно відповів, що ніякої кішки тут немає. Стару це не зовсім переконало, і вона все намагалася зазирнути в кімнату. Безперечно, вигляд кімнати здивував її: голі стіни, вікна без фіранок, розкладне ліжко, стугонить газовий двигун, мерехтять якісь світлі цятки, а в повітрі — легкий запах хлороформу. Нарешті вона заспокоїлась і пішла.

— Скільки часу відібрала у вас ця операція? — спитав Кемп.

— Кішка?.. Години три-чотири. Останніми зникли кістки, сухожилля, жир і кінчики забарвлених волосинок. Не зникала, як я казав, тільки та стійка речовина на райдужній оболонці.

Стояла вже пізня ніч, коли все було скінчено; нічого не було видно, крім кігтів та тьмяних очей. Я зупинив двигун, помацав і погладив усе ще непритомну кішку, розв'язав її і, вкрай стомлений, залишив її спати на невидимій подушці, ліг і сам. Але заснути не міг. Я лежав і якось невиразно думав про свій дослід або ж марив, мов у пропасниці. Все навкруги, навіть сама земля, повивалось туманом і зникало, як то буває під час кошмару. Десь так близько другої години кішка почала нявчати. Я намагався її заспокоїти, розмовляючи з нею, а потім вирішив викинути з кімнати. Пригадую, що, коли засвітив свічку, її круглі блискучі очі страшенно вразили мене. Я дав би їй молока, але його не було. Кішка не

втихомирювалась, сіла під дверима й почала нявчати. Я пробував впіймати її, щоб викинути за вікно, але вона не давалась до рук і все нявчала по різних закутках. Нарешті я відчинив вікно й почав бігати по кімнаті. Мабуть, кішка стрибнула у вікно, бо я ніколи вже не бачив її і не чув.

Потім — бозна-чому — я знову почав думати про батьків похорон, про холодний вітер, який дув на схилі пагорба. Так тривало аж до ранку. Переконавшись, що таки не засну, я замкнув за собою двері і пішов блукати по тихих ранішніх вулицях.

— І ви гадаєте, що ця невидима кішка й досі живе? — спитав Кемп.

— Якщо її не вбили,— відповів Гриффін.— А чому б і ні?

— Чому б і ні? — повторив Кемп.— Але я не хотів перебивати вас.

— Дуже можливо, що її вбили,— сказав Невидимець.— Чотири дні після того вона, я знаю, була на Грейт-Тічфілд-стріт, бо бачив там натовп, який намагався дошукатися, звідки чути нявкіт.

Він помовчав, а тоді мовив далі:

— Я дуже виразно пам'ятаю той ранок перед зміною в моєму житті. Я, напевне, пройшов усю Грейт-Портленд-стріт. Пригадую, я бачив казарми на Олбені-стріт і кавалеристів, що виїжджали звідти. Нарешті, опинившись на вершині Примроз-хілу, я сів на осонні, відчуваючи себе вкрай погано. Був сонячний січневий день — один з таких сонячних морозних днів, що цієї зими були перед першим снігопадом. Я напружував свій стомлений мозок, силкуючись розібратися, що ж його робити далі.

Мене здивувало, що тепер, коли я так наблизився до мети, вона для мене втратила інтерес. Я, правда, був знесилений, майже чотири роки

безперервної праці виснажили всі мої почуття. Я збайдужів і марно намагався збудити в собі запал перших своїх дослідів, ту пристрасть до відкриттів, яка дала мені сили завдати такого удару моєму старому батькові. Ніщо, здавалось, не цікавило мене. Але я знав, що це від перевтоми та безсоння, і що ліки або відпочинок, можливо, повернуть мені бадьорість.

Цілком ясно я розумів тільки те, що справу треба довести до кінця — мене все ще долала настирлива ідея. Треба було поспішати, бо гроші у мене вже кінчалися. Я оглянувся, подивився на дітей, що грались навколо, на няньок, що їх доглядали, і спробував думати про ті неймовірні переваги, які мала б невидима людина. Потім доплентався додому, трохи поїв, ковтнув чималу дозу стрихніну і так і заснув одягнений на застеленому ліжку... Стрихнін, Кемпе, чудовий змінюючий засіб, який зганяє з людини кволість.

— Це — диявольський засіб,— сказав Кемп.— Він повертає людину до дикунства.

— Прокинувся я куди бадьорішим і трохи роздратованим. Ви знаєте це?

— Та знаю...

— Аж тут хтось постукав до мене в двері. То був домовласник, старий польський єврей у довгій сірій свиті і стертих пантофлях. Він став допитуватись та загрожувати. Я, мовляв, мучив уночі кішку. Він був упевнений у цьому — язик старої таки попрацював. Він неодмінно хотів усе знати. Закони цієї країни дуже, мовляв, суворі щодо вівісекції, і його можуть притягти до відповідальності. Я заперечував, що в мене була кішка. Крім цього, стугін газового двигуна, казав він, чути на весь будинок. Це, безперечно, була правда. Він крутився по кімнаті, намагаючись зазирнути всюди крізь свої срібні окуляри, і раптом мене охопив страх, що він дізнається про мою таємницю. Я намагався стати

між ним і апаратом, але це тільки збуджувало цікавість домовласника. Що я роблю? Чому я завжди сам, чому я криюся? Чи законні мої досліді? Чи вони безпечні? Я ж платив тільки за помешкання. Його будинок завжди мав добру репутацію... І раптом терпець мені урвався. Я сказав старому, щоб забирався геть. Він почав обурюватися, белькотів щось про своє право домовласника. Ще мить — і я схопив його за барки, щось тріснуло, і він стрімголов вилетів у коридор. Я замкнув двері і, тремтячи, сів на стілець.

Він ще трохи погаласував за дверима, але я не звертав уваги, і нарешті він пішов.

Потім настала криза. Я не знав, що він надумає чинити. Переїзд на нову квартиру означав би затримку в роботі, а грошей у мене залишилось тільки двадцять фунтів, майже всі в банку, і я не міг зволікати. Зникнути? Це ставало неминучим. Але тоді почнеться слідство, і все з кімнати порозтягають.

Думка, що моя робота може набути розголосу або що її можуть перервати в той момент, коли вона майже закінчена, розлютила мене і додала мені завзяття. З трьома томами своїх записок і з чековою книжкою — вони тепер у того волоцюги — я вибіг з дому і з найближчої поштової філії послав їх у відділ "посилок та листів до запитання" на Грейт-Портленд-стріт. З дому я намагався вийти якнайтихіше. Але коли повертався туди, то побачив, що домовласник нишком підіймається сходами до мене — він, певно, чув, як я зачиняв двері. Посміялися б ви, побачивши, як він на площадці відскочив убік, коли я метнувся за ним. Він люто зиркнув на мене, коли я проходив повз нього, а я грюкнув дверима так, що затрусився весь його будинок. Я чув, як він підкрався до моєї кімнати, постояв, вагаючись, біля дверей, а тоді зійшов униз. А я відразу почав готуватися. Все було зроблене протягом одного вечора й ночі. Коли я сидів, ще не зовсім очунявши від снотворної дії препарату, що знебарвлює кров, у двері постукали кілька разів. Потім стукіт припинився, від дверей відійшли, повернулись і заходились стукати знову. Тоді хтось спробував підсунути під двері якийсь синій папірець.

Розлючений, я схопився з місця, підбіг до дверей і навстіж розчинив їх. "Ну?" — спитав я.

Там стояв домовласник з повісткою про моє виселення або щось таке. Він подав її мені, побачив, мабуть, щось дивне в моїх руках і глянув мені на обличчя.

Хвилину він стояв, роззявивши рота й вирячивши очі, потім у нього вихопилося щось незрозуміле, він випустив і свічку, і папірець і кинувся темним коридором до сходів.

Я замкнув двері і підійшов до дзеркала. Тепер і я зрозумів його... моє обличчя було біле, мов крейда.

Все це й справді було жахливо. Я не сподівався таких страждань. Ніч страшного болю і млості. Я зціплював зуби; шкіра моя наче горіла, горіло все тіло, і я лежав непорушно, як мертвий. Тепер я зрозумів, чому так вила кішка, доки я не дав їй хлороформу. Добре, хоч я жив у кімнаті сам. Іноді я ридав, стогнав, розмовляв сам із собою, але не здавався... Потім я знепритомнів. Прокинувся я ще поночі.

Біль пройшов. Я подумав, що вбиваю себе, але мені вже було байдуже. Ніколи не забуду того світанку і жаху, який охопив мене, коли я побачив, що руки мої — немов з тьмяного скла. А потім вони почали тоншати, ставати прозорішими, і, нарешті, вдень я міг уже бачити крізь них безладдя у своїй кімнаті, хоч і заплющував прозорі повіки. Тіло моє робилося скляним, кістки та судини бліднули і зникали; останніми зникли білясті нерви. Я скреготав зубами, але витримав до кінця... Нарешті, залишилися самі змертвілі кінчики нігтів, бліді та білі, і брунаста пляма від якоїсь кислоти на пальцях.

Насилу я встав. Деякий час я був безпорадний, мов сповите немовля, коли ступав ногами, яких сам не бачив. Я почував кволість і голод. Підійшов до дзеркала і глянув на ніщо... на ніщо, коли не зважати на

збляклий пігмент за сітчаткою очей, блідший, ніж туман. Щоб побачити його, я спирався на стіл і притулявся лобом до дзеркала.

Неймовірним напруженням волі я примусив себе підійти знову до апарата й закінчити процес.

Я заснув, прикривши очі від світла простиралом, і близько полудня мене розбудив стукіт у двері. Я знову відчував у собі силу. Підвівшись, я прислухався і почув за дверима шепіт. Тоді схопився на ноги і якомога тихіше заходився розкладати свій апарат на деталі і розкидати їх по кімнаті — так, щоб ніхто не міг догадатись, як його збудовано. У двері знову загрюкали: чийсь голоси почали кликати мене — спершу то був голос мого домовласника, потім чийсь інші два. Аби виграти час, я щось відповідав їм. Мені потрапили під руки невидимі ганчірка та подушка; я відчинив вікно і викинув їх на сусідній дах. Коли я відчиняв вікно, затріщали двері. Хтось намагався висадити їх, але цупкі засуви, що я пригвинтив кілька днів тому, не піддавалися. Однак це й налякало мене, і розсердило. Тремтячи від збудження, я метушився по кімнаті.

Склавши купою посеред підлоги непотрібний папір, солому і таке інше, я відкрутив газовий ріжок. У двері важко гупали. Я не міг знайти сірники. Я оскаженів і почав бити кулаками в стіну. Потім закрутив ріжок, виліз за вікно на ринву, тихенько спустив позад себе раму і причаївся. Я був у цілковитій безпеці і невидимий, але мене аж тіпало від гніву й нетерплячки. Я бачив, як вони розтрошили двері, зламали засуви і стали в проїмі. То був хазяїн з двома своїми пасинками, дужими хлопцями років двадцяти трьох — чотирьох. Позад них стояла та стара відьма, власниця кішки.

Можете уявити їхній подив, коли вони побачили, що кімната порожня. Один із хлопців відразу підбіг до вікна, відчинив і зазирнув назовні. Його вирячені очі й заросле обличчя з одвислою нижньою губою були за фут від мого обличчя. Я насилу стримався, щоб не затопити кулаком у його дурнувату пику.

Він дивився просто крізь мене. Так само дивились і інші, що приєднались до нього. Старий зазирнув під ліжко, а потім вони кинулись до буфета. Вони сперечалися, мішаючи єврейську мову з жаргоном лондонських передмість, і зрештою дійшли висновку, що я не відповідав їм, що то їм здалося. Надзвичайне піднесення заступило в мені гнів, коли я, сидячи за вікном, стежив за цими чотирма суб'єктами,— стара також увійшла в кімнату, озираючись підозріло, як кішка,— що намагалися розв'язати загадку мого існування.

Домовласник, наскільки я второпав з його суржику, погоджувався з старою, що я вівісектор. Сини ж запевняли, що я електротехнік, і посилались на динамо-машину та випромінювачі. Всіх їх трохи непокоїла можливість мого повернення, хоч, як я з'ясував згодом, вони й зачинили на засув парадні двері. Стара й собі зазирнула в буфет і під ліжко. Один з моїх сусідів, вуличний крамар, який жив у кімнаті напроти разом з різником, вийшов саме на площадку. Його покликали сюди і набалакали цілу торбу різних нісенітниць.

Я подумав, що ця моя апаратура, потрапивши на очі спостережливій освіченій людині, може багато чого пояснити їй. Отож скориставшись з нагоди, я вліз через вікно в кімнату, обминувши стару, роз'єднав динамо-машину й потрошив обидва апарати. Як вони налякались! А поки вони силкувались якось пояснити цей погром, я вислизнув з кімнати й тихенько спустився сходами.

Увійшовши до вітальні, я почекав там, поки вони зійшли вниз, обговорюючи та обмірковуючи подію, трохи розчаровані, що не знайшли ніяких жахів, і трохи непевні, чи законно повелися зі мною. Як тільки вони зійшли на перший поверх, я взяв сірники і нишком піднявся назад до себе. Підпалив ту купу сміття, додавши до неї стільці та постіль, спрямував на вогонь газ з допомогою гумової трубки і...

— Ви підпалили будинок? — вигукнув Кемп.

— Підпалив. Це був єдиний засіб, щоб замести сліди, та й будинок напевне був застрахований... Тихенько відсунувши засуви на парадних дверях" я вийшов на вулицю. Я був невидимий і тільки починав усвідомлювати, які надзвичайні можливості давало це мені. В голові моїй аж роїлося від дивовижних і захоплюючих задумів, які я тепер міг вільно здійснювати.

XXI. НА ОКСФОРД-СТРІТ

Коли я вперше спускався сходами, виникли несподівані труднощі: ходити й не бачити своїх ніг — справа нелегка.

Двічі я навіть спіткнувся, якимось дивно й незручно було мені взятися за засув. А втім, не дивлячись униз, я міг іти по рівному досить добре.

Настрій у мене, як я сказав, був піднесений. Я почував себе так, як почував би зрячий у м'якому взутті та безшелесній одежі, потрапивши в місто сліпих. Мені одчайдушно хотілося жартувати з людьми, дивувати їх, ляскати по спині, здирати з них капелюхи — взагалі втішатися своєю надзвичайною перевагою.

Але щойно я вийшов на Грейт-Портленд-стріт (моє житло було поряд з великою мануфактурною крамницею на тій вулиці), як щось задзвеніло й боляче штовхнуло мене в спину. Обернувшись, я побачив чоловіка, який ніс кошик сифонів з содовою водою і ошелешено дивився на свою ношу. Хоч удар був справді дошкульний, але кумедний подив того чоловіка змусив мене голосно засміятися. "В кошику сидить диявол",— сказав я і вихопив кошик у нього з рук. Він не опирався, і я підняв кошика високо в повітря.

Аж тут якийсь ідіот візник, що стояв біля шинку, підбіг до нас і, простягнувши руку до кошика, несподівано втрапив пальцями мені під вухо, завдавши страшного болю. Я кинув кошика з сифонами на голову візникові і, тільки почувши крики та тупотіння ніг коло себе і побачивши,

що з крамниць вибігають люди, що зупиняються екіпажі, зрозумів, чого накоїв. Проклинаючи свою дурість, я притулився спиною до вітрини крамниці й чекав нагоди втекти. Ще мить — і мене втягли б у юрбу і неминуче виявили б. Я штовхнув хлопця з різниці,— добре, хоч він не обернувся й не побачив, що його штовхнуло ніщо! — і прошмигнув за кеб. Не знаю, чим у них там закінчилося. Я поспішив перейти вулицю, на щастя, тоді порожню, і, ледве розуміючи, де блукаю,— такий страх перед можливим викриттям викликав у мене цей випадок,— пірнув у пополудневий натовп на Оксфорд-стріт.

Я намагався йти за течією, але вулиці були людні, і за хвилину мені почали наступати на ноги. Тоді я пішов рівчаком, по горбастому дну якого мені було боляче ступати босими ногами; незабаром ще голобля якоїсь карети вдарила мене під лопатку, нагадавши, що я вже був дістав раз доброго стусана. Мало не потрапивши під колеса кеба і конвульсійним рухом уникнувши сутички з дитячою коляскою, я опинився позад якогось екіпажа. Раптом у мене майнула рятівна думка, і я пішов за екіпажем (він їхав повільно). Дрож проймав мене не лише з переляку, а й з холоду. Був чудовий січневий день, а я йшов голий по тоненькому, майже замерзлому бруду, що вкривав дорогу. Хоч це була й дурість, але я тоді не усвідомив, що, прозорий чи не прозорий, а все ж таки відчуваю погоду.

І раптом мені спала ще одна думка. Я підбіг уперед і скочив в екіпаж. Тремтячи з холоду, переляканий, з першими симптомами застуди та нежитю, з синцями на спині, що вже давалися взнаки, я повільно їхав по Оксфорд-стріт і далі по Тотенгем-Корт-роуд. Настрій мій був зовсім не такий, як десять хвилин тому, коли я виходив з дому. От тобі й невидимість! Мене непокоїла тільки одна думка: як виплутатися з цієї халепи?

Ми повільно проїхали повз бібліотеку Мюді. Тут якась висока жінка з п'ятьма чи шістьма книжками в жовтих палітурках гукнула мій екіпаж. Я ледве встиг вистрибнути, щоб не зіткнутися з нею, і мало не потрапив під вагон конки. Я подався до Блумсбері-скверу, щоб за Британським музеєм

повернути на північ і дістатись до менш людного кварталу. Я страшенно замерз, і незвичайність мого становища так діяла на мене, що я аж схлипував на бігу. На західному розі площі з контори фармацевтичного товариства вибігло собака і, нюхаючи землю, кинулося за мною.

Раніш мені не спадало на думку, що ніс для собаки — що око для людини. Собака сприймає людський запах, як ми сприймаємо зовнішній вигляд людини. Тварина почала гавкати та стрибати, показуючи тим, як мені здавалося, що знає про мою присутність. Озираючись, я перетнув Грейт-Расел-стріт і пробіг ще трохи по Монтегю-стріт, і тут тільки помітив, що наближається до мене.

Я почув голосну музику і, глянувши вздовж вулиці, побачив юрбу, що прямувала від Расел-скверу, червоні куртки і прапор Армії порятунку попереду. Надії продертися крізь юрбу, що затопила тротуари, брук, не було, а йти назад і забитися десь у незнайомий район міста було страшно. Тоді я вмить вирішив, що робити, і вибіг на білі сходишки будинку навпроти огорожі музею перечекати, поки пройде юрба. На щастя, почувши оркестр, собака спинився, повагався й повернув назад.

Натовп наближався, співаючи якийсь гімн, що здався мені іронічним натяком: "Чи побачимо коли його обличчя?" Здавалося, кінця-краю не буде цьому потокові. "Бум, бум, бум!" — гучно вибивав барабан, і я не відразу помітив двох хлопчаків, які спинились біля загорожі недалеко від мене.

— Ти глянь,— здивовано сказав один з них.

— Що таке? — спитав другий.

— Та сліди ж... від босої ноги... так, наче хто ступав по багнюці.

Я глянув униз і побачив, як, широко розплющивши очі, вони дивляться на брудні сліди, що залишилися від моїх ніг на побілених

східцях. Перехожі штовхали хлопчаків, але їхня клята цікавість була занадто збуджена. "Бум, бум, бум, чи ми, бум, побачимо, бум, коли, бум, його обличчя, бум, бум..."

— Хтось, певно, босоніж піднявся цими сходами,— сказав один.— І назад не вертався... і з ноги в нього текла кров.

Юрба вже майже пройшла.

— Дивись, Теде! — вражено вигукнув молодший з цих слідопитів і показав просто на мої ступні.

Я глянув і собі й одразу побачив, що від чіпкого бруду стали видимі неясні обриси моїх ніг. На мить я остовпів.

— Ото диво! — мовив старший.— Ну й чудасія! Наче привид якийсь, еге ж? — І, повагавшись трохи, він підійшов до мене, простягаючи вперед руку.

Якийсь чоловік зупинився глянути, що це вони ловлять, потім якась дівчина. Ще мить — і хлопчак доторкнувся б до мене. Я враз збагнув, що маю робити. Ступивши крок наперед,— хлопець з криком відсахнувся назад,— я мерщій перестрибнув через огорожу на ганок сусіднього будинку. Але менший хлопець помітив мій рух, і, перш ніж я встиг спуститись на брук, отямився від подиву, й почав репетувати, що ноги перестрибнули через огорожу.

Всі кинулись туди і вгледіли, як на нижніх східцях та на бруку з'явилися нові сліди.

— Що таке? — спитав хтось.

— Ноги! Дивіться! Ноги біжать!

Всі на вулиці, за винятком кількох моїх переслідувачів, ішли за Армією порятунку, і потік людський став на заваді не тільки мені, але й їм. Звідусіль чулися здивовані вигуки і запитання. Зваливши на землю якогось юнака, майнув я по Расел-скверу, а шестеро чи семеро здивованих перехожих бігли моїм слідом. Добре, що їм ніколи було давати пояснення, а то б уся юрба погналася за мною.

Я двічі оббіг площу, тричі перетинав дорогу й повертав назад, і в міру того, як ноги мої ставали тепліші та сухіші, мокрих слідів я вже не залишав. Нарешті я зупинився на хвилину, витер ступні рукою і вже тепер був у безпеці. Останнє, що я бачив від тої погоні,— це чоловік з двадцятiero на Тевісток-сквері, що дивляться, вкрай ошелешені, як поволі висихає мій слід — одинокий і незрозумілий для них, як колись слід людської ноги для самотнього Робінзона Крузо.

Біганина трохи зігріла мене, і тепер мені було вже не так прикро заглиблюватись в лабіринт малолюдних вулиць. Спина моя задубіла, під вухом боліло від візничового удару, шия була подряпана його нігтями. Ноги гули від втоми, а одну було порізано, отож я ще й накульгував. Назустріч мені йшов якийсь сліпий, але я вчасно помітив його і відскочив убік, побоюючись його тонкої чутливості. Раз чи два я випадково стикався з перехожими, і люди зупинялися, здивовано чуючи лайку, що не знати звідки долинала до їхнього слуху. А потім на обличчі я відчув щось м'яке,— площу почав устеляти сніг. Я вже застудився і хоч-не-хоч мусив іноді чхати. А кожен собака, який починав обнюхувати мені ноги, викликав у мене невимовний жах.

Потім почали з криком бігти дорослі й діти. Деся сталася пожежа. Бігли вони в напрямі будинку, де я жив, і, оглянувшись уздовж вулиці, я побачив над дахами, над телефонним дротом стовп чорного диму. Горіла, я був певен, моя оселя — мій одяг, мої апарати, все моє майно, крім чекової книжки та трьох томів записок, які чекали на мене на Грейт-Портленд-стріт. Усе горіло! Я спалив свої кораблі — слово честі! Там усе палало...

Невидимець замовк і замислився. Кемп нервово позирав у вікно.

— Ну, а далі? — спитав він.

XXII. В УНІВЕРСАЛЬНІЙ КРАМНИЦІ

— Отож у січні, коли починалася завірюха,— а вкритий снігом, я був би видимий,— почав я своє нове приречене життя. Я був стомлений, замерзлий, з болем у всьому тілі, невимовно нещасний і тоді ще наполовину тільки певний у своїй невидимості. У мене не було притулку, не було засобів до існування, не було ні душі в цілому світі, на яку б я міг покластися.

Поділитися своєю таємницею — означало б утратити все, стати просто дивовижею, та й годі. А втім, я майже вирішив підійти до когонебудь і здатись на людське милосердя, хоч і добре знав, який жах, яку нелюдську жорстокість викличе моє звернення. Проте зараз на вулиці мені було не до роздумів. Єдиним моїм бажанням було сховатись кудинебудь од світу, вкритися й зігрітись; тільки тоді можна було б думати про якінебудь плани. Але навіть для мене, невидимої людини, ряди лондонських будинків були зачинені на клямки, замкнені на засуви і неприступні.

Єдине, що я ясно відчував тоді, це холод, безпритульність і страждання в зимову ніч серед снігової хурделиці.

І раптом у моїй голові промайнула чудова думка. Я повернув на одну з вулиць між Гауер-стріт та Тотенгем-Корт-роуд і опинився біля "Омніуму", величезної крамниці, де можна, ви знаєте, купити все — м'ясо, бакалію, білизну, меблі, одяг, навіть картини. Це — скоріше ціла система крамниць, а не одна крамниця. Я сподівався, що двері будуть відчинені, але помилився. На щастя, коли я стояв у просторому під'їзді, до нього під'їхав екіпаж, і швейцар у формі, знаєте, з написом "Омніум" на кашкеті,— широко розчинив двері. Я мерщій проскочив усередину і,

проминувши перший відділ, де продають стрічки, шкарпетки, рукавички тощо, опинився в іншому, більшому, де були кошики та плетені меблі.

Проте я не почував себе в безпеці, бо там безперестану снували люди, і почав блукати по крамниці, поки зрештою натрапив на верхньому поверсі на відділ, де стояло багато ліжок. Я забрався туди і знайшов собі притулок серед величезної купи згорнутих матраців. У приміщенні було тепло, вже горіло світло, і я вирішив ховатися, поки не закриють крамницю, а тим часом не спускав ока з продавців і покупців, що були в цьому відділі. Тоді, думав я, зможу знайти собі харч та одяг, огляну крамницю з її запасами, може, посплю на якомусь ліжку. Цей задум видався мені прийнятним. Я хотів, діставши одягу, надати собі вигляду хоч і закутаної, але не надто ще підозрілої людини, роздобути грошей, одержати на пошті свої книжки та пакунки, найняти десь квартиру і вже тоді більш докладно зважити, як найповніше використати ті переваги, що їх — як я уявляв собі — дає мені над іншими людьми моя невидимість.

Час закривати крамницю настав досить швидко. Минуло не більше години відтоді, як я влаштувався серед матраців, коли почали спускати штори, і останніх відвідувачів спроваджували до виходу. Потім цілий гурт жвавих молодих людей швидко почав прибирати розкиданий по прилавках крам. Як тільки народу поменшало, я покинув своє лігво і обережно пройшов ближче до центральних відділів. Мене здивувало, як спритно ці хлопці й дівчата прибрали крам, що показували покупцям удень. Всі ті ящики з товаром, порозвішувані тканини, гірлянди мережив, коробки з ласощами в бакалійному відділі, різні речі, що лежали на прилавках — все прибиралося, згорталося, складалось у відповідні місця, а що не можна було прибрати, те вкривали, немов чохлами, якоюсь грубою матерією, ніби мішковиною. Нарешті всі стільці поставили догори ніжками на прилавки й звільнили підлогу. Закінчивши свою роботу, ці хлопці та дівчата заквапились до виходу з таким радісним виглядом, якого доти я ніколи не помічав у продавців. Потім з'явилися підлітки з відрами та щітками й почали притрушувати підлогу тирсою. Я мусив ухилятися від них, але тирса все ж таки потрапила мені на ноги. Блукаючи по темних спорожнілих відділах, я ще деякий час чув, як вони

працюють своїми щітками. Врешті-решт через годину після закриття крамниці грюкнули, зачиняючись, зовнішні двері. У приміщенні запанувала тиша, і тільки я один никав по лабіринту відділів, коридорів, кімнат моделей. Тихо було так, що, підійшовши до дверей на Тотенгем-Корт-роуд, я навіть чув кроки перехожих.

Насамперед подався я туди, де бачив шкарпетки та рукавички. Було темно, і я дуже довго нишпорив, поки не знайшов сірники в шухляді маленької конторки. Потім ще треба було дістати свічку. Довелося стягати чохли та ритись у купі ящиків та коробок, перш ніж я знайшов те, що шукав; на тому ящику був напис: "Шерстяні панталони і фуфайки". Потім я взяв шкарпетки і грубий шарф, зійшов униз у відділ готового одягу і взяв там ще штани, куртку, пальто і широкополий капелюх на зразок тих, які носять священики. Я відчув себе знову людиною і тепер подумав про їжу.

Нагорі був буфет, і там я знайшов холодні страви. У горнятку залишилась іще кава. Я запалив газ, розігрів її і взагалі влаштувався непогано. Далі, шукаючи собі ковдру (зрештою довелося задовольнитися купою пуховиків), я в бакалійному відділі натрапив на запаси шоколаду та цукатів — більше, звичайно, ніж було мені треба — і на кілька пляшок білого бургундського. Поруч був відділ іграшок, і мене осяяла чудова ідея. Я знайшов кілька штучних носів з картону — знаєте? — і подумав про темні окуляри. Але в "Омніумі" не було відділу оптики. Ніс, звичайно, завдавав мені клопоту. Я навіть думав пофарбувати його. Але ця знахідка наштовхнула мене на думку про перуки, маски тощо. Зрештою я заснув у купі пуховиків, і було мені дуже тепло й зручно.

Ще ні разу, з того часу як сталася ця незвичайна зміна, я не відчував себе так добре, як у той вечір, засинаючи. Ніякі тривожні думи, ніякі клопоти не мучили мене. Я сподівався, що ранком непомітно вислизну з крамниці, вдягнувшись і закутавши обличчя білим шарфом; далі куплю на вкрадені гроші окуляри і таким чином завершу своє перевдягнення. Я поринув у безладні сни, де мені ввижались усі фантастичні події кількох останніх днів. Мені снівся бридкий єврей-домовласник, що галасував у

себе на квартирі; снилися два його здивовані пасинки і зморшкують обличчя старої, що приходила питати про свою кішку. Я знову зазнав того дивного почуття, коли дивився, як ставав невидимим шматок матерії, а потім перед очима постала могила мого батька, над якою старий застуджений священник бурмотів молитву: "Порох єси й на порошок обернешся".

"І ти теж",— сказав чийсь голос, і мене потягли до ями. Я пручався, звертався до присутніх на похороні, але вони, немов закам'янівши, слухали відправу, а старий священник все далі гугнявив свої молитви, перериваючи їх тільки чханням. Я зрозумів, що мене не бачать і не чують і що я в руках могутніших за мене сил. Марно боровся я, мене кинули в яму, труна аж загрузла, коли я впав на неї, потім мене почали засипати. Ніхто не звертав на мене уваги, ніхто не знав про мою присутність. Я конвульсійно пручався і нарешті прокинувся.

Займалась бліда лондонська зоря. Холодне сіре світло, пробиваючись над краями штор, заповнювало приміщення. Я підвівся і спершу не міг збагнути, що то за простора кімната з її прилавками, купами згорнутих тканин, ковдр та подушок і залізними стовпами. Коли я почав приходити до пам'яті, почувлась розмова.

У сусідньому відділі, де підняли вже штори і де було більше світла, я побачив двох чоловіків, які наближались до мене. Я схопився на ноги, шукаючи очима, куди тікати, і вони почули цей рух. Думаю, вони могли вгледіти тільки якусь постать, що швидко віддалялась од них.

— Хто там? — гукнув один.

— Стій! — закричав другий.

Я повернув за ріг і наштовхнувся,— не забувайте, я ж був без обличчя,— на худого хлопця років п'ятнадцяти. Він заверещав, я звалив його з ніг, промчав повз нього, повернув ще раз убік і, осяяний щасливою

думкою, шаснув під прилавок. Через секунду я почув біганину й голоси: "Двері, двері!" Інші питали, що сталося, давали поради, як упіймати мене.

Я лежав на підлозі і почував, що від страху зовсім розгубився. Як не дивно, але мені не спадало на думку скинути з себе одяг, що я мусив би зробити. Я ж перед тим вирішив вийти одягнений, і це, мабуть, керувало моїми вчинками. І раптом по довгому проході між прилавками залунав крик: "Ось він!"

Я зірвався на ноги, схопив з прилавка стілець, жбурнув його в голову йолопові, що виказав мене, наткнувся на другого за рогом, щосили штовхнув його і метнувся сходами вгору. Але він утримався на ногах і з криком погнав слідом за мною. На верхній площадці сходів стояла купа отого розмальованого посуду... як його?

— Художні вази,— висловив гадку Кемп.

— Еге ж, вази. На верхній площадці я зупинився, обернувся назад, вхопив з купи одну вазу і розстрошив її об голову найближчого переслідувача. Вся купа тих ваз завалилася, і я чув, як скрізь кричали й звідусіль бігли. Неначе божевільний, кинувся я в буфет; там був чоловік у білому, мабуть, кухар, який і собі погнався за мною. В розпачі я повернув за ріг ще раз і опинився серед ламп та залізних виробів. Я скочив за прилавок, і тільки-но підбіг кухар, який був на чолі погоні, пожбурих у нього лампу. Він упав на підлогу, а я, зіщулившись за прилавком, заходився якомога швидше скидати з себе одяг. Пальто, куртка, штани, черевики — це все легко, а от светр прилип до тіла, неначе шкіра. Я чув, як біжать ще люди; кухар мій лежав по той бік прилавка без пам'яті, а може, він замовк з переляку, і я знову почав тікати, наче заєць, якого вигнали з кущів.

— Сюди, полісмене! — почув я чийсь голос.

Тепер я знову був у меблевому відділі, в кінці цілої низки гардеробів. Я забився між ними, ліг на підлогу і, звиваючись, як вугор, нарешті скинув з себе светр й усе інше. Коли з-за рогу вибіг полісмен з трьома продавцями, я знову був вільною людиною, хоч задихався і тремтів од страху. Вони кинулись на жилетку й кальсони, схопили штани.

— Він знімає з себе вкрадене,— сказав один з продавців.— Він мусить бути десь тут.

Але знайти мене їм все ж таки не пощастило.

Деякий час я стояв, дивлячись, як вони шукають мене, і кляв свою долю, бо я ж утратив одяг. Тоді пішов у буфет, випив трохи молока, що там знайшов, і сів навпроти каміна, обмірковувати своє становище.

Невдовзі сюди ж прийшли двоє з обслуги крамниці і заходилися збуджено обговорювати цю подію. Звісно, що міркували вони по-дурному. Я чув перебільшене оповідання про шкоду, якої я завдав, та здогади про те, куди я сховався. Потім я знову замислився. Винести що-небудь звідси після такого сполоху було тепер неможливо. Я зійшов униз, на склад, подивитися, чи не можна що запакувати й вислати пакунком, але не зрозумів системи їхніх чеків. Близько одинадцятої години, побачивши, що сніг розтанув і надворі тепліше, ніж учора, я, втративши надію розжитися чимось в "Омніумі", вийшов на вулицю. Я був мало не в розпуці від невдачі і не мав якихось певних планів на майбутнє.

XXIII. НА ДРУРІ-ЛЕЙН

— Тепер,— сказав Невидимець,— ви уявляєте вже, в якій скруті я був. Я не мав ні притулку, ні одягу. Одягтися — означало б утратити всі свої переваги, зробитися чимось дивним і жахливим. Я мусив голодувати, бо якби почав їсти, тобто наповнювати себе непрозорою матерією, то знову став би потворно видимий.

— Я й не подумав про це,— сказав Кемп.

— Та й я теж. А сніг указав мені ще й на інші небезпеки. Обсипаний снігом, я не міг ходити, бо одразу став би видимий. Дощ зробив би з мене водяний контур, блискучу поверхню людської постаті, якусь бульбашку. А туман!.. У тумані я скидався б на ще більш невиразну бульбашку, мерехтливу постать людини. Крім того, ходячи по вулицях, та ще й при нашій лондонській погоді, я збирав би на ступнях бруд, а на шкіру осідала б сажа та пил. Я не знав, через який час це зробило б мене видимим, але ясно бачив, що чекати довго не доведеться, бо знаходився в Лондоні. Я пішов до міських нетрів поблизу Грейт-Портленд-стріт і опинився на вуличці, де жив раніше. Далі я не пішов, бо перед будинком, що я спалив, стояв натовп, і руїни ще диміли. Перш за все мені потрібна була одежа. Тут, в одній з маленьких крамничок, в яких продають усяку всячину — газети, солодоші, іграшки, канцелярське приладдя, ялинкові прикраси тощо,— я побачив у вітрині цілу колекцію масок та носів, і в мене майнула та сама думка, що й напередодні у відділі іграшок в "Омніумі". Я повернув назад і, тепер уже маючи певну мету, подався до глухих вулиць на північ од Стренда, уникаючи людних кварталів. Я пам'ятав, що десь там є крамниці театральних костюмів.

День був холодний, пронизливий північний вітер гуляв на вулицях. Я йшов швидко, щоб на мене не наскочив хто ззаду. Кожне перехрестя було небезпекою, за кожним переходом я мусив пильно стежити. На розі Бердфорд-стріт тільки я хотів одного проминути, як він несподівано повернув назад і штовхнув мене на брук, мало не під колеса екіпажа. Візники, які були поряд, вирішили, що це в нього запаморочилася голова. На мене ця зустріч так подіяла, що я пішов на ринок Ковент-Гарден і, весь тремтячи й ледве зводячи дух, присів на хвилинку в закутку біля лотка з фіалками. Я таки добре застудився і тому незабаром мусив піти далі, боячись, щоб через моє чхання не звернули на мене уваги.

Нарешті я знайшов те, чого шукав,— брудну, засиджену мухами крамничку в провулку поблизу Друрі-лейн. На вітрині лежало багато акторських костюмів, фальшивих коштовностей, перук, туфель, доміно і

театральних фотографій. Крамниця була старовинна, низенька і темна; над нею височіли ще чотири поверхи похмурого, непривітного будинку. Я заглянув у вітрину і, не побачивши нікого, ввійшов у крамницю. Коли я відчиняв двері, брязнув дзвоник. Я залишив двері відчиненими, а сам, обійшовши круг порожньої вішалки, причаївся в кутку за великим дзеркалом. Хвилину чи дві ніхто не з'являвся. Потім я почув важку ходу, і в крамницю зайшов якийсь чоловік.

Плани мої тепер були цілком конкретні. Я хотів пробратись нагору, заховатися там, дочекатися слушної нагоди і, коли все стихне, розшукати собі перуку, маску, окуляри та костюм і вийти на вулицю у вигляді, може, трохи й незвичайному, але хоч більш-менш правдоподібному. Між іншим, я збирався вкрасти й гроші, якби вони навернулись мені на очі.

Чоловік, що ввійшов у крамницю, був маленький худий горбань з насупленим лобом, довгорукий, з куцими кривими ногами. Очевидно, мій прихід відірвав його від їжі. Він очікувально оглянув крамницю. Переконавшись, що там нікого нема, він спершу здивувався, а потім його взяла злість. "Кляті шибеники!" — вилаявся він і вийшов роздивитись на вулицю. Повернувшись назад через хвилину, він люто причинив двері ногою і, не перестаючи бурмотіти, подався до себе.

Я виліз, щоб іти слідом за ним, але коротун, почувши рух, враз зупинився. Зупинився і я, дивуючись, який у нього гострий слух. Двері нагору він зачинив перед самим моїм носом.

Я вагався. Раптом кроки його почулися знову, і двері прочинились. Він ще раз підозріло оглянув крамницю. Потім, усе мимрячи щось під ніс, подивився за прилавок, зазирнув в один, а потім у другий куток і ошелешено постояв. Внутрішні двері він залишив відчиненими, і я прослизнув у сусідню кімнату.

Чудна то була кімната, вмебльована вбого, а в кутку там валялася купа великих масок. На столі холонув його сніданок,— і знаєте, Кемпе, дуже важко було мені чути запах кави і дивитись, як коротун, повернувшись, сів знову до трапези. А його манера їсти просто дратувала мене. В тій кімнатці було троє дверей; одні з них вели нагору, інші — вниз, але всі зачинені. Я не міг вийти з кімнати, поки він був там, не міг навіть поворухнутися, боячись його чутливості, а протяг дув мені в спину. Двічі я насили стримався, щоб не чхнути.

Відчуття мої були незвичайні й цікаві, але я зголоднів, і мене охопила лють ще до того, як він скінчив їсти. Нарешті він поставив свій жалюгідний посуд на чорну олов'яну тацю, де спершу стояв чайник, і, змівши з забрудненої гірчицею скатертини всі крихти, рушив з цим усім до виходу. Ноша не дозволила йому зачинити за собою двері,— а він би напевно це зробив (ніколи я не бачив людини, що так ретельно зачиняла б двері),— і я пройшов слідом за ним у брудну кухню в підвалі. Я мав приємність дивитися, як він почав мити посуд, а далі, збагнувши, що розжитися тут, власне, нічим та й на кам'яній підлозі стигнуть мої босі ноги, я знову подався нагору й сів на стілець навпроти каміна. Вогонь тут ледве жеврів, і я, не подумавши, підкинув трохи вугілля. Звук цей зараз же привернув увагу господаря. Увійшовши, він обнишпорив усю кімнату, мало не торкнувшись мене. Але цей огляд, здавалося, не зовсім задовольнив його, і, перше ніж вийти, він ще раз перебіг очима по кімнаті.

Я просидів у маленькій вітальні цілу вічність. Нарешті він пройшов і відчинив двері нагору. Скрадаючись, я пішов слідом за ним.

На сходах він зненацька спинився, і я мало не наштовхнувся на нього. Він обернувся, дивлячись мені просто в обличчя, і прислухався.

— Можу заприсягатися...— почав він. Довгою волосатою рукою він смикав себе за нижню губу, очі його бігали то вгору, то вниз по сходах. Потім він буркнув щось і рушив далі.

Він узявся вже за ручку дверей і знову зупинився з тим же виразом сердитого подиву на обличчі. Він чув слабкий шерхіт моїх рухів біля себе. У нього, очевидно, був надзвичайно гострий слух. Нараз він вибухнув гнівом.

— Ну, якщо в будинку хтось є!..— вилаявся він і, не закінчивши погрози, сунув руку в кишеню. Не знайшовши там чого шукав, він, спотикаючись, побіг униз, а я сів на верхній сходинці й став чекати на нього.

Потім, усе ще бурмочучи, він повернувся, відчинив двері в кімнату і, перше ніж я встиг увійти, зачинив їх перед самим моїм носом.

Я вирішив обстежити будинок і витратив на це трохи часу, бо ж і рухатись треба було якомога тихше. Будинок був старий, такий вогкий, що шпалери в мансарді повідставали від стін, і повний пацюків. Більшість дверних ручок поверталися туго, і я боявся натискувати на них. Одні кімнати стояли невмебльовані, а інші були закидані всіляким театральним мотлохом, купленим, судячи по його зовнішньому вигляду, з других рук. У якійсь кімнаті я знайшов купу старого одягу. Я почав ритися в цій купі і так захопився, що знову забув про гострий слух господаря. Тільки почувши, як хтось крадькома наближається до мене, я саме вчасно підвів голову й побачив, що він пильно вдивляється в перетрушену купу одягу, тримаючи в руці старомодний револьвер. Я завмер на місці, поки він, розкривши рот, підозріло роздивлявся довкола.

— То, напевне, вона,— тихо сказав він.— Чорти б її побрали.

Він обережно зачинив двері і зараз же, я почув це, замкнув їх ключем. Кроки його віддалилися. Я раптом зрозумів, що мене зачинено в кімнаті, і з хвилину не знав, що робити. Я пройшов од дверей до вікна й назад і збентежено спинився. Мене знову взяла злість, але я вирішив спершу все-таки переглянути всю одягу й стягнув якийсь клунок з верхньої полиці. Це змусило хазяїна повернутися,— вигляд його був іще

похмуріший. Цього разу він таки доторкнувся до мене; вкрай вражений, він відскочив назад і зупинився посеред кімнати.

Потім він трохи заспокоївся. "Пацюки",— сказав він упівголоса, приклавши пальці до губ, бо, очевидно, трохи боявся. Я тихенько вийшов з кімнати, але піді мною рипнула мостина. Тоді клятий коротун з револьвером у руці почав ходити по всьому будинку, замикати всі двері, а ключі класти собі в кишеню. Коли я збагнув, що він має на думці, мене охопив гнів, і я насилу стримався, щоб не зчинити передчасно бешкету. Тепер я вже знав, що він сам у будинку, і при першій же нагоді стукнув його по голові.

— По голові? — перепитав Кемп.

— Еге ж! Приголомшив його, коли він спускався вниз. Ударив ззаду табуреткою, що стояла на площадці. Він покотився вниз, наче лантух із старими чобітьми.

— Ну, знаєте!.. Елементарні норми людяності...

— Все це дуже добре для звичайних людей! Адже ж обставини склалися так, що я мусив вийти з будинку перевдягнений, і так, щоб ніхто мене не бачив. Іншого способу я не міг придумати. А потім заткнув коротунові рот жилеткою в стилі Луї XIV і зав'язав його в простирадло.

— У простирадло?

— Зробив з нього такий клунок. Чудовий засіб налякати й примусити замовкнути того ідіота! Бо вилізти звідти чи навіть виткнути голову було б нелегко. Любий Кемпе, нічого дивитись на мене, мов на вбивцю. У нього ж був револьвер! Якби він хоч раз побачив мене, він міг би розповісти іншим...

— І все ж таки,— сказав Кемп,— в Англії, за наших часів... До того ж він був у себе вдома, а ви... ви ж крали.

— Крав? А, чорт! Ви ще назвете мене злодієм! Кемпе, ви ж не такий дурний, щоб співати оцих старих пісень. Ви ж розумієте моє становище!

— І його теж,— сказав Кемп.

Невидимець зірвався з місця.

— Що ви хочете цим сказати?

Кемпове обличчя стало суворим. Він хотів уже відповісти, але стримався.

— На мою думку,— промовив він, раптом змінившись на виду,— на мою думку, так воно й мало статись. Ви були в скруті. Тільки...

— Звичайно, я був у скруті, та ще й якій! Та й він розлютив мене, ганяючись за мною по всьому будинку, клеючи дурника зі своїм револьвером і відмикаючи та замикаючи двері. Я був просто в розпачі. Ви ж не засуджуєте мене, правда? Правда ж?

— Я ніколи й нікого не засуджую,— відповів Кемп.— Це вийшло з моди. Ну, і що ж ви зробили потім?

— Я був голодний. Внизу я знайшов хлібину і трохи препоганого сиру; цього було досить, щоб утамувати голод. Тоді я випив коньяку з водою і, пройшовши повз свій імпровізований клунок,— він лежав непорушно,— повернувся в кімнату, де лежала стара одежа. На вікні, що виходило на вулицю, висіла брудна мережана завіска. Я визирнув у вікно. День стояв ясний, сліпуче ясний, а надто коли виглядати з похмурого темного будинку, де я знаходився. На вулиці видно було жвавий рух — візки з фруктами, якийсь екіпаж, віз з купою ящиків, візок риботорговця... Коли

я обернувся до тьмяної кімнати, у мене аж кольорові плями попливли перед очима. Збудження моє уляглося, я почав усвідомлювати своє становище. У кімнаті відгонило бензином,— мабуть, тут чистили одяг.

Я почав ретельно оглядати приміщення і прийшов до висновку, що горбань жив у будинку сам. Цікавий він був тип! Все, що могло мені згодитись, я позносив у кімнату, де був у нього склад одягу, і тоді вже заходився розважливо вибирати. Я знайшов валізу, яка могла стати мені в пригоді, трохи пудри, рум'ян та липучого пластиру.

Спершу я хотів був напудрити та нарум'янити обличчя і все, що залишалось на видноті. Але це мало свою незручність. Щоб змити грим і стати невидимим знову, був потрібен скипидар, деякі інші засоби і досить багато часу. Зрештою я вибрав найкращої форми ніс,— трохи кумедний, але не більше, ніж носи в багатьох із нас,— темні окуляри, сивуваті бакенбарди й перуку. Білизни я не знайшов ніде, але її можна було купити потім; тимчасово я одягнув миткалевий плащ і білий кашеміровий шарф. Не знайшов я і шкарпеток, задовольнившись черевиками горбаня, хоч трохи й завеликими, як на мене. В касі крамниці лежали три соверени й шилінгів на тридцять срібла, а розламавши замкнуту шафу у внутрішній кімнаті, я натрапив на вісім фунтів золотою монетою. Споряджений таким чином, я міг вирушати в світ.

Але тут мене знову пройняв сумнів: чи й справді пристойна моя зовнішність? Я пильно оглянув себе в маленькому дзеркалі, намагаючись виявити який-небудь недогляд, але все нібито було гаразд. Хоч вигляд я мав кумедний, наче жебрак з якоїсь п'єси, але що ж, є люди і з такою зовнішністю. Прихопивши з собою те дзеркальце, я з більшою вже певністю зійшов униз, спустив у крамниці штори і ще раз оглянув себе в трюмо.

Кілька хвилин я набирався духу, а тоді відчинив двері й вийшов на вулицю, залишивши горбаня самотужки вибиратись із простирадла. Я звернув в один бік, другий, третій і незабаром був уже далеко від

крамниці. Ніхто, здавалось, не придивлявся до мене. Останні труднощі наче було подолано.

Невидимець замовк.

— А що з горбанем — вам було й байдуже? — спитав Кемп.

— Та не знаю, що з ним сталося. Мабуть, спромігся якось вибратися. Вузли, правда, були міцні.

Він знову замовк, встав і підійшов до вікна.

— А що було, коли ви вийшли на Стренд?

— О, нове розчарування! Я гадав, що всі неприємності вже минулися. Власне, я гадав, що можу вільно робити все, що схочу, аби тільки не викривати своєї таємниці. Так я думав. Наслідки моїх вчинків мене не обходили: що б я не зробив, мені досить було скинути одяг — і я вже зник. Ніхто не міг затримати мене. Гроші можна брати де завгодно. Я вирішив влаштувати собі бенкет, а тоді зняти кімнату в доброму готелі і придбати нове майно. Я до смішного вірив у своє щастя,— тепер просто ніяково згадувати, який я був осел. Я зайшов у ресторан і замовляв уже полуденок, коли мені спало на думку, що я ж не можу їсти, не відкривши обличчя! Замовивши-таки полуденок, я сказав офіціантові, що зараз повернуся, і в розпачі вийшов з ресторану. Не знаю, чи доводилось вам коли-небудь так пошитися в дурні?!

— Настільки — ні,— відповів Кемп.— Але уявити це я можу.

— Я був ладен перебити отих ідіотів! Нарешті, знесилений голодом, я зайшов до іншого ресторану і замовив окрему кімнату, пославшись на те, що в мене, мовляв, спотворене обличчя. Вони подивились на мене з цікавістю, але, звичайно, їм до цього не було діла, і я таки зміг поїсти. Полуденок був не дуже добрий, але мене він задовольнив. Поснідавши, я

запалив сигару і почав думати, що робити далі. А надворі — саме завірюха.

Чим більше я думав, Кемпе, тим ясніше розумів, яке дике безглуздя — невидима людина у вогкому й холодному кліматі, у людному, цивілізованому місті. Перед здійсненням свого божевільного експерименту я мріяв про тисячі переваг, і ніщо з того не справджувалось. Я думав про все, чого тільки може побажати собі людина. Невидимість, правда, давала змогу здобути все, але не дозволяла ним скористатися. Честолубство? Але який сенс у високому званні, коли не можеш і на очі нікому повернутися? Яка втіха з жіночої любові, коли жінка конче виявиться Далілою? Мене не приваблюють ні політика, ані сумнівна слава, ні філантропія, ні спорт. Що залишалось мені робити? І заради чого я обернувся на цю сповиту таємницю, на цю закутану й забинтовану пародію на людину?!

Він замовк, погляд його наче блукав поза вікном.

— А як ви опинилися в Айпінзі? — спитав Кемп, боячись, щоб розповідь не обірвалася.

— Я поїхав туди працювати. У мене була надія, невиразна думка... є вона в мене й тепер, але тепер уже цілком ясна: знайти дорогу назад... повернутися до попереднього вигляду... Коли я схочу, коли я зроблю все, що хотів зробити, будиши невидимим. Ось про це головним чином я й хотів би розповісти вам.

— Ви поїхали зразу до Айпінга?

— Так. Мені тільки треба було одержати три томи своїх записок, чекову книжку, купити білизну й таке інше і замовити деякі хімікалії, щоб мати змогу здійснити свою ідею... розрахунки я покажу вам, як тільки дістану ці книжки. Тоді я поїхав. Я ще й досі згадую ту завірюху і ту кляту морозу з цим носом — треба ж було вберегти його, щоб не змок!

— А під кінець,— перебив його Кемп,— позавчора, коли вас викрили, то, судячи з газет, ви трохи...

— Авжеж, трохи. Може, вбив того йолопа констебля?

— Ні, він, кажуть, одужує.

— Його щастя, значить. Мені терпець увірвався. Дурні! Чому не давали вони мені спокою? Ну, а той бевзь-крамар?

— Помирати щось ніхто не збирається,— відповів Кемп.

— Про мого бродягу я цього ще не скажу,— злостиво посміхаючись, зауважив Невидимець.— Люди з такою вдачею, як ваша, Кемпе, і не уявляють собі, що таке гнів! Працювати цілі роки, складати плани, обдумувати все, і раптом наштовхнутися на якогось вайлуватого ідіота. Дурні всіх гатунків, які тільки є на світі, стають мені на заваді! Якщо так буде й далі, я оскаженію й почну нищити їх. На кожному кроці! Вони й так уже зробили моє становище в тисячу разів складнішим.

XXIV. ПЛАН, ЩО ЗАЗНАВ КРАХУ

— Ну, а що ж маємо ми робити зараз? — спитав Кемп, скося поглядаючи у вікно.

Він присунувся ближче до свого гостя, щоб не дати йому змоги побачити трьох чоловіків, які неймовірно повільно — так здавалось Кемпові — підіймалися на пагорб.

— Що збирались ви робити в Порт-Бердоку? Ви мали щось на меті?

— Я хотів утекти з цієї країни, але, побачивши вас, передумав. Тепер, коли стоїть спека і мені легше залишатись невидимим, я думав податись

куди-небудь на південь. Особливо зараз, коли мою таємницю викрито і всі шукатимуть закутану людину в масці. Звідси ж ідуть пароплави у Францію. Я мав на думці вибратися за кордон, хоч би які труднощі довелось подолати. А там я міг би залізницею вирушити до Іспанії чи й до Алжиру. То було б уже неважко. Там завжди можна бути невидимим і, значить, жити... і робити свою справу. Цього бродягу я використовував би як скриню з грошима, як носія мого багажу, доки не знайшов би способу пересилати те й те поштою.

— Ясно...

— А тут цій брудній тварюці заманулось пограбувати мене! Він сховав мої книжки, Кемпе! Сховав книжки! О, якби я впіймав його!..

— Краще було б спершу забрати від нього книги.

— Але де ж він? Ви знаєте?

— Він у поліції, в місті. І на його власне прохання замкнений на ключ у найнадійнішій камері.

— Мерзотник! — скрикнув Невидимець.

— Але це трохи затримує виконання ваших планів.

— Ми повинні дістати книжки. Книжки ці для мене — питання життя або смерті.

— Звичайно,— погодився Кемп; він тривожно прислухався, чи не чути кроків надворі.— Звичайно, ми повинні дістати книжки. І це буде неважко, якщо він не знатиме, наскільки вони важливі для вас.

— Авжеж,— сказав Невидимець і замислився.

.....

Кемп марно шукав, чим би ще підтримати розмову, коли Невидимець озвався знову.

— Те, що я потрапив до вас, Кемпе, змінило всі мої плани,— сказав він.— Ви ж можете зрозуміти мене. Незважаючи на те, що трапилось, незважаючи на розголос, на втрату моїх книжок, на все, що я зазнав, у нас залишаються ще великі можливості, неймовірні можливості... Ви нікому не сказали, що я тут? — несподівано спитав він.

Кемп на мить завагався.

— Я ж дав слово,— відповів він.

— Нікому? — напосідав Гриффін.

— Ані душі.

— Ага! Тоді...— Невидимець підвівся і, руки в боки, став походжати по кабінету.— Я зробив помилку, Кемпе, величезну помилку, взявшись за таку справу сам. Я марно витрачаю сили, час, такі нагоди! Сам! Просто дивно, як мало може зробити людина, коли вона сама. Щось там вкрасти, когось там поранити... і край... Я потребую, Кемпе, притулку, потребую помічника. Я мушу влаштуватися так, щоб спокійно їсти, пити, спати і не викликати ні в кого підозри. Я мушу мати спільника. Із спільником, маючи їжу та відпочинок,— відкриваються тисячі можливостей. Досі я йшов навмання. Ось гляньмо, що дає невидимість і які труднощі вона породжує. Підслухувати і таке інше — це пусте, тебе ж чують. Красти вона допомагає, але мало. Впіймавши, мене легко ув'язнити. А зате впіймати вже важко. Невидимість корисна, власне, тільки у двох випадках: коли тікаєш і коли підкрадаєшся ближче. Особливо, коли вбиваєш. Хоч як добре озброєна людина, я можу обійти

круг неї, вибрати найвразливіше місце; вдарити, як схочу, сховатись, як схочу, утекти, як схочу.

Кемп погладив рукою вуса. Чи це йому видається, що хтось іде вниз?

— Ми повинні вбивати, Кемпе.

— Ми повинні вбивати...— повторив Кемп.— Я слухаю ваші плани, Гриффіне, але не згоден із вами, запам'ятайте це собі. Навіщо вбивати?

— Вбивати не з примхи, а розумно це робити. Справа ось у чому. Вони — так само, як і ми,— знають, що існує невидима людина, і ця невидима людина, Кемпе, мусить тепер установити царство терору. Так, так! Безперечно, вас це вражає, але саме це я й маю на увазі! Царство терору! Невидима людина мусить заволодіти якимось містом — вашим Бердоком, наприклад,— тероризувати його і скорити. Вона видаватиме накази. На це є тисячі способів,— скажімо, сунути клопоть паперу під двері. І всі, хто не коритиметься, загинуть; будуть вбиті й ті, хто оборонятиме їх.

— Гм! — буркнув Кемп, прислухаючись не до Гриффінових слів, а до стуку відчинюваних дверей.— Здається мені, Гриффіне, вашому спільникові тоді не позаздриш,— мовив він, вдаючи, ніби уважно слухає співбесідника.

— Ніхто не знатиме, що він — мій спільник,— запально заперечив Гриффін.— Тс! Що там унизу?— спитав він.

— Нічого,— заспокоїв його Кемп і раптом почав говорити голосніше і швидко.— Я не згоден з цим, Гриффіне,— сказав він.— Не згоден, зрозумійте мене! Навіщо мріяти про боротьбу з людством? Як можете ви сподіватися здобути щастя? Не будьте якимось самітним вовком, Гриффіне. Опублікуйте наслідки ваших досліджень... довірте їх людству

або принаймні вашій батьківщині. Подумайте, що зможете ви зробити, мавши мільйон помічників.

Невидимець перебив його, простягаючи вперед руку.

— Хтось підіймається по сходах,— сказав він.

— Не може бути,— відповів Кемп.

— Дайте-но я гляну,— сказав Невидимець і з простягнутою вперед рукою пішов до дверей.

Далі події відбувались дуже швидко. Кемп якусь мить вагався, а потім кинувся навперейми Невидимцеві. Той, здригнувшись, зупинився:

— Зрадник! — вигукнув він, і халат його розстебнувся. Невидимець сів і почав роздягатися. Кемп покvapливо ступив кілька кроків до дверей, і Невидимець зараз же з криком зірвався на ноги, яких уже не було видно. Кемп навстіж одчинив двері. На сходах чулися квapлива хода і голоси.

Швидким рухом Кемп одіпхнув назад Невидимця, вистрибнув за двері й грюкнув ними. Ключа заздалегідь було встромлено ззовні. Ще секунда — і Гриффін був би замкнений у кабінеті, якби не одна дрібниця. Ключ у замкову шпарину вранці встромили похапцем, і коли Кемп грюкнув дверима, він упав на килим...

Кемп сполотнів. Він силкувався двома руками втримати двері. Через кілька секунд, проте, вони дюймів на шість прочинились, але йому пощастило зачинити їх знову. Вдруге двері шарпливо відчинились на фут, і в отвір почав протискуватися халат. Невидимі пальці схопили Кемпа за горло, і, захищаючись, він мусив пустити ручку. Його відтиснули назад, підставили йому ногу й кинули на площадку; халат накрив його згори.

Полковник Едай, начальник бердоцької поліції, якому писав Кемп, піднявся вже до середини сходів. Він з жахом дивився, як раптом на площадці з'явився Кемп, переслідуваний порожнім халатом, що висів у повітрі. Він бачив, як Кемп упав і намагався підвестись. Він бачив, як Кемп устав, кинувся вперед, поточився й знову важко впав.

Раптом щось сильно штовхнуло його. Штовхнуло ніщо! Наче якийсь величезний тягар навалився на нього, чийсь пальці схопили за горло, чиєсь коліно притисло живіт, і він сторчма покотився сходами. Потім невидима нога наступила йому на шию, шльопаючи, промчали внизу босі ноги; він чув, як у передпокої скрикнули й побігли обидва полісмени і як грюкнули парадні двері.

Полковник сів, здивовано озираючись. Сходами, похитуючись, спускався Кемп, скуйовджений, весь у поросі. Одна щока його була біла від удару, з губи текла кров, в руках він тримав червоний халат та інші частини туалету.

— Боже мій! — скрикнув він.— Все пропало! Він утік!

XXV. ПОЛЮВАННЯ НА НЕВИДИМЦЯ

Перший час Кемпова мова була така нерозбірлива, що Едай не второпав з його оповідання нічого. Вони стояли на площадці, в руках у Кемпа все ще був Гриффінів одяг, і говорив він дуже квапливо. Нарешті Едай почав дещо розуміти.

— Він — божевільний, нелюд,— казав Кемп.— Це справжній егоїст. Він думає тільки про свої власні вигоди та про свою безпеку. Сьогодні я наслухався такого злостивого себелюбства... Він калічив людей. І він вбиватиме їх, якщо ми не станемо йому на перешкоді. Він викличе справжню паніку. Ніщо не може стримати його. А тепер він на волі, і він розлючений.

— Його обов'язково треба впіймати,— сказав Едай.— Це — ясно.

— Але як? — скрикнув Кемп, і раптом у голові його зародилося багато планів.— Ви повинні почати зараз же. Мусите поставити на ноги всіх, мусите не випустити його з цієї місцевості. Перебуваючи на волі, він пройде скрізь і скрізь вбиватиме, калічитиме людей. Він мріє про царство терору! Царство терору, розумієте? Мусите встановити нагляд за поїздами, шляхами, пароплавами. Вам повинен допомагати гарнізон. Телеграфуйте, щоб вам прислали підмогу. Єдине, що може затримати його тут, це надія знайти книжки з власними записами, які для нього дуже важливі. Я розповім вам про це згодом. У вас у поліції сидить такий собі Марвел...

— Знаю,— перебив Едай,— знаю. Про книги — теж. Але той бродяга...

— Каже, що в нього їх нема. А Невидимець упевнений, ніби вони в бродяги. І треба не давати Невидимцеві ні їсти, ні спати. День і ніч вся округа мусить пильнувати його: їжу треба замикати й охороняти — всю їжу,— щоб він мусив викрадати її. Будинки скрізь мають бути замкнуті. О, якби небо послало нам дощі та холодні ночі! Вся округа мусить ловити його і таки впіймати! Кажу вам, Едаю, Невидимець — це небезпека, це нещастя. Страх і подумати, що може скоїтись, доки його не впіймають і не знешкодять.

— Саме так потрібно діяти,— сказав Едай.— Я зараз же піду й почну все організовувати. А чому не піти б і вам? А й справді, ходім. Ми влаштуємо військову нараду, запросимо Гопса, залізничне начальство. Не можна втрачати й хвилини! Ходімо, дорогою ви розповісте мені все. А що нам ще зробити? Та киньте ви цей халат!

За мить вони — Едай попереду — спускалися вже сходами. Парадні двері були відчинені, біля них стояло двоє полісменів, з очима, все ще втупленими в порожнечу.

— Він утік, сер,— доповів один з них.

— Ми йдемо до центрального управління,— сказав Едай.— А один із вас нехай знайде візника й накаже йому наздогнати нас. Швиденько! Ну, що ще, Кемпе?

— Треба собак,— відповів Кемп.— Дістаньте собак. Вони не побачать його, зате вчують нюхом.

— Гаразд,— згодився Едай.— Це не всім відомо, але голстедські тюремники знають чоловіка, в якого є собаки-шукачі. Так, собаки. Далі що?

— Майте на увазі,— сказав Кемп,— що в нього видно їжу, поки організм її ще засвоює. Отож, поївши, він мусить ховатись. Треба шукати скрізь — у кожному кутку, за кожним кущем. І ховати всю зброю, все, що він міг би застосувати як зброю. Довго носити її з собою він не зможе. Треба ховати все, чим він міг би вражати людей.

— Буде зроблено,— сказав Едай.— Ми його зловимо!

— А по дорогах...— почав був Кемп і завагався.

— Ну?

— Потовчене скло. Це, звісно, не по-людському. Але подумаймо, чого він може накоїти.

Едай присвиснув.

— У чесній грі так не роблять,— зауважив він.— Не знаю... Зрештою потовчене скло буде заготовлено на той випадок, якщо він зайде занадто далеко...

— Він якийсь нелюд, кажу ж я вам,— додав Кемп.— Як тільки він опам'ятається трохи після цієї втечі, він почне встановлювати царство терору, запевняю вас. Єдиний шанс у нас — випередити його. Він сам постав проти людства. Тож хай його кров упаде на його голову!

XXVI. ВБИВСТВО ВІКСТІДА

З Кемпового будинку Невидимець вибіг, очевидно, в стані сліпої люті. Дитина, що гралася біля хвіртки, була з силою піднята в повітря й кинута вбік, так що аж зламала ніжку. Потім кілька годин про Невидимця нічого не було чути. Ніхто не знав, де він переховується і що робить. Проте легко уявити собі, як цього жаркого червневого дня біг він до пагорбів поза Порт-Бердоком, люто кленучи свою жахливу долю. Розігрівшись від бігу, знеможений, він, мабуть, заховався в чагарнику біля Гінтондіна, щоб там знову зважити свої невдалі заміри проти людства. Певно, й справді ці зарості стали йому притулком, бо саме там, близько третьої години дня, він знову виявив себе зловісно-трагічним чином.

Невідомо, який тоді був у нього настрій і які плани він плекав. Безперечно, його надзвичайно розлютила Кемпова зрада. Хоч нам і неважко зрозуміти причини, які спонукали Кемпа до такого вчинку, але ми можемо також уявити — і навіть не без співчуття — гнів Невидимця. Може, він знову був приголомшений і здивований, як тоді на Оксфорд-стріт, бо, очевидно, сподівався на Кемпову допомогу у здійсненні свого жорстокого плану тероризувати світ. В усякому разі, під полудень він зник, і ніхто не знав, що робив до пів на третю. Для людства це, може, було щастя, але для нього така бездіяльність виявилась фатальною.

Тим часом багато людей в усій окрузі уже кинулось на пошуки. Вранці Невидимець був ще просто легендою, страховиськом. Після полудня ж, особливо завдяки небагатослівному, але промовистому зверненню Кемпа, він став уже реальним супротивником, що його треба було вбити або полонити,— словом, якось перемогти, і все населення почало з блискавичною швидкістю готуватися до боротьби. Навіть ще о другій годині Невидимець міг би вибратися з цієї округи, сівши на поїзд,

але пізніше це вже стало неможливим. По всіх коліях на великому обширі між Саутгемптоном, Вінчестером, Брайтоном і Горшемом пасажирські поїзди ходили з зачиненими дверима, а вантажний рух майже зовсім припинився. На двадцять миль круг Порт-Бердока дорогами й полями нишпорили групи з трьох-чотирьох чоловіків з рушницями, дрючками та собаками.

Кінні полісмени об'їжджали села, зупинялись коло кожного будинку і казали зачиняти двері й не виходити з дому без зброї. О третій годині навчання в початкових школах було припинено, і налякані діти купками поспішали додому. Кемпове звернення, підписане, звичайно, Едаєм, на четверту чи п'яту годину дня було розліплене майже по всій окрузі. В ньому коротко, але ясно були викладені основні засоби боротьби: треба не давати Невидимцеві ні їсти, ні спати, повсякчас бути наготові і бити на сполох, коли Невидимець десь з'явиться. Влада діяла так швидко й так рішуче, і всі були так упевнені в існуванні цієї дивної істоти, що вже ввечері район у кількасот квадратних миль перейшов на стан облоги. І того ж таки вечора вся насторожена, занепокоєна округа здригнулася від жаху: від уст до уст по цілому краю блискавично ширилась чутка про вбивство містера Вікстіда.

Якщо наш здогад про те, що Невидимець ховався в чагарнику біля Гінтондіна правильний, то ми повинні припустити, що після полудня він вийшов звідти, маючи намір роздобути де-небудь зброю. Для якої саме мети, ми не знаємо, але нема жодного сумніву, що вже перед зустріччю з Вікстідом в руках у нього був залізний прут.

Звичайно, ми не можемо знати подробиць їхньої сутички. Сталося це біля піскового кар'єру, менше ніж за двісті ярдів од воріт садиби лорда Бердока. Все вказує на запеклу боротьбу: потоптана земля, численні поранення на тілі містера Вікстіда, його потрощена тростинка. Але важко уявити собі причини цього нападу, якщо це не манія вбивства. Хоч-не-хоч доводиться повірити у божевілля Невидимця. Містер Вікстід, чоловік років сорока п'яти-шести, управитель маєтку лорда Бердока, був лагідний на вдачу і менше ніж будь-хто здатний заводитись з таким

страшним супротивником. Проти нього й ужив Невидимець залізного прута з поламаної огорожі. Він зупинив цього сумирного чоловіка, що спокійно йшов собі додому підкріпитися, напав на нього, здолав його слабенький опір, зламав йому руку, звалив свою жертву на землю й потрощив їй голову.

Цей прут Невидимець, звісно, мусив витягти десь із огорожі ще перед тим, як зустрівся з своєю жертвою,— на той час він уже мав його в руках. Крім сказаного вище, відомі тільки дві деталі, які трохи висвітлюють цю пригоду. По-перше, кар'єр був не на прямому шляху містера Вікстіда додому, а ярдів на двісті вбік. По-друге, одна дівчинка посвідчила, що, йдучи надвечір до школи, бачила Вікстіда, який, "дивно підстрибуючи", біг полем у напрямі до кар'єру. Його рухи, як вона їх передавала, наводили на думку, наче він за чимось гнався і час від часу тицяв уперед тростинкою. Дівчинка остання бачила містера Вікстіда живим. З-перед її очей він пішов на смерть, зникнувши у видолінку за буковим гайком.

Якщо врахувати все це,— принаймні так гадає автор цих рядків,— убивство містера Вікстіда було не зовсім безпричинне. Можна припустити, що Гриффін, маючи при собі прут як зброю, проте й не думав скористатися ним саме для вбивства. Може, Вікстід, проходячи неподалік, помітив прут, що в незрозумілий спосіб сам собою пересувався в повітрі. Він міг погнатися за прутом, навіть і не думаючи про невидиму людину, бо до Порт-Бердока було звідти миль із десять, і цілком імовірно, що Вікстід і не чув про неї. Далі легко уявити собі, що Невидимець, аби не бути викритим, вирішив тихенько відступити. Вікстід же, зацікавлений і збуджений виглядом неживої речі, що рухалась сама собою, став переслідувати її й, нарешті, вдарив по ній своєю тростинкою.

Безперечно, у звичайних обставинах Невидимцеві не важко було б утекти від свого підстаркуватого переслідувача, але, зважаючи на місце, де лежав труп, можна гадати, що Вікстід, на нещастя собі, загнав свого противника в куток між заростями кропиви і кар'єром. Хто знає надзвичайну дратівливість Невидимця, тому легко уявити собі наслідки цієї зустрічі.

Правда, все це — самі припущення... Єдині незаперечні факти,— бо на дитячі розповіді не завжди можна покладатися,— це тіло вбитого Вікстіда і знайдений у кропиві закривавлений залізний прут. Оскільки Гриффін викинув прут, можна гадати, що, збуджений пригодою, він забув про намір, з яким брав зброю,— якщо він мав такий намір,— або відмовився від нього. Певна річ, він був страшений егоїст, людина без серця, але видовище жертви, його першої жертви, що лежала в нього біля ніг закривавленим і жалюгідним трупом, могло розбудити в ньому приспане сумління, і на якийсь час він міг відступити, зректися своїх лихих замірів.

Після вбивства містера Вікстіда Невидимець неначебто втік у напрямі пагорбів. Розповідали, що надвечір кілька чоловік у полі біля Ферн-Ботом чули чийсь голос, який то завивав, то сміявся, то плакав, то стогнав, а подеколи скрикував. Моторошно, мабуть, було це чути. Голос прокотився над полем конюшини і завмер удалині.

На цей час Невидимець мусив був переконатися, як швидко скористався Кемп його відвертістю. Будинки він знаходив під замком, а підкрадаючись до залізничних станцій та заїздів, мусив начитатися розвішаних там звернень і зрозуміти, яких заходів вжито проти нього. Смерком на полях з'явилися групи по три-чотири чоловіки з собаками. Ці ловці людини мали спеціальні вказівки, як допомагати один одному в разі зустрічі з Невидимцем. Але він уникав їх усіх. Ми можемо почасти зрозуміти його розпач, надто коли візьмемо до уваги, що це ж він сам дав своїм ворогам зброю до рук. Того дня принаймні він занепав духом. Його цькували майже цілу добу, якщо не рахувати зустрічі з Вікстідом. Вночі він, очевидно, десь поїв та поспав, бо на ранок знову був самим собою — діяльний, дужий, лютий і злостивий, готовий до останнього свого великого поєдинку з цілим світом.

XXVII. ОБЛОГА КЕМПОВОГО БУДИНКУ

Кемп читав дивне послання, написане олівцем на засмальцьованому клапті паперу:

"Ви виявили напрочуд багато енергії та кмітливості, хоч я й не розумію, що це вам може дати. Ви проти мене. Цілий день ви ганялися за мною, силкувались не дати мені спокою й уночі. Але я дістав їжу всупереч вам, спав усупереч вам, і гра тільки починається. Гра тільки починається! Мені не залишається нічого іншого, як удатись до терору. Цей лист проголошує перший день терору. Порт-Бердок перебуває відтепер уже не під владою королеви,— перекажіть це вашому полковникові поліції та іншим,— а під моєю владою, під владою терору. Сьогодні перший день першого року нової доби — доби Невидимця. Я — Невидимець Перший. Спочатку влада моя буде милостива. Першого дня відбудеться лише одна страта задля прикладу: буде скарано людину на прізвище Кемп. Сьогодні його спіткає смерть. Хай він замикається, хай ховається, хай оточить себе сторожею, вдягне, коли хоче, панцир, смерть, невидима смерть, наближається до нього. Хай уживає застережних засобів — це якраз справить враження на мій народ. Смерть вирушить до нього сьогодні під полудень з поштової скриньки. Листа буде кинуто в скриньку перед самим приходом поштаря — і вперед! Гра починається. Смерть вирушає. Не допомагай йому, мій народе, інакше смерть спіткає й тебе. Сьогодні Кемп мусить умерти".

Кемп двічі перечитав листа.

— Це не містифікація,— сказав він.— Тон його. І він так і думає зробити.

Кемп перегорнув складений удвоє аркуш і на адресі побачив гінтондінський поштовий штампель і прозаїчну приписку: "Доплатити два пенси".

Кемп повільно встав, не закінчивши полуднувати,— листа принесли о першій годині,— і пішов до себе в кабінет. Подзвонивши своїй економці, він наказав їй зараз же обійти весь будинок, оглянути всі клямки на вікнах і позачиняти всі віконниці. У кабінеті віконниці зачинив він сам. Із замкненої шухляди у спальні він витяг маленький револьвер, уважно оглянув його й поклав у кишеню куртки. Тоді написав кілька коротеньких

записок, в тому числі й полковникові Едаю, і звелів служниці віднести їх адресатам, докладно пояснивши їй, як виходити з будинку.

— Небезпеки нема ніякої,— заспокоїв він її, а в думці додав: для вас.

Кілька хвилин він сидів у задумі, а потім повернувся до холодного полуденка.

Їв він якось неуважно, раз у раз замислюючись.

— Ми таки впіймаємо його! — сказав він нарешті, стукнувши кулаком по столу.— І принадою буду я. Заженемо його на слизьке.

Він піднявся на мезонін, старанно замикаючи за собою всі двері.

— Це — гра, гра чудернацька,— мовив Кемп,— але шанси на моєму боці, містере Гриффіне, хоч ви й невидимі та зухвалі. Гриффін проти цілого світу... сам із своєю помстою.

Кемп стояв біля вікна й дивився на схил пагорба, осяяний яскравим сонцем.

— Йому ж треба щодня їсти. Не заздрю йому. Та чи й справді він спав минулої ночі? Хіба що десь просто неба, щоб на нього ніхто не наштовхнувся... Хотів би я, щоб ця наша спека змінилась на холоднечу й сльоту... А може, він у цю мить стежить за мною?

Кемп підійшов зовсім близько до вікна. Щось із різким стукотом ударилося у стіну над вікном, і Кемп перелякано відсахнувся.

— Який я став нервовий! — сказав Кемп, але до вікна підійшов знову тільки через добрих п'ять хвилин.— Певно, горобець,— додав він.

На парадному вході подзвонили, і Кемп поспішив униз.

Він одсунув засуви, повернув ключ, оглянув ланцюжок, наклав його і обережно, не показуючись сам, прочинив двері. Озався знайомий голос. То був Едай.

— На вашу покоївку напали, Кемпе,— сказав він через двері.

— Що?! — вигукнув Кемп.

— Забрали в неї вашу записку. Він десь тут поблизу. Дайте ж мені ввійти.

Кемп одкинув ланцюжок, і Едай протиснувся крізь вузький отвір. Тепер він стояв у передпокої і з величезною полегкістю дивився, як Кемп знову замикає двері на всі замки й засуви.

— Вашу записку видерли в неї з руки. Налякали її страшенно. Тепер вона в поліції. Лежить в істеричі. Він десь близько тут. А що ви там написали?

Кемп вилаявся.

— Який я був дурень! — сказав він.— Міг би догадатись. До Гінтондіна нема ж і години ходу. Уже!

— Що вже? — спитав Едай.

— А ось дивіться.

Кемп повів його до кабінету й передав лист од Невидимця. Едай прочитав і тихо свиснув.

— А ви? — спитав він.

— Такий дурень, гадав влаштувати йому пастку! — відповів Кемп.— І виклав усе це в записці. А вона пішла просто йому в руки.

Едай і собі круто вилаявся.

— Він утече,— сказав Едай.

— Аж ніяк! — заперечив Кемп.

Нагорі забряжчала розбита шибка. Едай помітив срібний полиск маленького револьвера, що стирчав із Кемпової кишені.

— Це — вікно в мезоніні,— зауважив Кемп і перший рушив сходами.

Вони були ще на сходах, коли забряжчала друга шибка. В кабінеті вони виявили, що два вікна з трьох розбиті, на підлозі повно битого скла, а на письмовому столі лежить великий камінь. Обоє зупинились у дверях, споглядаючи цей розгром. Кемп знову вилаявся, і в цю мить брязнула й третя шибка, наче вистрілили з револьвера, і розсипалася скалками по кімнаті.

— Навіщо це? — спитав Едай.

— Це — початок,— відповів Кемп.

— Чи є якась змога вдертися сюди?

— Навіть кішці не вдасться це зробити.

— А віконниць нема?

— Тут нема. Внизу ж в усіх кімнатах... Ого!

Знизу долинув тріск дощок, в які гупали чимось важким.

— От клятий! — скрикнув Кемп.— Це, певно... авжеж... Це у спальні. Він думає потрощити мені весь будинок. Але він — йолоп. Віконниці зачинені, і скло падатиме надвір. Він поріже собі ноги..

Ще одна шибка розлетілася на скалки. Едай з Кемпом ошелешено стояли на площадці.

— Я придумав,— сказав нарешті Едай.— Дайте мені палицю або щось таке. Я піду в поліцію й приведу собак-шукачів. Тоді ми його впіймаємо.

Ще одне вікно спіткала доля попередніх.

— Револьвера у вас нема? — спитав Едай. Кемп сунув руку в кишеню, але завагався.

— Нема, зайвого принаймні.

— Я принесу його назад,— пообіцяв Едай.— Ви ж тут у безпеці.

Кемпові стало соромно за свої слова, і він оддав Едаєві зброю.

— А тепер ходім до дверей,— сказав Едай.

Поки вони розгублені стояли в передпокої, одне з вікон спальні на першому поверсі затріщало від міцного удару і розбилося. Кемп підійшов до парадних дверей і почав, скільки міг тихо, відсувати засуви. Обличчя його було трохи блідіше, ніж звичайно.

— Виходьте відразу,— сказав Кемп.

Через секунду Едай був уже на ганку, і двері за його спиною господар зачинив знову на засув. Якусь хвилину Едай вагався, почувавши себе в більшій безпеці, коли тулився спиною до дверей, але потім, випроставшись, почав рішуче спускатися з ганку. Він уже перетнув галявину, наближаючись до хвіртки, коли це над травою неначе війнув вітерець, і щось підійшло до нього.

— А заждіть хвилинку,— промовив Голос, і Едай застиг на місці, стискаючи рукою револьвер.

— Ну? — спитав Едай, сплотнілий і похмурий. Кожен нерв у нього був напружений.

— Зробіть мені ласку, поверніться в будинок,— попросив Голос, похмурий і напружений, як і Едаїв.

— Дуже шкодую, але не можу,— трохи хриплим голосом відповів Едай, облизуючи губи.

Голос, здалось йому, звучав ліворуч од нього, і Едаєві спало на думку: чи не вистрілити?

— Куди ви йдете? — спитав Голос.

Обоє зробили швидкі рухи, і з кишені Едая щось блиснуло проти сонця.

Але Едай відмовився від свого наміру й задумався.

— То вже моя справа, куди я йду,— відказав він повільно.

Не встиг він докінчити, як чиясь рука охопила його шию, в спину йому вперлися коліном, і він простягся навznak на землі. Якось він спромігся

витагти з кишені револьвера і навмання вистрелив. Його зараз же вдарили в зуби, і з руки в нього видерли револьвер. Марно він силкувався ухопитися за чиюсь слизьку ногу, спробував підвестися й упав знову навznak.

— Прокляття! — вигукнув Едай.

Голос засміявся.

— Я вбив би вас, тільки шкода кулі,— сказав Голос. Едай бачив у повітрі, футів за шість од себе, націлений у нього револьвер.

— Ну? — сказав Едай, сідаючи.

— Вставайте! — звелів Голос.

Едай встав.

— Слухайте,— суворо сказав Голос,— тільки без фокусів. Пам'ятайте, що я вас бачу, а ви мене ні. Ви мусите повернутися в будинок.

— Кемп не впустить мене,— сказав Едай.

— Дуже шкода,— мовив Голос.— До вас я нічого не маю.

Едай знову облизав губи. Відвівши погляд від цівки револьвера, він побачив у далині море, темно-синє під полуденним сонцем, зелені пагорби, білу скелю над водою, багатолюдне місто і раптом відчув, яке життя прекрасне. Потім очі його повернулися до маленького металевого предмета, що висів у повітрі за шість футів від нього.

— Що ж мені робити? — спитав він.

— А що мені робити? — відповів Невидимець.— Вам-то допоможуть. Вам треба тільки повернутися назад.

— Спробую. А якщо він пустить мене, чи обіцяєте ви не добиватись у двері?

— До вас я нічого не маю,— повторив Голос.

Тим часом Кемп, випустивши Едая з дому, поспішив нагору в кабінет, пройшов між битим склом і обережно визирнув з вікна. Едай, побачив він, стоїть і розмовляє з Невидимцем.

— Чому він не стріляє? — прошепотів Кемп.

Раптом ворухнувшись, револьвер зблиснув на сонці. Кемп прикрив рукою очі й намагався стежити за рухом сліпучого пучка променів.

— Так він віддав револьвер! — скрикнув Кемп.

— ...обіцяйте не добиватись у двері? — казав саме в цю мить Едай.— Не надто зловживайте своїми перевагами. Хоч трохи поступіться.

— Повертайтеся у будинок. Відверто кажу вам, що не обіцяю нічого.

Едай, здавалось, наважився. Він повільно рушив до будинку, заклавши руки за спину. Кемп ошелешено стежив за ним. Револьвер зник, блиснув, зник знову і знову вимайнув, цей маленький блискучий предмет, що рухався слідом за Едаєм. Далі події відбувались блискавично: Едай стрибнув назад, круто обернувся, невдало спробував схопити револьвер, підвівши руки вгору, й упав ниць. Над спиною його пахнула у повітрі голуба хмарка диму, звуку від пострілу Кемп не чув. Едай конвульсійно шарпнувся, сперся на руку, знов упав і лежав уже непорушно.

Якийсь час Кемп стояв і дивився на спокійну й байдужу Едаєву позу. День був дуже гарячий і тихий. Здавалося, геть усе у світі завмерло, тільки два жовтих метелики ганялись одне за одним у кущах між будинком і хвірткою. Едай лежав на галявині біля хвіртки. Штори в усіх віллах по дорозі на пагорб були затягнуті, і тільки в одній маленькій альтанці видніла жива душа — якась постать у білому, немов дідусь задрімав. Кемп шукав очима, чи не блисне де револьвер, але він зник. Потім погляд його спинився на Едаєві. Починалась серйозна гра...

У парадні двері стали стукати й дзвонити дедалі голосніше, але челядь, виконуючи Кемпів наказ, позачинялась по своїх кімнатах. Потім запала тиша. Кемп посидів, прислухаючись, а тоді обережно визирнув по черзі у всі три вікна кабінету, вийшов на сходи і тривожно прислухався. Озброївшись кочергою із спальні, він ще раз пішов оглянути внутрішні засуви на віконницях першого поверху. Все було надійне й певне. Кемп повернувся на мезонін. Едай усе ще лежав край посипаної рінню доріжки, там, де й упав. Дорогою, попід віллами, ішли двоє полісменів і Кемпова покоївка.

Все облягла мертва тиша. Три постаті наближались дуже повільно. Кемп питав себе, що робить тепер його супротивник?

Раптом він здригнувся. Внизу щось затріщало. Повагавшись трохи, Кемп зійшов униз. По всьому будинку лунали важкі удари й тріск розколюваних дощок. Він ясно чув, як дзвеніли залізні засуви на віконниці. Кемп повернув ключа і ввійшов у кухню. В цю мить у кімнату влетіли розколоті, потрощені віконниці. Кемп аж прикипів до місця. Віконна рама, крім одної поперечки, була ще ціла, але від скла залишилась тільки зубчаста облямівка. Віконниці були виважені сокирою, що вже трощила раму й залізні ґрати, які захищали вікно. Раптом сокира метнулась убік і зникла.

Кемп бачив, як підстрибнув револьвер, що лежав був на доріжці. Кемп відступив. Револьвер вистрелив запізно, уламок від одвірка пролетів у доктора над головою. Кемп грюкнув дверима, замкнув їх на

ключ і почув Гриффінові вигуки й сміх. Потім сокира знову почала рубати й трощити.

Кемп стояв у коридорі й намагався обдумати становище. За хвилину Невидимець буде в кухні. Ці двері надовго його не затримають, і тоді...

При парадному вході знову подзвонили. Певне, полісмени. Кемп вибіг у передпокій, накинув ланцюжок, одсунув засуви. Він озвався до покоївки, і лише коли та відповіла, він скинув ланцюжок і одчинив двері. Всі троє вскочили в будинок, і Кемп знову замкнув вхід.

— Невидимець тут! — сказав він.— У нього револьвер і два набойі. Він убив Едая. В усякому разі, поцілів. Ви бачили його коло хвіртки? Він там лежить.

— Хто? — спитав один із полісменів.

— Та Едай же.

— Ми підійшли з другого боку,— сказала покоївка.

— Що то за грюкіт? — поцікавився полісмен.

— Він у кухні... або зараз буде там. Він знайшов сокиру...— почав Кемп.

Раптом весь будинок загув від ударів у кухонні двері. Покоївка глянула на двері і відступила до їдальні. Тільки Кемп хотів закінчити фразу, як вони почули, що двері кухні піддались.

— Сюди! — енергійно скрикнув Кемп і штовхнув полісменів в їдальню.
— Кочергу! — гукнув він і кинувся до ґрат каміна. Кочергу, яка була у

нього в руках, він дав одному полісменові, а кочергу з їдальні — другому і раптом відсахнувся назад.

Один полісмен, щось вигукнувши, націлився і влучив кочергою в сокиру. Револьвер випустив передостанню кулю, що пробила цінну картину Сіднея Купера. З Другий полісмен, немов одмахуючись від оси, ударив по револьверу своєю зброєю, і револьвер, брязнувши, упав на підлогу.

При першому ж ударі покоївка верескнула, з хвилину постояла біля каміна, а тоді кинулась одчиняти віконниці, певно, маючи намір утекти крізь розбите вікно.

Сокира відступила в передпокій і зависла на відстані двох футів від підлоги. Чути було важке дихання Невидимця.

— Одійдіть ви обоє! — сказав він.— Мені потрібен Кемп.

— А нам потрібні ви,— відповів перший полісмен, а тоді ступив наперед і кочергою вдарив у напрямі голосу. Невидимець, очевидно, відскочив назад, і кочерга влучила в підставку для парасольок. Наносячи удар, полісмен поточився, а Невидимець стукнув його по касці сокирою, зім'яв каску, наче вона була з паперу, і полісмен покотився на поріг кухні.

Але тим часом другий полісмен, націлившись позад сокири, влучив кочергою у щось м'яке. Розлігся болісний зойк, і сокира впала на підлогу. Полісмен замахнувся ще раз у порожнечу. Та вже нікуди не влучив. Тоді він поставив ногу на сокиру, ударив знову і, тримаючи кочергу наготові, став пильно дослухатись до найменшого поруху.

Він чув, як хтось одчинив вікно в їдальні й швидко заходив по кімнаті. Товариш його повернувся на бік і сів. Між оком і вухом у нього струменіла кров.

— Де він? — спитав поранений з підлоги.

— Не знаю. Я вдарив його. Стоїть десь у передпокої, якщо не прослизнув повз нас. Докторе Кемпе! Сер!..

— Докторе Кемпе! — гукнув він удруге.

Другий полісмен почав через силу зводитись на ноги. Нарешті таки встав. Раптом на кухонних сходах ледве чутно зашльопали босі ноги.

— Г-ех! — скрикнув перший полісмен і запустив кочергу, яка влучила в маленький газовий ріжок.

Спершу він побіг переслідувати Невидимця, а потім передумав і ввійшов до їдальні.

— Докторе Кемпе! — почав він і враз спинився.— Доктор Кемп — герой,— промовив він до свого колеги і глянув через його плече.

Вікно їдальні стояло широко розчинене, і ні покоївки, ні доктора Кемпа в кімнаті не було.

Думку свою про Кемпа другий полісмен висловив стисло, але промовисто.

XXVIII. ЦЬКУВАННЯ ЛОВЦЯ

Містер Гілас, власник сусідньої вілли, спав у себе в альтанці, коли почалась облога Кемпового будинку. Містер Гілас належав до тієї стійкої меншості, яка відмовлялася вірити в "усі ці безглузді вигадки" про невидиму людину. Дружина ж його, як не раз вона йому пригадувала потім,— вірила. Проте він наполіг на своєму; погуляв у саду — так, немов ніде нічого не сталося, а вдень, за своїм звичаєм, ліг там поспати. Поки

Невидимець трошив вікна, він спав і раптом прокинувся з дивною певністю, що десь щось негаразд. Містер Гілас глянув на будинок Кемпа, протер очі і глянув ще раз. Потім він спустив ноги на землю, сів і став дослухатися. Згадав чорта, але дивне видовище не зникало. Будинок виглядав так, ніби його покинули багато тижнів тому... і покинули після запеклого бою. Всі шибки були повибивані. Крім кабінету на мезоніні, геть усі внутрішні віконниці були позачинювані.

— Можу побожитися, що там,— містер Гілас глянув на годинника,— двадцять хвилин тому все було гаразд.

Він міркував над цією загадковою пригодою, а вдалині тим часом бряжчали шибки. Поки містер Гілас сидів, роззявивши рота, сталася ще дивніша річ. Віконниця в їдальні Кемпового будинку раптом відчинилася, і в отворі вікна замаячила покоївка в капелюшку й пальті, квапливо силкуючись підняти віконну раму. Потім поруч з нею показався чоловік — доктор Кемп — і став допомагати їй. Через секунду вікно відчинилося, покоївка вистрибнула надвір, кинулась уперед і зникла в кущах. Містер Гілас устав, запально вигукуючи якісь безладні слова з приводу цих предивних подій. Він бачив, як Кемп зліз на підвіконня, стрибнув униз і, якимось ніби крадькома, пробіг доріжкою, що була обсаджена кущами. Потім він зник за кущем і знову з'явився. Тепер він дерся на паркан, що виходив у відкрите поле, вмить перехопився через нього і щодуху помчав схилом униз до вілли містера Гіласа.

— Боже! — скрикнув вражений страшною думкою містер Гілас.— Та це ж та тварюка, Невидимець! Виходить, все це — правда!

Подумати таке означало для містера Гіласа — діяти, і його куховарка, що стежила за ним з горішнього вікна, здивовано побачила, як він із швидкістю дев'яти миль на годину побіг до будинку. Загрюкали двері, задзвонили дзвінки, і містер Гілас несамовито закричав:

— Зачиняйте двері, вікна! Зачиняйте все! Невидимець іде! Одразу ж по всьому будинку розляглися вереск, накази й тупіт багатьох ніг. Містер Гілас сам побіг зачиняти вікна на веранду, і саме тоді над парканом виткнулась голова, плечі й коліна доктора Кемпа. Ще за мить Кемп перебіг через грядку спаржі і помчав тенісним майданчиком до будинку.

— Входити вам не можна,— попередив його містер Гілас, засуваючи засуви.— Я дуже вам співчуваю, розумію, що він женеться за вами, але входити вам не можна.

Кемпове обличчя, спотворене жахом, притислося до шибки, він почав шалено стукати й смикати за раму. Побачивши, що всі зусилля його марні, Кемп пробіг по веранді, перестрибнув через поручні й почав гатити молотком у бічні двері. Потім, вискочивши через бічну хвіртку, вибіг на шлях перед фасадом будинку. Наляканий містер Гілас дивився на нього з вікна, і тільки встиг Кемп зникнути, як грядку спаржі потолочили цього разу невидимі ноги. Тут містер Гілас дременув нагору і погоні більше не бачив, але, пробігаючи повз вікно на сходах, чув, як грюкнула бічна хвіртка.

Вибігши на шлях, Кемп, природно, подався вниз, тобто особисто відбув ті самі перегони, за якими чотири дні тому таким критичним поглядом стежив з вікна свого кабінету. Як для людини, що давно не вправлялася, він біг добре, і, хоч обличчя його було бліде й спітніле, розмірковував він цілком спокійно. Біг він широкими стрибками, і там, де дорога була нерівна, де лежали купи брукового каміння або блищало розбите скло, не звертав убік, даючи змогу босим ногам переслідувача вибирати іншу путь.

Вперше в житті Кемп виявив, що шлях той — надзвичайно довгий та безлюдний, а до передмістя, яке лежало під пагорбом,— страшенно далеко. Здавалося, ніколи не пересувався він так повільно і з такими муками, як тепер. Усі вілли, що спали під надвечірнім сонцем, були позачинювані й позамикані. Зроблено це з його власного наказу, але ж могли мешканці передбачити такі випадки, як цей! Вдалині почало

зводиться місто, море зникло з очей; рухались люди. Ген унизу під'їхала конка. Якраз за нею знаходиться поліцейське управління. Чи не чує він чиїхось кроків за своєю спиною? Ні, це просто війнув вітер.

Люди внизу дивились на нього; двоє чи троє метнулися геть. Кемпові вже забивало дух. Конка була тепер зовсім близько. У "Веселих крикетистах" галасливо зачиняли двері. За конкою були стовпи й купи піску — там провадили дренажні роботи. Спершу Кемп хотів скочити у вагон конки й зачинитися там, а потім вирішив бігти до поліції. За хвилину він проминув "Веселих крикетистів", добіг до кінця вулиці і опинився серед людей. Кучер конки зі своїм помічником, вражені таким шаленим бігом, стояли поруч з розпряженими кінями. Далі, з-за піщаних насипів, визирали здивовані обличчя землекопів.

Кемп трохи стишив біг, але, почувши кроки свого переслідувача, припустив знову. "Невидимець!" — крикнув він землекопам, невиразним жестом показуючи на щось, і, натхнений щасливою думкою, перестрибнув траншею. Тепер між ним і Невидимцем був чималий гурт людей. Передумавши ховатись у поліції, Кемп звернув у маленьку бічну вуличку, промчав повз візок зеленяра, на мить завагався біля крамниці з солодощами й побіг бульваром, що виходив на головну Гіл-стріт. Двоє чи троє дітлахів, що гралися на вулиці, зарепетували й кинулись урозтіч при його появі; стривожені матері, відчиняючи двері та вікна, щось спересердя кричали на нього. Він вибіг на Гіл-стріт, ярдів за триста від кінцевої зупинки конки, і побачив, що біжать, репетуючи, люди.

Кемп огледів вулицю в напрямі пагорба. Десь ярдів двадцять позаду він уздрів здоровенного землекопа, що біг, лаючись та вимахуючи своїм заступом, а за ним, стиснувши кулаки, мчав кондуктор. Далі з криком бігли інші і ніби лупцювали щось. Униз до міста бігли ще чоловіки та жінки, і Кемп ясно бачив, як з одної крамниці вискочив чоловік із дрючком у руках.

— Оточуйте! Оточуйте! — кричав хтось. Кемп миттю збагнув, що становище змінилося. Він спинився і, задихаючись, озирнувся навколо.

— Він десь близько! — гукнув Кемп.— Станьте в ряд, перетніть йому...

Тут його сильно вдарили у вухо, він поточився й спробував повернутись обличчям до свого невидимого супротивника. Насилу встоявши на ногах, Кемп ударив у повітря, не влучив, дістав сам удар у підборіддя й покотився на землю. Через секунду чиєсь коліно надавило йому на груди і дві руки стисли горло, тільки одна з меншою силою, ніж друга. Кемп схопив Невидимця за зап'ястки, почув зойк болю, побачив, як над головою його свиснув і глухо вдарив заступ землекопа. На обличчя йому капнуло щось мокре, пальці на його горлі раптом розтулилися. Конвульсійним рухом Кемп вивільнився зовсім, схопив ослабле плече і, крутнувшись, опинився зверху, притискуючи до землі невидимі лікті.

— Впіймав! — верескнув Кемп.— Допоможіть! Допоможіть же! Тримайте його! Він підо мною! Тримайте його за ноги!

Через секунду на бойовище кинулись усі, і випадковий перехожий міг би подумати, що там відбувається якийсь дикий матч регбі. Після вигуку Кемпа голосів не було вже чути — тільки гупання ударів, тупіт ніг і важке дихання.

Неймовірним зусиллям Невидимець, хитаючись, звівся на ноги. Кемп вчепився в нього спереду, неначе собака в оленя, і десяток рук штовхали та лупцювали невидиму істоту. Кондуктор конки вхопив її за шию й тягнув назад.

Купа тіл знову впала на землю. Без сумніву, били там люто. І раптом пролунав дикий крик: "Милосердя! Милосердя!" — і швидко завмер.

— Киньте його, дурні! — приглушеним голосом гукнув Кемп, і вся купа сплетених тіл подалася назад.— Він поранений, кажу я вам. Відійдіть!

Не зразу пощастило відтіснити розпалених боротьбою людей, а тоді все коло напружених од цікавості облич побачило, як доктор став навколішки, наче повиснувши в повітрі дюймів на п'ятнадцять од землі, і притиснув униз невидимі руки. Позад нього констебль стискав невидимі ноги.

— Не пускайте його! — кричав велетень землекоп із закривавленим заступом у руці.— Він прикидається.

— Ні, він не прикидається,— сказав доктор, обережно випроставши одне коліно.— Та я триматиму його.

Кемпове обличчя, все в синцях, починало вже чорніти. Говорив він неясно, бо з губи в нього капала кров. Випустивши одну руку Невидимця, він обмацував йому обличчя.

— Рот весь у крові,— сказав Кемп, а тоді скрикнув: — Боже милий!

Він схопився на ноги, а потім знову став навколішки біля Невидимця. Навколо штовхались і тислися ближче, чути було тупіт ніг новоприбулих, і натовп усе більшав. З будинків почали виходити люди. Двері "Веселих крикетистів" раптом відчинилися навстіж. Кемп водив рукою, ніби мацав повітря.

— Він не дихає,— заявив він.— Я не чую його серця. Його бік... А-а-а!

Якась стара жінка, протиснувшись під рукою здоровенного землекопа, скрикнула вражено:

— Дивіться! — показала вона зморшкуватим пальцем.

І глянувши туди, всі побачили обрис прозорої руки, що безсило лежала на землі. Вона була наче скляна, на ній можна було розрізнити

артерії, вени, нерви й кістки. У них на очах рука ставала темнішою й непрозорішою.

— Ого! — скрикнув констебль.— А ось і ноги видніють.

Отак поволі, починаючи від рук та ніг і далі до життєвих центрів організму, тіло набувало видимості. Подібне це було до того, як повільно шириться дія отрути. Спершу проступили маленькі білясті вени, що накреслювали сірий силует тої чи іншої частини тіла, потім тьмяні кістки та плетиво артерій, потім м'язи та шкіра. Спочатку вони здавалися туманними, а далі темніли й густішали. Можна було вже бачити його розбиті плечі та груди і невиразний обрис змарнілого, понівеченого обличчя.

Коли ж нарешті юрба розступилась і Кемп зміг випростатись, перед ним на землі лежало голе, жалюгідне, побите й покалічене тіло чоловіка років тридцяти. Його волосся й брови були білі — не сиві од віку, а білі, як у альбіноса. Кулаки його були стиснуті, очі широко розплющені, на обличчі застиг вираз гніву та розпуки.

— Закрийте йому обличчя! — скрикнув якийсь чоловік.— Ради Бога, закрийте йому обличчя!

Хтось приніс простирадло з "Веселих крикетистів". Вкривши ним тіло, його внесли до заїзду.

І там, на вбогому ліжку, в погано освітленій і без смаку вмебльованій спальні, оточений юрбою темного, збудженого люду, побитий і поранений, зраджений і безжально зацькований, лежав Гриффін — перший з людей, якому вдалося стати невидимим, Гриффін — найталановитіший фізик у світі. Так у безмежних муках скінчилось його дивне і жахливе життя.

ЕПІЛОГ

Так закінчується історія цього дивного й згубного експерименту Невидимця. А якщо ви схочете дізнатися про нього більше, то завітайте до маленького заїзду поблизу Порт-Стоу й побалакайте з господарем. Замість вивіски над дверима заїзду прибито дошку, на якій намальовано капелюха та черевики, назва заїзду — та сама, що й назва цього роману. Власник заїзду — огрядний коротун з довгим округлим носом, цупким волоссям і червоними плямами на обличчі. Не поскупіться на питво, і він не відмовиться розповісти вам про все, що трапилося з ним після змальованих вище подій, про те, як суд намагався "вициганити в нього" знайдені при ньому скарби.

— Вони не могли встановити, кому належать ті гроші,— каже він.— Слово честі, вони дивилися на мене, як на скарб. А хіба я схожий на скарб? А тоді ще один джентльмен давав мені по гінеї за те, що я щовечора розповідав цю історію в мюзик-холі.

Коли ви побажаєте перепинити потік його спогадів, вам завжди буде легко зробити це, спитавши, чи не було вплетано тут рукописні книги. Він відповість "так" і заходиться пояснювати, що всі думають, ніби вони в нього. Але, далебі, він їх не має. "Невидимець, мовляв, забрав їх у мене і сховав десь, коли я втік од нього й прибіг до Порт-Стоу. Це містер Кемп втовкмачував людям у голову, ніби вони в мене".

Потім він впадає в задуму, крадькома стежить за вами, нервово переставляє склянки і, нарешті, виходить з бару.

Він — неодружений, у нього завжди були холостяцькі звички, і в будинку нема жодної жінки. Зовнішню частину свого одягу він застібає гудзиками — становище вимагає! — але, скажімо, шлейки та більш інтимні деталі туалету він і досі скріплює шнурками. Винахідливістю він не відзначається, але дуже дбає про респектабельність. Рухи його повільні, і він надто любить розмірковувати. В містечку він має репутацію людини мудрої, його поважають за ощадність, а знанням доріг на півдні Англії він заткне за пояс хоч кого.

Щонеділі вранці, коли його заклад зачинено для зовнішнього світу, і щовечора після десятої він іде до вітальні при заїзді й бере з собою склянку злегка розведеного водою джину. Поставивши склянку, він замикає двері, оглядає штори й навіть зазирає під стіл. Потім, упевнившись у своїй самотності, він відмикає буфет і шухляду в ньому, витягає звідти три томи в коричневих шкіряних палітурках і врочисто кладе їх на середину стола. Палітурки побиті негодами й позеленілі від плісняви, бо їм довелося якимось перебувати в канаві, а деякі сторінки порозмивала брудна вода. Власник заїзду сідає в крісло, повільно набиває тютюном глиняну люльку й довго дивиться на книжки. Тоді присуває до себе одну з них і починає вивчати її, гортаючи сторінки то вперед, то назад.

Брови його насуплені, губи через силу ворухнуться.

— Шість, маленьке два вгорі, хрест і якась іще закарлючка. Боже, що то був за розум!

Трохи згодом він дає спокій книжці, відкидається назад і дивиться крізь кільця диму на щось таке, чого ніхто б інший не побачив.

— Скільки тих таємниць! — каже він.— Предивних таємниць! Ото б коли розгадати їх!.. Я зробив би не так, як він, а... Ех! — і він затягується люлькою.

Так поринає він у мрію, невмирущу чудову мрію свого життя. І хоч як невтомно дошукувався Кемп, але, крім власника заїзду, ніхто у світі не знає, де ті книжки з їхньою таємницею невидимості та з багатьма іншими таємницями, що там позаписувано. І поки він живий, ніхто й не знатиме.

1897

© Переклад з англійської: Микола Іванов

1 — Соверен — англійська золота монета вартістю один фунт стерлінгів.

2 — Даліла — згідно з біблійною легендою, виказала ворогам свого коханця Самсона, дізнавшись, що його могутня сила захована в семи пасмах волосся.

3 — Сідней Купер (1803-1902) — англійський художник, переважно анімаліст.